Irske bajke

BISERI
41

IRSKE NARODNE BAJKE

Izbor i prevod :
Anka Šulentić
Ilustracije:
Moma F. Marković
Naslovna strana:
Ljubiša Odžaklijevski

NARODNA KNjIGA
BEOGRAD 1968

BEKUMA

Kon, poznat po nadimku Sto Boraca, bio je kralj Irske. Dok je njegova kraljica Etni, kći norveškoga kralja, živela, on je srećno vladao, i zemlja je bila zadovoljna i mirna. Ali, kada je Etni umrla, on nije mogao ni da se smiri ni da vlada kraljevinom.

Jednoga dana tako ga je obuzela tuga da je otišao iz Tare u Ben Eder. I tamo je, potpuno sam, plakao i naricao za svojom ženom i kraljicom.

A u Zemlji Nade, u to isto vreme, Tuata Dej Dananci izricali su presudu nad ženom Bekumom zbog greha koji je učinila sa Goderom, sinom Menenona Mak Lira. Presuda je bila da se spali ili protera iz zemlje, što je zavisilo od odluke ostalih članova sudskog veća. Sudsko veće se sastojalo od njegovog oca Ovena Invira, Goderovog oca Menenona, Menenonovih sinova Godera i Ilbreka, Lirovog sina Lodana, Geja Gormsilaha i Fergasa Findlita. Menenon reče: — Proterajmo je, jer će na nas i Zemlju Nade pasti prokletstvo ako je spalimo. — I tako su je proterali u Irsku, jer su Tuata Dej Dananci mrzeli Irce zato što su ih isterali iz Irske.

Bekuma je bila srećna da je progone u Irsku jer je sada zavolela Arta, Konovog sina, iako Art nije znao za njenu ljubav. I jurila je preko mora u svom čunu bez vesala sve dok nije prispela na tlo Ben Edera, gde je ugledala i prepoznala kralja. A i Kon je nju video kako dolazi beloputa, plavokosa, crnih obrva, sivih očiju, snežnobelih zuba i tankih crvenih usana. Zasenila mu je oči dok mu je prilazila obučena u grimizu i zlatu. On prestade da plače i upita je za ime i postojbinu.

— Ja sam iz Zemlje Nade — odgovori ona — moje ime je Delkim, Morganova sam kći. Došla sam da tražim Arta, sina presvetloga kralja, koga sam iz daljine zavolela.

— Ne bih hteo da stanem između tebe i čoveka koga voliš, mada ni ja sam nemam ženu — reče on.

— A zašto je nemaš?

— Umrla je.

— Kad je tako, hoćeš li ti, umesto Arta, da me uzmeš za ženu?

— To ti sama moraš da odlučiš.

Zatim se dogovoriše da ona pođe sa kraljem u Taru, pod uslovom da on pošalje Arta izvan zemlje na godinu dana. Iako ga je ovo rastužilo, kral. ipak pristane, a Bekuma sakrije svoj čun među stenje, u slučaju da joj ponovo zatreba.

U Tari je Art igrao šaha sa Konovim druidom(1) Kromdesom. Art pokrenu jednu figuru, a druid mu reče: — To je potez progonstva. Bićeš prognan zbog žene koju tvoj otac dovodi.

Tog istog trenutka pojaviše se Kon i Bekuma, i Kon saopšti sinu njihovu pogodbu. Muškarci Irske se pobuniše protiv nepravedne odluke da Art zbog jedne žene bude prognan; međutim, još te iste noći Art napusti Taru.

Godinu dana su Kon i Bekuma živeli u Tari i za sve to vreme u Irskoj nije bilo ni useva ni mleka. I druidi iz cele Irske dođu u Taru da otkriju uzrok ovoj nesreći. Posle dužeg raspravljanja, složiše se da je svemu tome kriva Bekumina grešnost. Kada su ih upitali na koji se način zemlja može osloboditi ovog prokletstva, oni su odgovorili da se u Irsku mora dovesti sin bezgrešnih roditelja, a zatim ga pogubiti u Tari i njegovu krv pomešati s neplodnom zemljom Tare. Čuvši to, Kon izjavi da će on poći da traži takvog dečaka, a Artu naredi da mora ostati u Tari dok se on ne vrati.

Kon prvo ode u Ben Eder i pronađe čun. Plovio je u njemu šest nedelja od ostrva do ostrva. Morska čudovišta i životinje su se neprestano množili oko njega. Talasi su se valjali kao ogromne planine. Svemir se uz strahovitu grmljavinu tresao. Ali, on se nije uplašio, i najzad je pristao na jedno lepo ostrvo gde ga dočekaše opojan miris drveća zrelih jabuka i lešnika koje se nadnosilo nad

izvorima slatkog vina i pčele koje su vredno zujale oko lepog cveća i voća. Tu ugleda i jednu prekrasnu kuću prekrivenu belim, žutim i plavim ptičjim krilima. Kućni prag je bio od bronze a vrata od kristala. I ulazeći u kuću, on ugleda kraljicu Rigru Rosklahan, Lodanovu kćer iz Zemlje Nade a ženu Dera Degamra, sina Fergasa Fibrahaha iz Zemlje Čuda. Tu je video i njihovog sina Segdu Serlorija, malog lepog dečaka, koji je sedeo na stolici od čistoga kristala.

Kon priđe krevetu i sede. Noge su mu oprali, a da nikoga nije video kako mu ih pere. Plamen je planuo u ognjištu, a da ga niko nije zapalio. Stolovi prepuni raznim đakonijama nicali su pred njim i rog za piće postavljen mu je nadohvat ruke. Zatim je posuđe uklonjeno i pred sobom ugleda kristalno korito. Der mu ponudi da uđe u korito da se okupa i tako osveži od puta. Pošto se okupao, jedan lepi prekrivač prebačen je preko njega i on utonu u duboki san.

Kada se probudio, jelo i piće je već bilo pred njim postavljeno. On im reče da ne može sam da jede, a oni mu odgovoriše da niko od njih nikada ne jede sa drugim.

— Ja ću da jedem sa kraljem — reče dečak. Jeli su i dečak je sa njim ostao.

Sledećeg jutra on im saopšti da mu je potrebna njihova pomoć. — Irska je već godinu dana bez useva i mleka — rekao je.

— Šta tražiš od nas? — pitali su.

— Vašeg sina — odgovorio je. — Rečeno nam je da ćemo se samo pomoću njega spasti.

— Avaj, ni za vladavinu celog sveta ne bismo mogli da damo našeg sina — rekli su oni.

— Grešite što nećete da uslišite molbu irskog kralja — reče dečak. — Ja ću sa njim da idem.

— Ne govori tako, sine — molili su oni.

— Kralj Irske ne sme da bude odbijen — reče dečak.

— Ako, baš, moraš da ideš — rekoše oni — onda ćeš ići pod zaštitom irskih kraljeva, i Konovog sina Arta, i Kulovog sina Fina.

— Tako će i biti, ukoliko je to u mojoj moći — reče Kon.

Za tri dana i tri noći čun ih je doneo do Ben Edera, i odmah su otišli u Taru, gde su se sakupili muškarci iz cele Irske. Kralj stavi dečaka pod svoju zaštitu, kao i pod zaštitu Arta i Fina i svih ostalih irskih ratnika: ali, samo su se on, Art i Fin užasnuli pri pomisli da dečak bude ubijen. A druidi istupiše napred i ponovo saopštiše svoje mišljenje u vezi sa dečakom — da bi ga trebalo ubiti i njegovu krv pomešati s neplodnom zemljom da bi uvenule biljke i sasušeno drveće oživeli. Tada dečak istupi napred i reče: — Muževi Irske, pošto je vaša želja da budem ubijen, ostavite me malo na miru. Dozvolite mi da budem ubijen kada ja to budem rekao.

Toga časa začu se mukanje krave i naricanje žene. Svi se okrenuše i ugledaše jednu ženu kako pred sobom tera kravu, čije su sapi bile nabreknute kao dve velike vreće. Ona se s kravom progura kroz gomilu i stade pred kralja. Zatim sede između Kona i Fina i upita ih da li je istina da su druidi predložili da se ubije nevini dečak, iako je pod Konovom i Finovom zaštitom, i dobivši potvrdan odgovor, ona upita: — Gde su ti druidi?

Druidi istupiše napred.

— Neka se krava zakolje — reče žena — i njena krv pomeša sa zemljom Irske. Dečaka pustite. Kada kravu rasečete, u svakoj vreći u njenim sapima naći ćete po jednu pticu: jednu s dvanaest nogu, a drugu s jednom.

Kravu su zaklali, njenu krv su pomešali sa zemljom Tare, a ptice su izvadili napolje.

— Neka se ptice bore — reče žena — da bismo videli koja je jača.

Borile su se i na opšte iznenađenje pobedila je jednonoga ptica.

— Sada me čujte — reče žena — dečak predstavlja pticu s jednom nogom, a muževi Irske pticu s dvanaest nogu. Pravda je na dečakovoj strani i zato je pobedio.

I Kon u njoj prepoznade dečakovu majku. Ona ga povede u stranu, dalje od ostalih, i posavetova ga: — Oteraj Bekumu, ženu greha. Zbog svog greha, ona je proterana iz Zemlje Nade.

— Kad bih samo mogao — reče on. — Ali, ne mogu. Proklet sam.

— Dokle god je ona sa vama — reče žena — Irska će biti bez trećine useva i mleka. — I ona ode sa svojim sinom, odbivši da primi

sve dragocene poklone koje su joj ponudili.

Uskoro posle toga Art je igrao šaha, a Bekuma ga je uhodila. Pozvala je jednog slugu, i rekla mu: — Reci Artu da mu predlažem da sa mnom odigra jednu partiju šaha, da vidimo ko će biti pobednik.

Doneli su šahovski sto i počeli partiju. Tada Art pobedi.

— Zabranjujem ti — rekao je Bekumi — da i dalje živiš u Irskoj sve dok mi ne nađeš i doneseš ratničku palicu koju je Ku Roj Mak Der držao u ruci kad je pobedio Irsku i celi svet.

U svom traganju Bekuma je zatražila pomoć i od vila, ali je nije dobila sve dok nije otišla k svojoj posestrimi Ani. Ana joj reče da je palica u Ku Roj Mak Derovoj tvrđavi, na vrhu Slemiša, i posavetova je kako da dođe do nje. I tako je Art dobio palicu.

Sada odigraju drugu partiju. Ali ovoga puta vilinski svet, potajno odnoseći šahovske figure sa Artovog šahovskog polja, pritekne Bekumi u pomoć. I Art izgubi partiju.

— Pobedila sam — reče ona.

— Nisi ti, već vile — reče on. — A šta ti, sada, tražiš od mene?

— Zabranjujem ti da i dalje živiš u Irskoj — reče ona — dok ne pronađeš i ne dovedeš ovde Delkim, Morganovu kćer.

Art se u svom čunu otisnu preko mora. Promicao je pored mnogih ostrva dok nije prispeo do ostrva koje ga je zasenilo svojom raskošnom lepotom. Tu je pristao i dugo je gledao u drveće i ptice jarkih boja, udisao miris cveća, posmatrao pčele kako obleću oko njega i slušao njihovo zujanje pomešano s ptičjim pevanjem.

Usred ostrva otkri on lepo sagrađenu kuću, prekrivenu belim i purpurnim ptičjim krilima. Uputi se njoj i tamo ga gostoljubivo dočeka Krid Fierlin u pratnji lepih žena. Upitaše ga za ime i on im reče. A Krid ga ogrnu ogrtačem ukrašenim zlatom iz Arabije. Divno mu pristajaše. Tada mu reče: — Da, ti si sin irskoga kralja. Očekivala sam te. — Rekavši to, triput ga poljubi.

Tu je ostao šest nedelja, i svakog dana se divio kristalnoj senici i ogromnim ibricima koji se nikada nisu praznili, ma koliko se voda iz njih točila. Posle mesec i po dana on joj ispriča o svom traganju. Saslušavši ga, ona mu pokaza put i upozori ga na opasnosti koje ga očekuju: ogromni crni okean prepun čudovišta, stravične šume,

planinska staza i kuća na kraju staze, gde ga očekuju sedam veštica da ga okupaju u istopljenom olovu, a zatim crnozubi Elil, Morganov sin, koga nijedan mač ne može raniti, i njene dve sestre sa po jednim peharom u ruci — jedan s otrovom a drugi s vinom, iz kojih će, ako bude bilo potrebno, morati da pije, a pri tom mora dobro paziti da pogodi pehar s vinom a ne onaj s otrovom, i najzad će ugledati tvrđavu s bronzanim zidom, u kojoj čuvaju devojku, koju traži, pod prismotrom njene majke, dugoglave Psoglave, kćeri kralja Psotlavih. Tu je i otac devojke Morgan, a ime devojke je Delkim.

Tako upozoren Art nastavi put. Poubijao je morska čudovišta, izbegao je veštice, mada su ga one cele noći progonile, stigao je i do opasnih ledenih planina, do doline otrovnih krastavih žaba, do dugogrivih planinskih lavova, do ledene reke gde je sreo džina Kurnana, koji je oštrio zube na jednom kamenom stubu, i ubio ga, a zatim je naišao na Morganovog sina Elila, koga nijedan mač nije mogao da rani. S njim je morao da se rve, pa je i njega savladao i otkinuo mu glavu. A Elilova žena ga, u strahu od njegovih pretnji, uputi na poslednju stanicu njegovog puta — u tvrđavu dugoglave Psoglave, Morganove žene.

Njoj su njeni druidi prorekli da će sa njom biti svršeno ako bilo ko uspe da isprosi njenu kćer. Zato je ona ubijala svakoga ko se usudio da zaprosi njenu kćer. Svuda naokolo po bronzanom zidu njene tvrđave postavljeni su kolci, a na njihovim vrhovima nabijene su glave onih koje je poubijala. Tu se nalazio i jedan prazan kolac namenjen Artovoj glavi. Sve te opasnosti na putu postavila mu je sama Psoglava, pa ga je sada očekivala sa Kridinim sestrama, koje su držale pehare sa otrovom i vinom.

U senici tvrđave očekivala ga je jedna lepa mlada devojka. Pored lepote bila je obdarena ljupkošću, čednošću i mudrošću; imala je dugu zlatnu kosu, crne kao gar obrve i nežnu belu kožu, a njenom lepom stasu prekrasno je pristajao zeleni ogrtač pričvršćen pod samim grlom zlatnim brošem.

Ugledavši Arta, ona uđe u kuću, malo udaljenu, i reče svojim sluškinjama: — Danas je ovde stigao ratnik koga niko na svetu ne može da nadmaši ni po izgledu ni po slavi. Uvedite ga u senicu.

Art uđe u senicu, a sluškinje ga pozdraviše dobrodošlicom i opraše mu noge. Zatim, dođoše sestre s peharima, ali Art se seti Kridinih saveta. Malo kasnije, navukavši oklop, pojavi se i Psoglava i pozva Arta na dvoboj. On iziđe iz senice, zametne sa njom boj, odrubi joj glavu i natakne je na prazni kolac. I najzad uzme on Delkim za ženu. Cele te noći u tvrđavi je trajala gozba.

Ali idućeg jutra, saznavši da mu je žena ubijena, dojuri Morgan, koji je bio odsutan, i pozove Arta na dvoboj. Art navuče oklop i izađe da ga presretne. Viteški i lepo je izgledao u svojoj kacigi od žeženog zlata, u blistavom bronzanom oklopu prebačenom preko atlasne tunike, sa dva teška koplja i sa sjajnim mačem s plavim balčakom u ruci, i sa ogromnim štitom preko ramena.

Njih dvojica se sukobiše kao dva snažna bika u smrtonosnoj borbi, kao dva lava ili dva ogromna razorna talasa. Art savlada Morgana, kao što je savladao i džina Kurnana i Morganovu ženu Psoglavu. Tako je on osvojio Zemlju Čuda, pokupio sva njena bogatstva, i poklonio ih Delkimi.

Kada Art i Delkim krenuše za Irsku, pridruži im se i družina iz Zemlje Čuda. Pristavši kod Ben Edera, stigoše oni u Irsku. Ovde Delkim ostade, a Art pođe napred da saopšti Bekumi da odmah napusti Irsku. Svi ga radosno i oduševljeno dočekaše, osim grešne i razbludne Bekume. On joj odmah naredi da napusti Taru, te ona ode plačući. Tako je Delkim došla u Taru.

SAN ENGASA OGA

Engas Og iz Bru na Bojna je spavao jedne noći kada se pred njim pojavi neka devojka. U snu mu je stala kraj kreveta, i njemu se učini da je lepša od svih devojaka Irske. Ispružio je prema njoj ruke da je k sebi privuče, ali ona iščeze pre nego što je mogao da je dotakne. Trgnuvši se, on se probudi. Vizija mu je još uvek bila jasna u svesti i, misleći o njoj, nije mogao da zaspi.

Celog idućeg dana bio je uznemiren i nije mogao da jede, a kada je došla noć, zaspao je premoren. San mu se opet pojavio. Ovoga puta, devojka je imala timpan u ruci i pevala mu je udarajući u timpan. I on se umiri. Ali, kada se probudio, ponovo je bio uznemiren, nespokojan i čeznuo je za devojkom.

Ona mu se pojavi i iduće noći, i svake noći u toku godinu dana. On se ozbiljno zaljubi u nju, i u svojim besanim časovima čeznuo je za njom. Tako se i razboli. Dovodili su mu lekare iz cele Irske, ali mu nije bilo leka, jer im nije govorio o devojci svojih snova.

Najzad mu dovedoše Konovog lekara Fergina, koji odmah pogodi da n>egova bolest potiče od duševnih patnji. Uklonivši prisutne iz sobe, on poče poverljivo da razgovara sa Engasom i reče:

— Tvoja bolest je bolest ljubavi.

— Moja bolest je odala moju skrivenu ljubav — reče Engas.

— Ispričaj mi je — reče Fergin.

— Ona je najlepša devojka u celoj Irskoj — reče Engas. — Već godinu dana ona mi svake noći dolazi u snu i peva uz timpan. Ali, avaj, vidim je samo u svojim snovima.

— Ako ima načina da ti se pomogne — reče Fergin — tvoja će ga majka Bin sigurno pronaći.

Pozovu oni Bin i Engas joj ispriča o devojci svojih snova. Bin odmah izda potragu po celoj Irskoj ne bi li pronašli devojku sličnu devojci njegovih snova. Ali, iako su je tražili godinu dana, nisu je našli. A Engas je u svojoj tuzi postepeno sahnuo.

Tada Fergin pošalje po Engasovog oca Velikog Dadu.

— Šta ja mogu da učinim — reče Dada — kada ste vi tu nemoćni?

— Ti si vilinski kralj cele Irske — reče Fergin — i tvoja jedna zapovest Bovu, vilinskom kralju Manstera, dovešće do potrage koja će pronaći devojku ako se ona može naći u Irskoj.

Dada ode Bovu i ispriča mu o Engasovoj bolesti i njenom uzroku. Bov preuzme potragu, i tragao je, isto tako, godinu dana. Na kraju godine, kao što su se bili dogovorili, Dada ode Bovu i upita ga:

— Imaš li neke novosti za mene?

— Imam — reče Bov.

— Jesu li dobre? — upita Dada.

— Pronašao sam je — reče Bov. — Ona je na Bil Draginskom jezeru. Neka Engas pođe da vidi ako može da je prepozna.

I tako oni odu na jezero, a tamo je bilo sto pedeset devojaka. Između svake dve devojke prostirao se srebrn lanac, a oko vrata su nosile srebrnu ogrlicu. A jedna je bila viša od ostalih, i nosila je ogrlicu od blistavog zlata. Engas prepozna devojku svojih snova.

— Znaš li njeno ime? — upitao je Bova.

— Ker — odgovorio je Bov. — Ona je kći Etela Anala iz vilinskog utvrđenja Uamana u pokrajini Konat. Ali sada ne možeš da je uzmeš.

I zato odmah odu u Bru na Bojn do Dade i Bova da se posavetuju.

— Najbolje je da se ode do Meivi i Elila iz Konata — reče Bov — i zaprosi za Engasa devojka. Jer, ona je iz njihove pokrajine.

I tako Dada ode k Elilu i Meivi. Oni ga ljubazno dočekaše i u njegovu čast prirediše gozbu koja je trajala nedelju dana. A tada im Dada poveri razlog svoje posete.

— Mi nad njom nemamo nikakvu vlast — rekoše oni.

— Pošaljite po kralja, njenog oca — reče Dada. Tako i učiniše. Etel Anal odbi da dođe, jer je znao zašto su po njega poslali.

— Ne želim da dam svoju kćer Dadinom sinu — odgovori on glasnicima.

Elil sakupi svoje ratnike i zajedno sa Dadinom vojskom krene na vilinsku tvrđavu Uaman. Oni je razoriše, i sve žitelje u njoj zarobiše.

— Sada — reče Elil Etelu Analu — daj Engasu svoju kćer.

— Ne mogu — reče Etel Anal — jer postoji neka moć nad devojkama koja je jača od moje.

— Objasni to — reče Elil.

— One su jedne godine u ptičjem obliku, a druge godine u ljudskom obliku — reče Etel Anal. — Idućeg leta će se devojka koju tražiš pretvoriti na Bil Draginskom jezeru u pticu. Sa njom će biti i sto pedeset labudova. Ako želiš, moći ćeš tamo da je nađeš.

Posle toga nastade prijateljstvo između kralja konatskih vila i Elila i Meivi. A Dada se vrati u Bru na Bojn i ispriča šta su mu kazali za devojku.

Idućeg leta Engas ode na jezero i ugleda labudove povezane s dvostrukim srebrnim lancima, i jednog sa zlatnim lancem koji je sve ostale nadvisio. Engas u njemu prepoznade Ker i poče da je doziva:

— Ker. Ker. Dođi k meni, Ker.

— Ko me zove? — upita ona.

— Engas te zove — odgovori joj on. — Dođi da se pozdravimo.

Ker dođe. I ono što je pokušao da učini kada ju je prvi put ugledao u svojim snovima, učini sada — zagrli je. Tada se i on pretvori u labuda. Pošto su triput obleteli jezero, odleteše u Bru na Bojn. A njihova zajednička sreća je bila takva da je svojom zanosnom muzikom opila sve one koji su je čuli i, utonuvši u dubok san, nisu mogli da se probude tri dana i tri noći.

Devojka je ostala u Bru na Bojnu. A Engas se u znak zahvalnosti borio na strani Elila i Meivi u njihovom velikom napadu na Kuli.

SLABOST ALSTERACA

Krunu je bio bogat i srećan, i živeo je sa svojom ženom i četiri sina u zabačenim brdima. Žena mu umre i godinama su on i njegovi sinovi živeli bez žene u kući. Jednoga dana neka mlada, dostojanstvena i lepa žena dođe u kuću i sede kraj vatre. Nije ništa govorila, i Krunu ju je isto tako ćuteći posmatrao. Ona zatim ustade i prihvati se poslova domaćice. Pripremala je hranu, muzla krave i zapovedala slugama.

Kad je došla noć, otišla je kod Krunua, a on je upita:

— Hoćeš li da budeš moja žena?

— Pod uslovom da nikome ne kažeš moje ime i ne govoriš o meni — odgovori ona. I tako se dogovoriše. Živeli su srećno, i s njom se njegovo blagostanje poveća.

Jednoga dana on joj reče da ide na jedan od velikih zborova muškaraca Alstera, gde će biti i trke, i igre, i zabave, i borbe. Ona ga je molila da ne ide.

— Možeš slučajno o meni da pričaš — govorila je — a ja sam ovde s tobom vrlo srećna, i ne bih volela da odem. A naša zajednica prestaje ako bilo kome pričaš o meni.

On je svesrdno uveravao da neće dozvoliti da i jednom reči njihova zajednica dođe u opasnost. I bio je to sjajan dan zabave. U svim takmičenjima trkačkih kola kraljevi konji su pobeđivali, i usta svih ljudi su bila prepuna hvale. Pesnici su spevali hvalospeve o kralju i njegovoj ženi. I hvalili su konje, govoreći:

— Ovakva dva konja nigde ne možeš naći. Njihova brzina ne može se ničim uporediti.

A Krunu, izazvan svim tim pohvalama, zaboravljajući na svoje obećanje, uzviknu:

— Moja žena može brže da trči od konja koje vi hvalite.

Kralj se razbesne i viknu:

— Vežite čoveka koji je to rekao.

Kraljeva garda zaveza Krunua i privede ga kralju.

— A sada — reče kralj — dokaži svoje hvalisanje, ili ćeš platiti glavom. — I kralj posla glasnike da smesta na zbor dovedu čovekovu ženu. U međuvremenu, dok ženu ne dovedu, Krunua stave u okove.

Glasnici odu Krunuovoj kući, gde ih žena gostoljubivo dočeka. Kada ih upita zašto su k njoj došli, oni joj odgovoriše:

— Tvoj se muž hvalio kralju, u prisustvu čitavog zbora, da možeš brže trčati od kraljevih konja. I dok ne dođeš na zbor, on ga neće osloboditi.

— Moj muž je nepromišljeno govorio — reče ona. — Ja sam slaba, očekujem dete.

Više nije oklevala, već je pošla s njima. Na zboru se okupila oko nje ogromna gomila sveta i gledala u nju. Ona se oseti uvređenom i zbunjeno reče:

— To nije lepo da se neko kao ja izlaže pogledu svih muškaraca. Recite brzo šta hoćete od mene.

— Da se trkaš sa kraljevim konjima — povikaše svi uglas. Sa svih strana su dopirali do nje uzvici podsmeha i ruganja.

Ona ustuknu. — Ali, moje vreme se približava — reče ona. — Ja to ne mogu da učinim.

— Vrlo dobro — reče kralj. — Tvoj muž će umreti. — I on naredi svojoj gardi da isuče mačeve.

Ona bolno kriknu: — Zar niko od vas neće da mi pomogne? — Gledala je u okupljenu rulju: — Svakog od vas rodila je majka. Zar nemate prema meni nimalo sažaljenja? — Ona se okrete kralju, i stade ga preklinjati: — Daj mi bar malo vremena dok se ne porodim, pa ću uraditi sve što tražite od mene.

— Ili ćeš sada trčati, ili će tvoj muž umreti — odgovori on.

— Za ovu sramotu koju mi sada nanosite platićete i vi i vaš narod — viknula je ona.

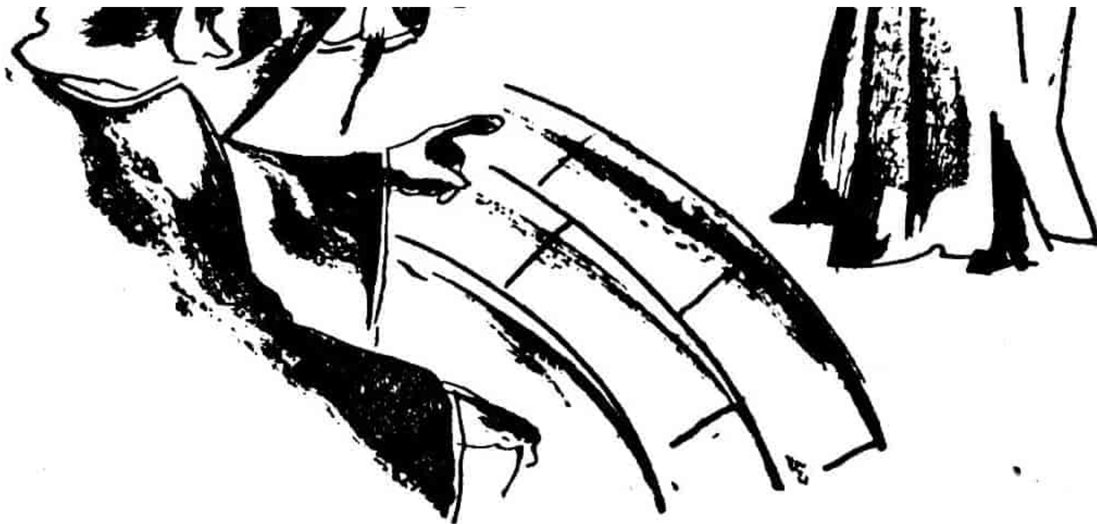
Kralj na ovo nije obratio pažnju i pre nego što je trka počela, naredi joj da kaže svoje ime.

— Moje ime i ime mog potomstva ostaće na ovom mestu zbora da označi veliku sramotu koju ste mi danas naneli — reče ona. — Ja sam Maha. A moje poreklo je sa Okeana.

Naredila je da joj se dovedu konji, i do kraja trke ih je prestigla. A tada se i njeni blizanci rodiše. I tako Eman Maha dobi svoje ime.

Svi koji su bili prisutni osetiše neku čudnu slabost. A ona im proricaše budućnost:

— Za sramotu koju ste mi naneli platiće svaki od vas. Kad vam se u životu približi odlučan trenutak ili vam zapreti nekakva opasnost, ova slabost, koju sada osećate, obuzimaće i vas i vašu decu sve do devetog kolena.

Njene reči se obistiniše. Jer, iako je slabost ovladala muškarcima, ona nije prelazila na žene i decu Alstera, niti je naginjala drugim muškarcima sem ovim iz Alstera, niti je delovala na Kuhulina, koga je rodila Dehtir. I zato je Kuhulin mogao sam da se bori protiv Meivinih ratnika — zbog slabosti kojom je Maha proklela muškarce Alstera.

DIERDRI

Jednom Konor Mak Nesa, kralj Alstera, dođe sa ratnicima Crvene Grane u kuću svog barda(2) Filimija. Velika gozba im je priređena, tako da su jeli i pili i slušali priče i pesme i muziku sve dok se nisu umorili i zasitili i zaželeli sna. A, za sve vreme gozbe, dvorila ih je žena njihovog domaćina Filimija, iako je bila bremenita i očekivala skori porođaj. I kad su zbog toga kralj i njegovi ratnici ranije otišli na spavanje, ona, svršivši svoje dužnosti domaćice, pođe kroz tihi hodnik koji je vodio u njenu sobu i, dok je išla, u njenoj utrobi zaplače dete. Plač razbudi sve goste. Ustavši iz svojih postelja, svi se mašiše oružja i okupiše, a da niko nije znao ko je to zaplakao.

Ali Filimi je znao i rekao im. I Sena, Elilov sin, zapovedi mu da im dovede ženu. Filimi je dovede i reče joj:

— Taj plač je vapaj straha od zle kobi. Ako možeš, objasni nam bolje njegovo značenje.

Ali ona, zbunjena i uznemirena velikim bolovima i umorom, nije ništa mogla da im kaže, već se okrenula druidu Katadu, učenom čoveku i proroku, i nemo preklinjala za pomoć. On ju je sa saučešćem gledao i, okrenuvši se kralju Konoru i ratnicima, rekao:

— Dete koje će uskoro roditi Filimijeva žena razviće se u ženu neuporedive lepote: plave kovrdžave kose i bistrih, prodornih, plavih očiju, rumenih obraza i bele puti kao tek napadali sneg, bisernih zuba i koralnih usta. Ona će biti fatalna za kraljeve, junake i ratnike. Zbog nje će jedna grupa dobrih i hrabrih muškaraca napustiti Alster i otići na zapad, u izgnanstvo.

Tada druid stavi ruku na ženu i dete opet zaplaka, a on ponovo reče:

— To, zaista, ženino dete plače. Zvaće se Dierdri, i doneće nesreću.

Posle nekoliko dana dete se rodi i Katad joj ponovo proreče beskrajnu slavu i jad. Čuvši ovo, ratnici zahtevahu njenu smrt. Ali kralj reče:

— Ne. Sutra će je meni doneti. Ja ću je podići odvojeno od ljudi. A vremenom će ona postati moja žena i životni saputnik.

Na ovu odluku ratnici su poluglasno negodovali, ali niko se nije usudio da glasno protivreči. I tako Konoru donesoše dete. On postavi othranitelje i pesnikinju Liram da se o Dierdri staraju dok ne doraste za udaju. Sagradio im je kuću na usamljenom mestu, daleko od ostalog sveta, i nikome nije bilo dozvoljeno da joj se približi ili da u nju uđe, osim ovima što su se o Dierdri starali.

I tako je Dierdri rasla. Njena blistava lepota prevazišla je druidove reči. A Liram je, starajući se o njoj s puno ljubavi i nežnosti, strahovala od dana kada će se morati rastati. Kada bi kralj upitao da li je Dierdri spremna da mu dođe, Liram bi uvek pronašla neki izgovor da to odloži. Tako je Dierdri bila u cvetu svoje devojačke lepote, i često je razmišljala za kakvog bi se muškarca udala ako bi ona mogla da bira, kada se jednog snežnog zimskog dana desilo da njen poočim ubije tele izvan kuće. Sneg se crveneo od krvi, a jedan gavran je sleteo dole da je pije.

Gledajući taj prizor, Dierdri uzviknu:

— Vidi, Liram, tri boje. One pripadaju čoveku kome ću dati svoju ljubav. Njemu i nijednom drugom. Njegova kosa crna kao gavranovo krilo, njegovi obrazi rumeni kao krv, njegovo telo belo kao sneg.

Na ove njene reči Liram se rastuži, jer je u njima prepoznala jedan deo proročanstva koje je druid po njenom rođenju predskazao. Ipak je devojci poželela sreću i rekla joj da je čovek o kome govori jedan od najhrabrijih Konorovih ratnika u Eman Mahi. On je jedan od trojice Asninih sinova. Ime mu je Niši.

— Nikada neću znati za sreću i mir — reče Dierdri — sve dok ga ne vidim i ne poklonim mu svoju ljubav.

Otada nije mnogo vremena prošlo a Dierdri umakne svojim čuvarima i ode u Eman Mahu. SvoJim neprestanim zapitkivanjem

saznala je od Liram mnogo o trojici Asninih sinova: Nišiju, Ardanu i Enliju; o njihovoj hrabrosti, koja je bila takva da kad bi se oni udružili, muškarci Alstera nisu mogli da ih nadvladaju; o brzini njihovih nogu, koja je bila takva da su mogli divljač u lovu da prestignu; o melodičnosti njihovih glasova, koja je bila takva da su svi njome bili ushićeni, čak su i krave, slušajući je, davale dve trećine više mleka nego obično; o njihovoj uzajamnoj ljubavi, koja je bila takva da bi svaki od njih dao svoj život za drugog.

Kada je stigla u Eman Mahu, desilo se da je Niši stajao sam na bedemu, i dok se ona približavala, on poče da peva svoj melodičan bojni poklič. Vazduh se od njega prolamao dok je ona pretrčavala čistinu na kojoj ju je on mogao opaziti. Kada ju je ugledao, pesma mu je zamrla u grlu. Opčinjen njenom lepotom, grozničavo je razmišljao, nagađajući ko bi ona mogla biti, i doseti se da je to Dierdri iz proročanstva, inače se takva lepota ne bi mogla dotada sakriti od pogleda muškaraca Alstera.

Dierdri ga je, mada crveneći od stida, odvažno gledala, i on oseti kako njena ljubav prelazi na njega. Zabrinuo se, jer je znao da je verena za kralja. Za to vreme njegova braća, čuvši bojni poklič kako pri samom početku iznenadno zamire, dotrčaše do njega i čuše Dierdri gde mu govori da osim njega nikoga drugog ne može voleti. Oni ga upozoriše na Konorov gnev. Ali, snaga njene ljubavi pobedila je njihovo trenutno oklevanje i zadobila Nišijevu ljubav. On je uze u svoje naručje i reče: — Pošto ovde ne možemo da ostanemo, moramo pobeći. Hajdemo.

A Ardan i Enli pođu sa njima. Prvo su putovali kroz Irsku. Neprestano proganjani Konorovom srcbom i lukavstvom, oni su kralju za kraljem iznajmljivali svoje ratničke sposobnosti. Najzad su bili primorani da napuste zemlju i odu u Škotsku, gde su živeli u divljim krajevima, loveći divljač i iznenadno napadajući naselja u okolini, sve dok ih škotski kralj nije najmio u svoju službu, jer su mu tako hrabri ratnici bili potrebni.

Iz straha da muškarci ne vide Dierdri, zbog čije bi se lepote prolila krv, oni sagradiše sebi kuće odvojeno, u zelenilu ispred tvrđave škotskog kralja. Ali jednoga dana, upravnik kraljevog imanja,

poranivši rano, slučajno proviri u Nišijevu kuću i ugleda Nišija i Dierdri kako spavaju. On odmah pohita kralju.

— Do sada smo bili nemoćni da ti pronađemo dostojnu ženu — rekao je on. — Ali, jutros sam ugledao ženu dostojnu da postane žena vladara zapadnog sveta.

Zatim on stade da priča kralju o zanosnoj lepoti Dierdri dok je ležala spavajući kraj Nišija, i nagovarao ga je da Nišija pogubi a Dierdri uzme za ženu.

— Ne — reče kralj — ali idi svakoga dana njenoj kući i potajno je isprosi za mene.

I tako je svakoga dana upravitelj dolazio k Dierdri dok je Niši bio odsutan, a svake večeri, kada se Niši vraćao, ona mu je pričala sve što je u toku dana bilo rečeno ili učinjeno. Kralj je postao nestrpljiv jer mu je udvaranje bilo bezuspešno. Zato je kralj počeo da šalje Asnine sinove u susret svakoj mogućoj opasnosti i da im pronalazi opasna zaduženja — sve u nadi da će poginuti. Ali, oni su se posle svakog takvog zaduženja pobedonosno vraćali.

Vremenom su i kraljevi ratnici postali svesni kraljevog plana, pa su i sami pronalazili sva moguća sredstva da bi uništili braću. Život je pod takvim opasnim uslovima postao nesnosan i Dierdri je molila Nišija da pobegnu. I jedne noći pobegnu na jedno pusto i stenovito ostrvo.

Tu nisu morali da strahuju od neprijatelja, ali su zato bili usamljeni i lišeni udobnosti.

Za to vreme vesti o njihovom mukotrpnom životu dospele su do Irske, i muškarci Alstera molili su kralja Konora da ih pod svojom sopstvenom zaštitom pozove natrag u Alster. Oni više nisu mogli da dozvole da se tri hrabra Asnina sina i dalje zlopate zbog prevelike ljubavi prema jednoj ženi.

Konor nije mogao da im ne usliši molbu, mada nije zaboravio Dierdrin gubitak, niti je oprostio Asninim sinovima. I zato reče muškarcima Alstera:

— Asnini sinovi neće hteti da se vrate dok im neki ratnik ne da reč da će biti bezbedni. A postoje samo trojica njih čiju će datu reč prihvatiti. To su: Konal Kirnak, Kuhulin i Fergas Mak Roj. Ja ću se sa

ovom trojicom posavetovati i obezbediću sigurnu pratnju izgnanicima.

Prvo je poslao po Konala i rekao:

— Ne nameravam nikakvo zlo da nanesem Asninim sinovima. Ali, ipak mi odgovori na ovo pitanje. Kada bih te ja poslao da ih dovedeš kući i ako bi se desilo da zbog mene budu ubijeni, šta bi ti uradio?

Konal odgovori: — Ja ne želim da idem po njih, ali ako bih se već toga prihvatio, bilo koje zlo da im se desi od bilo kojeg čoveka, taj čovek ne bi dugo živeo.

Konoru se odgovor nije dopao i otpusti Konala, a pošalje po Kuhulina. Ali, na njegovo pitanje, Kuhulin da isti odgovor, i on i njega otpusti. Onda je poslao po Fergasa i postavio mu isto piganje, a njegov odgovor je glasio:

— Konore, nikakvo zlo te neće zadesiti od mene, jer osim tebe nijedan čovek ne bi Asninim sinovima naneo zlo, i zato neće moći da sagleda svoju smrt u mojim rukama.

Ovaj odgovor dopao se Konoru, i naredi Fergasu da odmah pođe na ostrvo da bi doveo natrag Dierdri i Asnine sinove. I dao mu je uputstvo da ih dovede obalom pored Boraove tvrđave kod Danseverika na severu, i zahtevao je da mu se Fergas zakune da, kad u bilo koje doba dana ili noći pristanu, moraju pravo, bez ikakvog zadržavanja, da dođu do Konora, u Eman Mahu.

Fergas položi zakletvu i otisnu se čamcem na pučinu. Kada je pristao na ostrvo, Niši i Dierdri su bili zaneti partijom šaha. Upravo je bio Nišijev potez, a Dierdri je sedela razmišljajući o snu koji ju je prošle noći uznemirio i koji je predskazivao izdaju i sudnji čas onima koji su joj dragi. Iznenada se, sa žala, razlegao glasan povik. To je Fergas dozivao.

Dierdri je čula Fergasov glas, i osećala je da se njen san počeo da ispunjava.

Niši je pogleda. — To kao da je neki irski povik — rekao je. Ali ona mu naredi da nastavi igru. — To je povik nekog Škotlanđanina — rekla je.

Povik se ponovo začu. — Siguran sam da je to glas nekog Irca — reče Niši. Ali Dierdri ga je, obuzeta strahom i zlom slutnjom, uporno

razuveravala.

Kad se povik začuo i po treći put, približavajući se, Ardan i Enli skočiše na noge, i niko od njih trojice nije više sumnjao da to nije Fergasov glas. Niši posla Ardana da mu pođe u susret, i dovede ga.

Bio je to srećan i veseo susret kada je Fergas došao. Dok su oni međusobno izmenjivali novosti i željna pitanja, Dierdri je obuzimala tuga. I što su braća postajala veselija, ona je sve više zapadala u tugu. Pokušala je da ih odvrati da prihvate Konorov poziv da se vrate u Irsku, ali oni su se samo smejali njenim strahovanjima i predskazanjima, jer su poverovali u Fergasovo ubeđivanje da ih od Alsteraca neće zadesiti ni~ kakvo zlo. I tako su napustili ostrvo, a Dierdri je oplakivala prošlost i budućnost; plakala je za srećnim danima koje je provela sa Nišijem i njegovom braćom, za Škotskom i njenim dolinama i ostrvima koje je tako mnogo zavolela, i zbog zlog predskazanja i svoje sudbine.

Za to vreme Konor je poslao po Boraa i naredio mu da izgnanicima i Fergasu priredi gozbu dobrodošlice, u svojoj tvrđavi na severu. On je znao da Fergas, po svom običaju, ne može da odbije gozbu koja je pripremljena u njegovu čast. I tako je Bora izašao u susret Asninim sinovima, Dierdri i Fergasu, kad su pristali, i pozvao ih na gozbu. Fergas se oneraspoloži, jer je Konoru obećao da će izgnanike dovesti pravo u Eman Mahu. Ali, ipak, nije mogao odoleti pozivu.

Posle dužeg dogovaranja, braća i Dierdri nastaviše put sa dvojicom Fergasovih sinova, kao oružanom pratnjom. Dierdri je ponovo pokušala da se odupre kobi sudbine preklinjući ih da idu u Kuhulinovu tvrđavu Dangelgen; ali oni su bili uvereni u svoju bezbednost uzdajući se u svoju hrabrost i zadanu reč Ilana Fina i Bina, Fergasovih sinova. I tako su stigli u Eman Mahu.

Dierdri ponovo pokuša da im govori o svojim snovima i predskazanjima:

— U ovom našem povratku ima izdaje, i ja imam neko predosećanje po kome možete to da znate. Ako vam Konor ne želi nikakvo zlo, on će vas sada pozvati u svoju kuću, gde ćete videti njegove junake i ratnike; ali, ako vam snuje izdaju, udesiće da budete primljeni u Crvenoj Grani.

Kada su Konoru najavili njihov dolazak, on upita svog upravitelja imanja da li je Crvena Grana pripremljena za goste i, dobivši potvrdan odgovor, naredi mu da Asnine sinove i Dierdri tamo odvede.

Lepo su dočekani, najbolja jela i pića iznesena su pred njih, i svi su na gozbi bili veseli sem njih. Dierdrine reči su ih uznemirile i, mada su dugo putovali, jeli su samo malo. Niši zatraži šahovski sto i sede da igra sa Dierdri.

Za sve to vreme Konor je mislio na Dierdri. Najzad je k sebi pozvao Liram i rekao joj da ide i vidi Dierdri i da mu kaže kako izgleda, da se nije izmenila. Jer, ako se promenila, pustio bi je da ostane sa Nišijem, ali ako nije — oteće je, pa makar se zbog toga i krv prolila.

Ali Liram je Dierdri volela, i, kada je ugledala njenu veličanstvenu lepotu, sazrelu, oplemenjenu i setnu, zaplakala je. I rekla je Asninim sinovima da su u smrtnoj opasnosti, jer ako Konor sazna da je Dierdri mnogo lepša nego što je bila kad je napustila Irsku, on neće ni od čega prezati u svojoj bezumnoj strasti. Ona ih posavetova da kuću drže zabravljenu i zatvorenu da ne bi neko ugledao Dierdri i odao ih. A Dierdri zaplaka zbog svoje sudbine što se celog svog života, još od rođenja, mora kriti od pogleda muškaraca, jer bi njena pojava donela nesreću onima koje voli.

Kada je Liram rekla Konoru da je sva Dierdrina lepota sa godinama iščezla, ali da su Asnini sinovi snažni i odvažni, kao i uvek, i da su spremni da mu odano služe, on je jedno izvesno vreme bio zadovoljan i miran. Ali stara strast ga je iznutra nagrizala, i posle izvesnog vremena pozove Trendorna, Nišijevog neprijatelja, i naredi mu da ide i vidi da li mu je Liram rekla istinu. On ode u Crvenu Granu i, uprkos svim njihovim predostrožnim merama da obezbede svoju kuću od ljubopitljivih pogleda, pronađe mesto sa kojeg je mogao da vidi Dierdri. Tada on pohita natrag Konoru da mu saopšti šta je video.

Sakupivši sve svoje ratnike, Konor pođe na Crvenu Granu. Ali, ona je hrabro branjena. Onda je prvo počeo da nagovara Fergasovog sina Bina da primi mito i napusti Asnine sinove. Bin se

pokoleba i primi mito. A Binov brat Ilan Fin, razbešnjen takvom izdajom, napravi užasan pokolj Konorovih ljudi, dok i sam nije ubijen.

Tada tri brata preuzeše naizmenično stražarenje i odmaranje, i svaki put kada su jurišali, potukli su i poubijali Konorove ljude. I zato Konor posla po svog druida i reče mu da će svi muškarci Alstera biti pobijeni ako se Asnini sinovi ne savladaju, i naredi mu da Asnine sinove tako omađija da nenaoružani izađu iz Crvene Grane. Konor dade svoju kraljevsku i ratničku reč da im neće nikakvo zlo naneti. Druid mu poverova i posluša ga, i Asnini sinovi izađoše.

Konor tada naredi da ih vežu i pred njega dovedu, pa upita ko bi hteo da ih pogubi. Ali ni jedan muškarac iz Alstera nije želeo da im nanese zlo. Najzad neki Norvežanin Mein istupi napred i ponudi se da izvrši Konorovo naređenje, jer mu je Niši pobio braću. Kad im se približio, Ardan je uzviknuo:

— Ako moramo da budemo ubijeni, ubi prvo mene da ne bih gledao kako mi braća umiru.

Enli je isto molio. Ali Niši reče: — Svi ćemo zajedno umreti ako Mein upotrebi mač koji mi je poklonio Menenon Mak Lir. Jednim udarcem pogubiće nas trojicu. — I tako su Asnini sinovi umrli.

Kada je Fergas stigao i video šta je učinjeno, spalio je i razorio Eman Mahu, a zatim je otišao u Konat, u Meivin i Elilov dvor. I zato je Fergas bio na strani konatske kraljice kada je pripremala veliki napad na Kuli.

A Eman Mahu i Konora i njegovo potomstvo prokleo je druid.

I sudbina lepe Dierdri se obistinila. Onog istog trenutka kada je mač Menenona Mak Lira pobio Asnine sinove, i ona je umrla.

BRIKRI

Brikri Otrovni Jezik priredi veliku gozbu u čast kralja Konora Mak Nese i svih Alsteraca. Pripreme za tu gozbu su trajale godinu dana. Sagradio je veličanstvenu dvoranu, na čijem se uređenju ispoljila sva umetnička veština najpoznatijih neimara, živopisaca, zlatara i zanatlija. Na svakom kraju dvorane uzdizali su se ogromni stakleni prozori, a iznad jednog od njih nalazio se balkon sa kojeg se videlo sve što se događa u dvorani.

Kad je dvorana bila završena i nameštena, a tovari hrane i pića doneseni i pripremljeni za gozbu, Brikri ode kod Konora u Eman Mahu, i pozva kralja i Alsterce.

A kralj odgovori: — S najvećim zadovoljstvom ću prihvatiti tvoj poziv ako na to pristanu i Alsterci.

A Fergas Mak Roj, u ime Alsteraca, reče: — Taj poziv ne možemo da prihvatimo. Ako odemo na tu gozbu, biće nas više mrtvih nego živih, jer će se Brikrijev otrovni jezik postarati da među nas poseje mržnju i zavist.

— Bolje bi bilo da dođete — reče Brikri zlobno.

— Šta hoćeš time da kažeš? — upita Konor.

— Ako ne dođete — odgovori Brikri — zametnuću takvu kavgu između kraljeva, vojvoda i ratnika, da će se u njoj međusobno poubijati.

— To ti nećemo dozvoliti — reče Konor.

— Onda ću izazvati mržnju između oca i sina, majke i kćeri, a naročito između žena Alstera, i tako će se one krvavo potući da će im mleko u grudima postati gorko, i presahnuće.

Tada Fergas reče: — Mislim da će biti bolje da ipak odemo.

A mudrac Sena reče: — Hajde da svi o tome ozbiljno razmislimo.

Onda Konor reče: — Moraćemo dobro da se posavetujemo, inače će nam Brikri naneti zlo.

I Sena im savetovaše da prime poziv pod uslovom da Brikri ne bude na gozbi, već da se udalji čim se stolovi postave, i da svojom zakletvom potvrdi da će ovaj uslov ispuniti. A s ovim se složiše i Alsterci, jer su voleli gozbe. Brikri na to pristade i zakune se. A osam snažnih mačevalaca budu određena da ga primoraju da napusti gozbu ako bude oklevao. I čitava vojska gostiju spremala se za gozbu. Bilo je tu i muškaraca i žena.

Brikri je, pripremajući gozbu, nameravao da izazove pometnju u Alsteru i zametne kavgu između alsterskih junaka. I on se sada odluči da odmah izvrši svoju nameru. Prvo ode Liriju Pobedonosnom.

— Liri — reče on — snažni malju Bregije, vatrena strelo Mita, blistava munjo Alstera, šta te sprečava da postaneš prvi junak Emana?

— I postaću kad ja to budem hteo — reče Liri.

— Bićeš vođa svih junaka Irske — reče Brikri — ako učiniš ono što ti ja budem savetovao.

— Učiniću — reče Liri.

— Sve što imaš da učiniš to je ovo — reče Brikri. — Kada se na gozbi bude služilo jelo, pošalji svog vozara da ti donese porciju pobednika.

I Brikri mu objasni da ta pobednička porcija na njegovoj gozbi nije neka glupa šala, već bogata nagrada vredna da se za nju bori: jedan veliki kotao, u kome bi tri čoveka mogla da stanu, prepun najboljeg vina; jedan sedmogodišnji vepar čija njuška nije ništa drugo dotakla sem sveže mleko u proleće, usireno i slatko mleko u leto, orahovo jezgro i pšenicu u jesen, i meso i pomije u zimu; jedan sedmogodišnji bik čija njuška nije ništa drugo dotakla sem slatko mleko i travu, livadsko seno i zob; i pet pšeničnih kolača kuvanih u medu, a u svaki kolač otišla je četvrtina bušela(3) pšenice.

— Ako to ne dobijem, biće mrtvih oko mene — reče Liri.

Brikri se zadovoljno nasmeja i uputi se Konalu Kirnau, i sa njim je imao još više uspeha u svom planskom raspirivanju kavge.

Zatim on ode Kuhulinu. Kada mu je pomenuo njegove vrline i njegovo pravo na pobedničku porciju, Kuhulin povika: — Tako mi bogova mog naroda, ko god pokuša da pre mene zatraži pobedničku porciju izgubiće glavu.

A Brikri i odavde ode zadovoljan.

Kada je vreme gozbe došlo, dvorana je odzvanjala od muzike i veselja. Stolovi su postavljeni i Brikri se sa svojom ženom i pratnjom povuče na balkon. Ali pre nego što se povukao, najavi pobedničku porciju i naredi da se da junaku koga muškarci Alstera najviše cene zbog junaštva. I istog trenutka tri vozara istupiše napred. Prvi, Sedlang Mak Ringavra zahtevao je da se porcija da Liriju, a drugi, Id Mak Ringavra tražio ju je za Konala, a treći, Lir Mak Ringavra reče: — Donesite pobedničku porciju Kuhulinu. Nije nikakva sramota ni za jednog Alsterca da mu je ustupi, jer je on veći heroj od svih vas.

— To je laž — povikaše uglas Lir i Konal.

I oni odmah stupiše u napad, a Kuhulin stade da se brani. Dvoranom se razlegao strašan zveket oružja junaka. Sevanje mačeva i kopalja ličilo je na munje, a zveket štitova i oklopa podsećao je na grmljavinu. Junaci su se gnevno borili, zaklonjeni svojim štitovima.

Ali Konor i Fergas se razbesneše što dva čoveka napadaju jednog, i Sena reče Konoru: — Razdvojimo ih. — I Konor ih razdvoji.

Tada Sena ponovo reče: — Neka noćas pobedničku porciju podele. A pobednika neka odredi Elil u Kruenu.

Svi su se s ovim zadovoljili, sem Brikrija, koji je sa svog sunčanog balkona s mržnjom posmatrao njihovo pomirenje.

Videvši da njihovo veselje i raspoloženje ipak raste, on poče da kuje drugi plan. I čim se pojavila Lirijeva žena Fedema, okružena sa pedeset svojih dama, on je oslovi i stade da hvali njenu lepotu, poreklo i junaštvo njenog muža.

Zatim joj reče da će, ako prva uđe u dvoranu, biti proglašena za prvu damu među svim ženama Alstera. A to isto je rekao i Konalovoj

ženi Lendabiri i Kuhulinovoj ženi Emeri. Ali sa Emerom je prevazišao i samoga sebe u laskanju i podsticanju na gordost i taštinu.

I kada je došlo vreme da uđu u dvoranu, sve tri grupe žena krenuše napred zajedno, sitnim i dostojanstvenim koracima, ne znajući za nameru drugih. Do dvorane su vodila tri stepenasta uzvišenja. Na prvom su išle dostojanstveno i mirno, na drugom su ubrzale i usitnile korake, a na trećem su s podignutim suknjama u rukama trčale kao prave atlete na najvećim trkama. Bila je to neprijatna, nesnosna i bučna rulja.

A ratnici u dvorani skočiše po svoje oružje čim su čuli ovu viku i metež. Ali mudri Sena nasluti da su i u ovom metežu umešani Brikriovi prsti i naredi ratnicima da sva vrata zatvore da opet ne bi došlo do kavge. I tek što su vrata zatvorili, a Emera stiže do glavnih vrata. Naslonivši se leđima na njih, iako zadihana, pobedonosno je gledala u ostale žene.

I sve tri žene povikaše uglas da ih muževi prve puste unutra. A Brikri se zadovoljno smejao jer je znao da će žene izazvati svađu. Konor se zabrinu i, udarivši u gong, naredi svima da sednu.

A Sena reče: — Neka se borba više ne vodi oružjem, već rečima.

Zatim su sve tri žene pevale po jednu pesmu hvaleći sebe, svoje poreklo, svoju lepotu i svoje hrabre muževe. Emer je otpevala najdužu i najpohvalniju pesmu.

A Liri i Konal ustanu i probiju na zidovima otvore da im žene uđu. Ali Kuhulin skoči i čitavu jednu stranu dvorane podigne uvis, sve do zvezda. I kada je Emer ušla, on je s takvom žestinom spusti da je sedam stopa utonula u zemlju.

I balkon na kojem su bili Brikri i njegova žena i njihova pratnja srušio se dole. Brikri je tako bio uvaljan u blato i prašinu da su ga samo po glasu, kletvama i pogrdama poznali. A niko nije mogao njegovu dvoranu ponovo da podigne da bi nastavili sa gozbom, dok nisu nagovorili Kuhulina da sa svojom snagom to učini. Ali, pobednička porcija još nije bila dodeljena. I Konor se zabrinuo, jer se u vazduhu osećala atmosfera napetog iščekivanja da se spor reši. Zato on reče trojici junaka: — Idite do Karija Mak Dera da vam on presudi. Njegova je presuda uvek pravedna. Ali potrebna vam je velika odvažnost da odete do njega.

Na ove Konorove reči Liri upregne kočije i uskoči u njih. Terao ih je preko gudura, gazova i livada, sve dok nije prispeo do Bregije, gde ga opkoli gusta magla. Tu je morao da siđe s kočija, a sluzi je naredio da ispregne konje i da ih pusti na obližnju livadu.

Sluga ode s konjima na livadu i pusti ih da pasu. Tada mu priđe jedan ogroman, mišićav džin, ružno izboran, gustih obrva, neočešljan, dronjav i prljav, s ogromnom batinom preko ramena.

— Čiji su ovi konji? — zagrmeo je džin.

— Lirija Pobedonosnog — odgovorio je sluga.

— Aha, onog razmetljivca — reče džin, i tako slugu udari batinom da ga prodrma od glave do pete. Sluga zacvile glasno i otegnuto kao neko prebijeno pseto.

— Šta to radiš sa mojim slugom? — povika Liri.

— Naplaćujem mu načinjenu štetu na mojoj livadi — reče džin.

— Ja ću ti to platiti — reče Liri, i baci se na džina. Ali džin je bio i suviše jak za njega, i na kraju je morao da pobegne što je brže mogao.

A kada je Konal došao, isto mu se desilo. I on je, kao Liri, ostavio za sobom slugu, konje, kočije i oružje, i pobegao što je brže mogao.

Ali kada je Kuhulin došao, savladao je džina posle žestoke borbe, i vratio se u Eman Mahu i sa svojim, i sa Lirijevim i Konalovim konjima, slugama i kočijama.

Ali, ni ovo nije moglo da reši spor oko pobedničke porcije, jer su Liri i Konal uporno tvrdili da su Kuhulinu pomogle vile.

Zato oni odlučiše da prihvate Senin predlog da odu u Kruen, kod Elila i Meivi. Zemlja se tresla od topota konjskih kopita i točkova kočija. Kada su se približili Kruenu, Meivi začuđeno reče: — Grmljavina iz vedra neba.

A njena kći Findeba reče: — Majko, vidim dvokolice kako jure preko ravnice.

— Opiši mi ih, i junaka u njima — reče Meivi.

I Findeba joj opisa dvokolice i junaka.

A Meivi reče:

— Znam tog čoveka:

ravan kraljevima;
miljenik pobede;
osvetnički duh boja;
oganj pravde; plamen osvete;
držanje junaka; lice pobednika;
srce aždaje.

To je Liri, krvave ruke, i pobiće nas, kao što bi nožem sasekao praziluk, ako sa njim ne postupamo ljubazno.

A Findeba reče: — Majko, vidim druge dvokolice kako dolaze.

— Opiši mi ih i junaka u njima — rečo Meivi.

I Findeba joj opisa dvokolice i junaka.

A Meivi reče:

— Znam tog čoveka:

rika lava; vuk među ovcama;
on gomila glavu za glavom i boj za bojem.

To je Konal Kirnau, i sve će nas pobiti, kao pastrmke u peščanom plićaku, ako ne budemo znali da se odbranimo od njegovog besa.

A Findeba reče: — Majko, vidim i treće dvokolice kako jure prema nama.

— Opiši mi ih i junaka u njima — reče Meivi.

I Findeba joj opisa dvokolice i junaka.

A Meivi uzdahnu: — Znam ga: to je Kuhulin, i tako mi boga mog naroda, ako Kuhulin dođe jarostan, sve će nas samleti u zemlju i pesak, kao što mlin od deset paoca melje ječam u slad, ako ne savladamo njegov bes i ne stišamo njegov gnev.

I ona odmah izdade naredbu za pripremu velike gozbe u čast gostiju, i svi su se gostili, veselili i zabavljali tri dana i tri noći.

Tada Elil upita Konora za uzrok posete, a Sena mu sve ispriča i objasni. Elil se zabrinu, jer ako bi spor rešio u korist jednog, morao bi

da strahuje od one druge dvojice.

— Dajte mi tri dana i tri noći da o tome dobro razmislim — reče Elil.

Dogovorili su se sa Elilom i Meivi da im ostave svoja tri junaka, a velika vojska gostiju, aadovoljna gostoljubivim prijemom, napusti svoje domaćine.

Te noći pustiše tri ogromne čarobne mačke da se slobodno po zamku kreću. Liri i Konal bežeći uspnu se na tavanske grede i ostave mačkama svoju hranu. A Kuhulin ostade i pojede i popi svoj deo. I mada nije mogao da ubije mačke, jer su bile čarobne, one ipak nisu mogle da ga nateraju u bekstvo. Ujutru je Elil hteo da prema ovom iskušenju donese presudu, ali Liri i Konal odlučno odbiše da prihvate ovakvu odluku. — Mi ne merimo našu snagu i vrednost sa čarobnim životinjama — rekoše oni — već sa ljudima.

Vreme je odmicalo, a Elil nije znao kako da reši ovaj spor. Neprestano razmišljajući o tome prestao je da jede i da spava. Tada Meivi preuze stvar u svoje ruke. — Kukavice — reče ona Elilu — ako se ti ne odlučiš, ja ću.

Pozvala je k sebi Lirija i dala mu je bronzani pehar na čijem se dnu nalazila ptica optočena srebrom, kao dokaz kojim će pokazati da njemu pripada pobednička porcija. Ali, napomenula mu je da ga ne pokazuje sve dok ne stignu u Crvenu Granu. Liri ispi pehar najfinijeg vina i ode zadovoljan.

I Konalu je dala pehar na čijem se dnu nalazila ptica optočena zlatom, sa istim uverenjem i istom napomenom. I on je ispio svoje vino i otišao zadovoljan.

Kuhulina nije mogla tako lako da zadovolji, jer je on dobro poznavao neiskrenost njenog laskanja. Ali, na kraju je ipak primio zlatan pehar s pticom optočenom dragim kamenjem, i još dva draga kamena u veličini njegovih očiju.

— Sada imaš siguran dokaz svog junaštva — reče Meivi Kuhulinu. — Bićeš sto godina na čelu svih junaka Alstera. I kao što tebi nema ravnog među junacima Alstera, tako ni tvojoj ženi nema ravne među ženama Alstera, i uvek će prednjačiti pred ostalim ženama, i ulazićs prpa na svaku gozbu. — I Kuhulin, takođe, ispi

svoj pehar vina. Ali pre nego što ode, on potraži žene Kruena, pokupi od njih sto podeset igali i hitnu ih uvis jednu za drugom; i svaka igla uđe u ušicu druge, tako da se sve zajedno spojiše,

A tada, zahvalivši se na lepom prijemu, on svakoj ženi vrati njene igle i ode.

Ali ni ovoga puta spor oko pobedničke porcije nije bio rešen, jer je Meivino lukavstvo bilo otkriveno. I mada je Kuhulinov pehar bio najlepši i najskuplji, Liri i Konal su odlučno odbili da mu priznaju prvenstvo, izjavivši da je on sam sebi kupio tako skup i dragocen dokaz.

Pokušavalo se na sve moguće načine da se ovaj neobičan spor reši, ali uzalud. Liri i Konal nikako nisu hteli Kuhulinu da priznaju pravo jačeg i hrabrijeg. I tako je to trajalo sve do jedne večeri.

Posle jedne velike svetkovine u Eman Mahi, na kojoj se borilo i takmičilo, muškarce Alstera obuze zamor. Tu su bili i Konor Mak Nesa i Fergas Mak Roj. A od trojice velikih junaka bio je prisutan samo Liri.

Sunce je zalazilo i pri prvom sumraku, kada se razgovor utišao, neka ogromna prilika se pojavi na kraju dvorane. I svi su nemo čekali da im se ta prilika približi, i što se više približavala, sve su više zapažali pojedinosti nakaznosti i nezgrapnosti. Bio jeto džin, obučen u staru kožnu košulju i otrcan taman ogrtač, a preko ramena je nosio, kao buzdovan, ogromno drvo, pod kojim bi trideset volova moglo da se čakloni. U desnoj ruci je držao sekiru, a sečivo joj je bilo tako oštro da bi i dlaku na dvoje presekla kada bi se dlaka na nju dunula.

On prođe pored njih, stade kraj vatre i obrati se Konoru i ostalim muškarcima Alstera.

— U velikoj sam potrazi — reče on. — Ni u Erinu(4), ni u Albi(5), ni u Evropi, ni u Africi,

ni u Aziji, nisam mogao da nađem ono što sam tražio. Bio sam na Gelskim ostrvima i do Herkulovih stubova, u Grčkoj i Skitiji, ali nigde nisam naišao na čoveka od reči. Ali, kažu, da vi Alsterci nadmašujete sve muškarce ostalih zemalja u snazi, junaštvu,

dostojanstvu, pouzdanosti i časti. I nadam se da ću među vama najzad da nađem ono što tražim.

— Reci nam, onda, šta to tražiš — reče Fergas Mak Roj.

— Reći ću vam — odgovori on — ako mogu da nađem čoveka koji poštuje svoju zadatu reč.

A Sena reče: — Ako se bilo gde može naći takav čovek, onda ćeš ga pronaći ovde.

— U redu — reče džin. — Tražim čoveka koji će sa mnom da sklopi pogodbu i da je održi. A pogodba je ovakva: da on večeras odseče moju glavu, a da sutra naveče ja odsečem njegovu glavu.

I on zaćuta, očekujući odgovor; ali niko ništa ne reče.

Tada on nastavi: — Zar ni jedan od ratnika koji zahtevaju da im se da pobednička porcija ne želi sa mnom da sklopi pogodbu i da je održi?

I ponovo je zavladala tišina. A na džinu se vidno pokazaše tragovi umora, kao kod nekog koji već dugo vremena nešto traži a ne može da nađe. Ali on ponovo progovori: — Je l' tu Liri Pobedonosni? Zar se plaši da istupi napred?

Liri istupi napred, vičući besno: — Svako ko za mene kaže da se plašim ima za to da mi plati svojom glavom.

— Vrlo dobro — reče džin. — Moja glava večeras.

A Liri ljutitim zamahom sekire obori džina, i glava mu se otkotrlja u jedan ugao dvorane.

Ali taman je Liri hteo da krene natrag na svoje mesto, kada ga džinov glas zaustavi: — U redu. Tvoja glava sutra uveče. To je pogodba.

I na užas svih prisutnih džin ustade, podiže svoju glavu, uze sekiru i ode. Te noći niko se više nije usudio ništa da kaže.

Iduće večeri svi su se okupili, sem Lirija, koji se nije pojavljivao. Dvoranom je zavladala neprijatna tišina napetog iščekivanja. A džin se tužnim glasom, koji je odudarao od njegove zastrašujuće pojave i jezivog događaja od prošle noći, žalio na nečasnost čak i među Alstercima.

A Konal Kirna se, koji je tu bio prisutan, osećao prinuđenim da sačuva čast Crvene Grane. I sa njim se isto desilo kao i sa Lirijem. Treće večeri ni njega nije bilo.

Ali sada je Kuhulin bio prisutan. I džin stade da mu se ruga: — Muževi Alstera, s hvalisanjem vašega junaštva je svršeno. Vaši ratnici čeznu za pobedničkom porcijom, a nisu u stanju da pri pogodbi održe svoju časnu junačku reč. A šta je sa tim ubogim stvorenjem Kuhulinom? Pretpostavljam da ni on ne bi bolje od one druge dvojice održao svoju reč, čak i kad bi imao smelosti da prihvati moju pogodbu.

— Nije mi potrebna nikakva pogodba — ljutito mu doviknu Kuhulin.

— Jer nemaš hrabrosti da je održiš — reče džin mirno.

Na ovo Kuhulin dohvati sekiru i odrubi džinu glavu, tako da je poletela pravo uvis do najviše grede na tavanici. A džin je prihvati pri padu, uze sekiru i ode.

Sutradan je sve Alsterce obuzela velika žalost, a naročito Kuhulina. Ali, on je ipak u određeno vreme bio u dvorani.

Čim je stigao, džin upita: — Gde je Kuhulin?

— Ovde sam — odgovori Kuhulin.

— Imaš još malo da govoriš, i to ne suviše glasno — reče džin.

Kuhulin ne reče ništa, već priđe bliže panju i ispruži preko njega svoj vrat; ali panj je bio i suviše veliki.

— Ispruži vrat — povika džin. — Nespretno si ga namestio.

— Ne moraš toliko da me mučiš — reče Kuhulin. — Ja sam tebe brzo udario.

— Ali vrat ti je i suviše kratak — odgovori mu džin. — Moraš ga ispružiti da same ivice panja.

Kuhulin više ne reče ni reči, već ispruži vrat do ivice panja. A džin dohvati sekiru i zavitla s njom uvis da su i tavanske grede od njenog zamaha zaškripale, a njeno paranje vazduha podsećalo je na fijuk vetra u olujnoj noći. Alsterci zadrhtaše od užasa, očekujući sa strahom šta će se desiti. A sekira se spusti dole, njena tupa strana nežno dotače Kuhulinov vrat, i džin reče: — Ustani, Kuhuline.

Nijedan od muškaraca Alstera ne može s tobom da se uporedi po hrabrosti, junaštvu i časti. Od sada stičeš slavu pobednika nad svim ratnicima Erina. Zaslužio si pobedničku porciju, a tvojoj ženi Emer pripada počasno mesto u dvorani ispred svih ostalih žena Erina. _

I rekavši ovo, on iščezne.

Tako je hrabrost alsterskih junaka bila ispitana i proverena, a najhrabrijem među njima pripala je pobednička porcija.

KUHULIN

ROĐENjE

Konor Mak Nesa je bio kralj Alsteraca. Jednoga dana, njegova sestra Dehtir, udata za Sualtama, nestane iz Eman Mahe zajedno sa svojih pedeset sluškinja. I nijedna potraga nije mogla da ih pronađe.

Nije ih bilo tri godine, kada jednoga dana Konor i Alsterci ugledaše veliko jato ptica kako sleće na ravnicu Eman Mahe i proždire i uništava travu i svaku zelenu biljku koja je tu rasla. Rasrđen, Konor ustade, pozva svoje ljude i pohita svojim dvokolicama s namerom da oterc i pobije ptice. A sa njim su pošli Fergas Mak Roj i Emergin, Konal Kirnau i Liri Pobedonosni, Blej Milosrdni i Brikri Otrovni Jezik.

Ptice su letele na jug preko Sliv Fueda, u pravcu Bojna, ali ratnici ih u prvi sumrak izgubiše sa vidika, iako su jurili u dvokolicama. I Konor im naredi da stanu i potraže mesto gde bi proveli noć.

Konal i Brikri odoše napred da nađu pogodno mesto, i pronađoše neku malu kuću.

— To je bedno obitavalište — reče Brikri.

— Poslužiće — reče Konal, a i ostali dadoše svoj pristanak kada im ga Konal pri svom povratku opisa. Ali, uto Brikri začu neku buku i ode da je ispita. Stigao je do jednog prekrasnog dvorca, koji se nalazio u neposrednoj blizini, i uđe u njega. Jedan lep mladić, otmenog izgleda, stade pred njega.

— Dobro došao, Brikri — reče on.

— Hiljadu dobrodošlica, Brikri — reče lepa žena koja je stajala kraj lepog mladića.

— Zašto mi žena želi hiljadu dobrodošlica, a ti samo jednu? — upita Brikri.

— To je njena dobrodošlica koju sam ti ja zaželeo — odgovori Lu, jer to je bio on. — Da ne tražiš nekog ko je nestao iz Eman Mahe?

— Već tri godine uzaludno tražimo Dehtir i njenih pedeset sluškinja — reče Brikri — i niko do sada nije mogao da ih pronađe.

— A zar ovde, sa mnom, nb možeš da prepoznaš Dehtir? — pitao je Lu. — Tu su sa njom i p.enih pedeset sluškinja. I one su vas noćas ovde i dovele. To su one u obliku jata ptica otišle u Eman Mahu i uništile vaše pašnjake da biste ih vi gonili i došli ovamo. Jer vreme je da se prate.

Dehtir dade Brikriju purpurni ogrtač oivičen zlatom, i naredi mu da se vrati po Konora i njegovu pratnju. Uz put se Brikri doseti da bi Konor dao veliku nagradu za Dehtirin povratak, i povratak njenih pedeset sluškinja, i zato samo reče da je pronašao lep dvorac gde bi mogli svi lepo da se zabave i da prospavaju tu noć. I tako oni odoše u dvorac. A gospodarica dvorca se izvini što ih te noći ne može dočekati, jer očekuje dete.

Ujutru je nestao Lu, a Dehtir je sedela, opkoljena sluškinjama, sa malim sinom u naručju. A Brikri saopšti Konoru da se u dvorcu nalaze Dehtir i njenih pedeset sluškinja koje su zajedno sa njom nestale. I tako se svi radosni vratiše u Eman Mahu.

Konor reče da njegova sestra Finkim treba da neguje dete. I tada dođe do rasprave: Blej Milosrdni je zahtevao da on čuva dete, jer nikada ničeg neće biti željno; Fergas je tvrdio da sa svojim bogatstvom, sa svojom snagom i sa položajem kraljevog poslanika, sa svojom zaštitom nejakih od jačih, sa svojom sposobnošću da

druge poučava i upućuje u ratničkim veštinama, treba on da dobije dečaka; Emergin je tvrdio da sa svojom proslavljenom hrabrošću i mudrošću, i sa svojim pesničkim talentom, samo on može pravilno da vaspitava dečaka; a mudrac Sena je glasno izjavio da niko nema prava sa njim da raspravlja o dečakovom tutorstvu sem samoga kralja, jer on savetuje kralja, on rešava svaki spor među Alstercima mudrim rečima pomirenja.

Ali na kraju Sena mudro okonča spor rekavši da se više niko ne sme nametati sa svojim zahtevom sve dok Moran ne saopšti svoje mišljenje. A Moran reče da svi oni treba da učestvuju u dečakovom vaspitanju, pošto mu je sudbina predodredila velika dela i junačku zaštitu Alstera. Njegovo ime spominjaće svi ljudi i zadobiće ljubav mnogih, a osvetiće sva zlodela i nepravde. Alsterci prihvatiše Moranov predlog, i Finkim i Emergin odvedoše dečaka u Dan Bret, u ravnicu Muremni. I dadoše mu ime — Setanta.

DEČAŠTVO

I kako je dečak rastao, tako se Moranovo proročanstvo sve više ispunjavalo. Rano je naučio sve dečačke veštine i igre. I mada je imao svega pet godina, odlučio je da ode u Eman Mahu, jer je čuo za četu dečaka na Konorovom dvoru, i o Konorovoj vremenskoj podeli dana na tri dela, tako da je u prvom delu dana posmatrao dečake u njihovim igrama, naročito u harlingu(6), u drugom delu dana igrao je šaha, u trećem delu dana veselio se na gozbi, slušajući muziku i balade barda.

— Hoću da idem da se takmičim sa dečacima iz čete u njihovim igrama — reče Setanta.

— I suviše si požurio — reče mu majka. — Nisi još dovoljno za to dorastao i morao bi neko da te čuva i brani od dečaka.

— Ne mogu da čekam — reče dečak — dok ne navršim potrebne godine. Reci mi sada u kom je pravcu Eman, da bih znao kuda da idem.

Majka ga je dobro poznavala i bez daljeg objašnjavanja pokaza mu put severozapadno preko Sliv Fueda. On ponese sa sobom bronzani štap za harling i srebrnu loptu, svoje omiljeno koplje i džilit, i igrajući se s njima prekrati sebi put: prvo bi bacio loptu, pa bi za njom hitnuo štap za harling i pogodio je daleko ispred sebe, zatim bi bacio koplje i odmah za njim džilit, a brzim i veštim zamahom ruke dohvatio bi štap i loptu i džilit, i najzad koplje za sami vrh, pre nego što bi dotakli zemlju.

Tako on stiže u Eman Mahu, gde ugleda sto pedeset dečaka, sa Konorovim sinom Folomanom na čelu, kako igraju harling i ratničke igre. On utrča među igrače harlinga, potera loptu ispred sebe i,

driblujući je neprestano u visini kolena i gležnjeva, pređe sa njom gol. I niko nije uspeo ni da ga zaustavi ni da mu loptu preotme.

Foloman je u čudu gledao u malog dečaka.

— On je bez ikakve zaštite među nama — reče on. — Nametnuo nam se u igri. Sigurno je sin nekog nepoznatog i namerno nas izaziva na borbu i osvetu. Hajde da ga ubijemo.

I svi ga napadoše svojim štapovima za harling, ali on vešto izbeže sve njihove udarce. To se isto desilo i sa loptama od kojih se branio i rukama i nogama. A njihova koplja za igru vešto je dočekivao svojim štitom za igru. Zatim on stupi u napad i pedeset njih obori na zemlju. I goneći petoricu, projuri pored mesta gde je Konor sedeo i posmatrao ih. Tada Konor povika:

— Stani, stani, dečače! Ti si i suviše grub sa dečacima.

— Imam razloga — reče Setanta. — Došao sam izdaleka da im se pridružim, a oni su me napali. Tako se gosti ne dočekuju.

Tada mu Konor objasni da je uobičajeno da svaki novi član čete, pre nego što stupi u nju, zatraži od dečaka da mu se zakunu da će ga štititi. Setanta mu reče da za to nije znao inače bi se običaju pokorio, jer bi lako zadobio njihovu zakletvu. I najzad on reče Konoru ko je i odakle je.

A Konor naredi dečacima da polože uobičajenu zakletvu i da prime Setantu u svoju četu.

— Pristajemo — odgovoriše dečaci.

Setanta se odmah zatim vrati u igru i za kratko vreme pedeset dečaka je ležalo na travi, i njihovi očevi pomisliše da su mrtvi. A, u stvari, samo su se uplašili od žestoke igre malog dečaka, i sami su polegali na travu.

— On još uvek i suviše grubo igra — reče Konor i viknu: — Dečače, šta je to sada opet?

— Oni su mene napadali — odgovori Setanta — dok nisu položili svoju zakletvu da će me štititi. A i ja ću njih prestati da napadam kad i oni od mene zatraže da im dam svoju časnu reč da ću ih štititi.

I oni se odmah staviše pod njegovu zaštitu.

KULENOV PAS

Iduće godine kovač Kulen pozove Konora na banket, i zamoli ga da sa sobom povede samo nekoliko svojih prijatelja, jer nema ni mesta ni sredstava za veliki prijem. Konor prihvati poziv i pre nego što je pošao, po svom običaju ode do dečaka da ih vidi i da se sa njima pozdravi.

Posmatrao je njihove četiri igre. U prvoj je Setanta sam branio gol protiv ostalih sto pedeset, i nisu nikako mogli da ga pobede; a, kada su oni branili gol, on ih je pobeđivao kako je on hteo. U drugoj je Setanta čuvao rupu i, iako je svaka od sto pedeset lopti stigla do ivice rupe, ni jednoj nije dozvolio da uđe u nju; a, kada su je svi oni zajedno čuvali, njemu nije bilo teško da svoju loptu ubaci u rupu. Treća igra je bila cepanje ogrtača: Setanta je za tren oka pocepao svih sto pedeset ogrtača, a oni nisu mogli ni broša da mu se dotaknu. U četvrtoj igri su se rvali, i boreći se protiv čitave čete, Setanta je čvrsto stajao na nogama, a kada je on stupio u napad, sve ih je poobarao.

Konor reče Fergasu, koji je kraj njega stajao: — Ako ovaj dečak ovako nastavi sa svojim podvizima i kad odraste, mi smo srećna zemlja što ga imamo.

— Zar postoji neki razlog da se poveruje — reče Fergas — da se njegovo jedinstveno junaštvo s godinama neće još više razviti?

A Konor reče: — Neka pođe sa nama na Kulenovu gozbu. Zaslužio je.

— Ne mogu sad da idem — reče Setanta.

Kralj se iznenadi da dečak nije odmah sve ostavio kad mu se ukazala prilika da ide na banket sa odabranim kraljevskim društvom.

— A zašto? — upita on.

— Zato što dečaci još nisu završili igru — odgovori Setanta — a ja ne mogu da ih ostavim dok se igra ne završi.

— Mi ne možemo da čekamo tako dugo — reče Konor.

— Ne morate da čekate. Doći ću za vama.

— Ali ne znaš put?

— Pratiću tragove vaših dvokolica.

Tako su se dogovorili. I Konorovo društvo stiže u Kulenovu kuću gde su ih gostoljubivo dočekali sa bogato postavljenom trpezom. Kad je društvo posedalo za trpezu, Kulen upita Konora:

— Pre nego što počnemo sa gozbom, reci mi, je li to čitavo društvo? Niko neće kasnije doći?

— Niko — odgovori Konor. — Svi su ovde. — On je već bio zaboravio na Setantu.

— Pitam te zbog toga — reče Kulen — jer imam jednog ogromnog psa čuvara koga jedino ja mogu da umirim. Kada ga pustim da mi čuva kuću, niko se ne usuđuje ni da mu se približi. A hteo bih sada da ga pustim.

— Možeš slobodno — reče Konor. I pas je odvezan. Obišavši sve oko kuće, opruži se sa glavom spuštenom na šape. Bio je to ogroman i opasan pas čuvar.

Međutim, šestogodišnji dečak je napustio svoje drugove i žurio je ka kući kovača Kulena. Nije imao nikakvo oružje za odbranu, sem štapa za harling i loptu s kojima se po svom običaju igrao da bi prekratio put. Kad je stigao do kuće, pas je strahovito zalajao, ali dečak se na to nije obazirao, već je i dalje nastavio da se igra sve dok pas nije skočio na njega. Tada on tako snažno zamahnu i baci loptu da ona ulete pravo psu u ždrelo, prošavši kroz razjapljenu čeljust i iskežene zube, a pas se od jačine udarca i bola propeo. Dečak ga zgrabi za zadnje noge, podiže uvis i tresnu o kameno popločano dvorište. I pas ostade nepomičan, razmrskane glave.

Čuvši lavež psa, Konor se seti dečaka i skoči na noge. Svi izjuriše napolje, verujući da je pas razneo Setantu na komade. Bili su presrećni kad ga ugledaše živog — svi sem Kulena, koji se ražalostio nad svojim mrtvim psom.

— Na nesrećni dan sam priredio banket Konoru — reče on, i pogleda u dečaka. — Ti si, dečače, dobrodošao zbog svog oca i majke, ali ne i zbog sebe. Ubio si mi jedinog čuvara i zaštitnika moje kuće, mog imanja i mog stada.

— Nemoj se žalostiti — reče dečak. — Ja ću ti pomoći.

— Kako? — upita Kulen, gledajući začuđeno u šestogodišnjeg dečaka.

— Ako u Irskoj postoji štene te iste rase — reče Setanta — ja ću ga odgajiti i obučiti da te čuva i štiti isto tako kao i njegov predak. A za to vreme ja ću ti čuvati kuću i imanje, kao što je to tvoj pas činio.

— To je pravedno — reče Konor.

— A za to vreme ti ćeš biti Kulenov pas, Ku Hulin — reče druid Katad. — A to će biti i tvoje pravo ime — Kuhulin.

— Ali ja više volim svoje ime Setanta, Sualtamov sin — reče dečak.

— Ime Kuhulin će se proslaviti u celoj Irskoj i svetu. Svi ljudi će ga spominjati i hvaliti — reče druid.

— Zbog ovoga bih primio bilo koje ime — reče dečak. I od tog vremena bio je poznat kao Kuhulin.

PRIMANjE ORUŽJA

Iduće godine Kuhulin je navršio sedam godina. I jednoga dana, igrajući se, ode južno od tvrđave Eman Mahe. A na severnoj strani tvrđave druid Katad je podučavao svoj razred starijih đaka u druidskom znanju i učenosti. I kao što se često sa mladićima zbiva, jedan od njih upita druida kakvu sreću taj dan donosi i da li ima nešto naročito o njoj da ispriča. Druid odgovori:

— Onaj ko danas prvi primi oružje postaće najhrabriji i najslavniji junak Irske, a priče o njegovom junaštvu ostaće za sva vremena. Ali njegov će život biti kratak.

Kuhulin je i pored velike udaljenosti dobro čuo druidove reči, i odmah je pobacao igračke i pojurio do Konora.

— Budi mi srećan, kralju — dovikne on Konoru.

— A šta tražiš za taj lepi pozdrav? — upita kralj.

— Želim da dobijem oružje — odgovori Kuhulin.

— Ko te je naveo na tu želju, dečače? — upita kralj.

— Druid Katad — odgovori dečak.

— Ako si po Katadovom nagovoru došao — reče kralj — ispuniće ti se želja. — I on da dečaku dva koplja, mač i štit. Jer, Konorov običaj je bio da da dečacima iz čete oružje, i da im pri tome poželi sreću.

Kuhulin uze oružje, i, probajući ga, polomi ga na male komade.

— Ovo oružje nije za mene — reče on. Konor mu dade drugu opremu. I ovu je polomio, i to se ponovilo sa svim opremama koje je Konor namenio mladim ratnicima. Iako je poznavao Kuhulina, Konor se još više zadivi njegovoj snazi i veštini, i na kraju uze svoje

kraljevsko oružje i pokloni mu ga. I ovo je Kuhulin isprobao na svaki način koji je znao, ali je izdržalo.

— Ovo je dragoceno oružje, i srećna je zemlja čiji kralj ima ovakvo oružje — reče Kuhulin.

Tog trenutka Katad stupi u Konorov dvor i, videvši šta se dešava, upita u čudu:

— Zar ovaj dečak prima oružje?

— Po tvom nagovoru — odgovori kralj.

— Po mom nagovoru? — začuđeno upita druid. — Ali ja mu ništa nisam rekao.

— Šta si ti, dečače, smerao s onim što si mi rekao? — ispitivao je Kuhulina kralj.

— Njegove reči su me na ovo navele — odgovorio mu je Kuhulin. — Rekao je svojim učenicima da će onaj koji danas prvi bude uzeo oružje postati slavan iako će mu život biti kratak.

— Istina je. Rekao sam to — priznade druid. — Slavno ime i kratki život.

— Makar mi život trajao samo jedan dan i Jednu noć — reče Kuhulin — biće mi drag, ako me moje ime i slava i dela nadžive.

— Neka tako bude. Kroz tebe će se moje reči obistiniti — reče druid.

Kuhulin naredi da mu se dovedu dvokolice. I sa njima se isto desilo kao i sa oružjem. Pri isprobavanju sve je dvokolice što su mu ih dovezli polomio, dok Konor nije pozvao Iebara, Ringavrinovog sina:

— Dovedi moje konje i dvokolice, i pripremi ih za ovog dečaka.

Kuhulin oproba dvokolice i uveri se da su dobre.

— Pošto si sada zadovoljan, dečače — reče vozar — hajdemo napolje da poteramo konje preko trave.

— Hajdemo da se provozamo oko Eman Mahe — reče Kuhulin — da bi dečaci mogli da me pozdrave. — Tako učiniše, a dečaci ga pozdraviše i požališe se da će im u igrama nedostajati. Ali Kuhulin im objasni da je to izuzetan dan na koji on mora da primi oružje, inače bi i dalje želeo da bude sa njima.

— Kuda ovaj put vodi? — upita on vozara.

— U At na Foreri — odgovori vozar.

— A zašto se zove At na Foreri, Tvrđavi straže? — upita Kuhulin.

— Zato što je tamo svakoga dana po jedan snažan ratnik na straži da motri da niko sa strane ne dođe neopažen i nanese zlo Alstercimm. Toga dana on je zaštitnik čitavog Alstera. I ako bi neki pesnik napuštao Alster nezadovoljan, zaštitnikova je dužnost da ga uteši i da ga snabde zlatom i hranom; a ako bi neki pesnik pripevao u Alster, zaštitnik ga mora pod svojom zaštitom odvesti do Konora, i zbog te dobrote zaštitnik je predmet prvih stihova koje pesnik ispeva kad1 stupi u Konorov dvor.

— A ko je danas na straži? — upita Kuhulin.

— Konal Kirna — odgovori Iebar.

— Hajdemo u At na Foreri — reče Kuhulin. I uprkos Iebarovim molbama i ubeđivanju, oni ipak odoše u tvrđavu. Konal pozdravi dečaka i poželi mu pobedu i prvo ranjavanje s njegovim prvim oružjem, iako je mislio da je to ipak prerano za jednog dečaka. Kuhulin reče Konalu:

— Vrati se sada u Eman Mahu, a ja ću ostati na straži.

— Kad bi imao samo da se brineš o nekom pesniku, još bih i mogao da te ostavim — reče Konal — ali ne mogu samog da te pustim u borbu sa jednim ratnikom.

— Onda idem dalje na jug — reče Kuhulin — i možda ću na granici sresti nekog ratnika, i ovoga dana okrvaviti svoje oružje.

— Idem i ja sa tobom — reče Konal — jer, ko ti se tamo bilo šta desi, Alsterci će mene pozvati na odgovornost.

Kuhulin je bio ljut što će ga i Konal pratiti, jer je znao da mu ovaj neće dozvoliti da se sam bori ako se namere na neprijateljskog ratnika. Čato zgrabi jedan kamen i baci ga svom snagom na Konalove dvokolice i polomi osovinu, a Konal se strmoglavi sa polomljenih dvokolica.

— Zašto si to uradio, derište jedno? — lutito povika Konal.

— Da bih video da li mogu da pogodim cilj, i da osiguram sebi priliku da se sam uverim da li sam stvoren za ratnika i oružje —

odgovori dečak.

— Proklet bio — besno mu doviknu Konal.

Neću više ni koraka dalje da te pratim, pa makar srljao u svoju sopstvenu propast.

Kuhulin se odveze dalje, ali, iako je dugo čekao u Fertasu na Ehtranskom jezeru, niko se nije pojavio s kim bi mogao da oproba snagu. A Iebar je za sve to vreme neprestano protestvovao protiv dugog zadržavanja izvan Eman Mahe i žalio je za uobičajenom večernjom zabavom. Ali, uprkos tome, dečak mu naredi da krene, ali ne kući, već na Sliv Morn. Kad su stigli na planinski vrh, on naredi Iebaru da mu pokaže na vidiku granične oznake, da bi ih dobro zapamtio za svoja buduća putovanja. Iebar mu pokaza ravnicu Breg, i Taru i Telti, i Kleteh i Knogu, i Engasovo boravište Bru na Bojn, i tvrđavu trojice svirepih Nehtinih sinova — Fola, Fandala i Tuahala, i reče mu da se ova trojica hvale da je od njihove ruke više Alsteraca poginulo nego što je živih ostalo.

— Idemo u tu tvrđavu — reče Kuhulin.

Stigavši u tvrđavu, dečak poubija Nehtine sinove i odseče im glave kao trofeje njegovog prvog dana pod oružjem. Ostale trofeje pokupio je uz put vraćajući se kući: dva snažna jelena koje je u trku prestigao i vezao za dvokolice da za njima trče, i dvadeset četiri divljih labudova koje je žive oborio sa dva hica iz praćke, i, vezavši ih za dvokolice, pustio da lete.

Povratak dvokolica u Eman Mahu pričini se Lirami, koja je bdela na straži, kao neko strašno priviđenje, i kada u njima ugleda Kuhulina, ona vide da se on od žestokog boja opasno raspomamio, jer je raspaljena strast za pobedom još uvek u njemu gorela, i da će svako ko mu se nađe na putu zlo proći.

— Moramo da stišamo njegovu razbuktalu ratničku strast — reče Konor — inače će se ovaj dan opasno svršiti po mladiće Emana.

Svi se okupiše na savetovanje i skovaše plan. I kad su se uz veliku grmljavinu približile Kuhulinove dvokolice, žene Eman Mahe, znajući za njegovu stidljivost, poskidaše sa sebe odeću i nage izađoše pred njega da ga dočekaju. Kad je do njih došao, on pognu glavu da ih ne bi gledao, i dopusti da ga skinu s dvokolica i stave u

korito s hladnom vodom. A takva je jara iz njega izbijala da je korito prslo. Kada su ga zagnjurili u drugo korito, jara je još uvek bila toliko velika da je voda proključala. Ali u trećem koritu se najzad ohladio.

Tada sedmogodišnjeg dečaka, koji je tog dana tako trijumfalno primio oružje, obukoše u svečano ruho i u njegovu čast prirediše gozbu, stavivši ga da sedi do samoga kralja.

PROSIDBA EMERE

Kada je Kuhulin porastao, nadmašio je sve muškarce Alstera u junačkim veštinama koje su izvodili Konorovi ratnici. I žene Alstera ga zavoleše zbog njegovog junaštva i neobične lepote, zbog njegove učenosti i mudrosti, i zbog njegovog milozvučnog govora. A sem ovih, imao je još mnogo vrlina: razboritost, dok ga užasan ratnički gnev ne obuzme kao na dan primanja oružja, retki talenat za šah, sposobnost za razmišljanje, darovitost za proročanstvo. Ali, imao je i tri mane: bio je i suviše mlad, i njegovo golobrado lice izazivalo je podsmeh neprijatelja, bio je odviše smeo, i bio je mnogo lep.

Muškarci Alstera se uznemiriše zbog prevelike ljubavi njihovih žena prema Kuhulinu, i, posle dužeg većanja, odlučiše da mu pronađu nevestu. Imali su na umu i proročanstvo da će mlad umreti i poželeše da im ostavi sina, jer on se samo sam od sebe može po drugi put roditi. I dugo su po celoj Irskoj tražil^ devojku da je za njega isprose.

Ali Kuhulin sam ode da isprosi Emer, kćer Forgala Lukavog. Odvezao se u svojim dvokolicama sa svojim vozarom Ligom, Ringavrinovim sinom, i zatekao Emer kako sedi na ravnom polju i podučava svoje drugarice u lepom vezu. Emer je posedovala sve vrline koje je Kuhulin tražio u svojoj budućoj ženi. A da bi joj se još više svideo, obukao je svoju svečanu odoru.

Čuvši topot konja i kola, Emer reče:

— Neka neko pogleda ko to dolazi.

— Dva divna, hitra konja — reče njena sestra Fijel. — Jedan je crn a drugi siv, a upregnuta su u veličanstvene dvokolice sa srebrnobronzanim točkovima, ruda je od srebra okovana srebrnom

bronzom, a jaram od čistoga zlata. U dvokolicama je neki tajanstven i setan mladić, najlepši od svih muškaraca Irske. Ogrnut je prekrasnim grimiznim ogrtačem, pričvršćenim na grudima brošem od zlata. Lice mu je mlečnobelo, a obrazi su mu rumeni. Iz očiju mu izbija ljubav. Sa njim je i vozar.

Kuhulin iskoči iz dvokolica i pozdravi Emer, a ona mu ljupko otpozdravi i upita odakle dolazi. Na ovo i na ostala njena pitanja Kuhulin je zagonetno odgovarao igrom reči, tako da ga je samo ona mogla razumeti. Ali on joj odmah reče o svom vaspitanju, i kako su u njemu, po Moranovoj odluci, sudelovali muškarci Alstera i Finkim:

— Svi me oni vole, i za čast sviju jednako se borim. Plemenitog sam roda od oca Lua i majke Dehtir, kad je bila u Bru na Bojnu. A šta je s tobom, devojko, kako si ti vaspitana?

— Po starim vrlinama: biti lepog vladanja, čestita, kraljevskog roda, lepa — odgovori ona.

— Lepe vrline — reče Kuhulin. — A zašto mi ne bismo postali jedno? Ovo je prvi put u mom životu da sam sreo devojku koja je mogla sa mnom da razgovara tako pametno i ljupko.

— Jedno pitanje — reče Emer. — Da li već imaš ženu?

— Nemam — reče Kuhulin.

— Ali, ja sam mlađa od moje sestre Fijel, koja je ovde — reče Emer. — I ja ne smem pre nje da se udam. A i ona poseduje mnoge vrline.

— Ja se u nju nisam zaljubio — reče Kuhulin.

Onda oni ponovo nastaviše zagonetno da razgovaraju, i Emer mu zagonetno reče da njen suđeni mora u svakoj tvrđavi od Sin Mena do Benking Arketa da ubije po stotinu ratnika; da odskoči vešto kao losos i triput u skoku da pogubi po devet muškaraca, i svaki put da poštedi život jednom od devetorice; da se odrekne sna od Semena do Sretenja, od Sretenja do Prvog maja, i od Prvog maja do Semena.

— Sve ću to učiniti — reče Kuhulin.

— A tada ću moći da se udam za tebe — reč« Emer.

Pri povratku za Eman Mahu vozar Lig upita Kuhulina da mu objasni značenje njihovog zagonetnog razgovora.

— Zar nisi mogao da shvatiš da prosim Emer, a da sam to želeo da sakrijem od ostalih devojaki, Jer, ako od njih za ovo dozna Forgal, pokušaće da me u tome spreči.

Ali devojke ispričaše razgovor svojim roditeljima, a roditelji rekoše Forgalu, i mada on nije razumeo značenje celog tog razgovora, ipak po opisu prepoznao Kuhulina i pogodio nameru njegove posete. I odmah je skovao plan da spreči ovaj brak.

Prerušen kao stranac, ode u Eman Mahu, predstavljajući se za ambasadora nepoznate kraljevine, i Konoru odnese poklone od zlata i dragog kamenja, i najfinije i najskuplje vino. U njegovu čast priređen je veliki turnir na kome su se ratnici nadmetali u ratničkim veštinama. A on reče da su ratnici zaista izvrsni i da bi Kuhulin, ako ode u Škotsku kod Donala Uništitelja, još više usavršio svoje ratničke veštine, a kad bi se još stavio pod komandu ratnice Skahe, koja živi na istoku Škotske, nadmašio bi sve ratnike Evrope. Njegova namera je bila da Kuhulina namami u Skahine bitke i ratove, i tako izgubi život.

I tako se Konor, Konal Kirna, Lig Pobedonosni i Kuhulin odlučiše da idu u Škotsku. Ali Kuhulin prvo ode krišom do Emer da se od nje oprosti, a ona mu isprića o Forgalovoj nameri da ih razdvoji. Upozorila ga je da se uvek dobro čuva od lukavih zamki njenog oca. I pošto su se jedno drugom zakleli na večitu vernost, Kuhulin ode sa ostalom trojicom u Škotsku.

Donal Uništitelj ih nauči nekim veštinama, ali im reče da Kuhulin mora otići do Skahe da upotpuni svoje znanje. I tako oni pođoše na istok Škotske; ali Forgal sa svojim čarolijama izazva fatamorganu Eman Mahe, i Konora, Konala i Liga obuze nostalgija za domom, te odustaše od daljeg putovanja.

Kuhulin nastavi put sam, i zalutavši skrene s pravog puta. Odjednom se na stazi pred njim stvori jedna ogromna životinja, slična lavu. Stala je pred njega i vrebala je svaki njegov pokret. Kuhulin stade kao prikovan za zemlju. Ali žipotinja nije htela da mu nanese nikakvo zlo. Kud god je pošao, ona mu prepreči put, isturivši pred njim svoje sapi. Najzad on prihvati njen nemušti poziv i skoči joj na leđa.

Bez ikakvog vođenja i teranja išla je napred četiri dana, dok nisu stigli do jednog jezera. Neki dečaci su veslali u čamcu po jezeru. Prsli su u grohotan smeh kada su ugledali čoveka na leđima divlje, neukrotive zveri. Kuhulin skoči s njenih leđa i požele joj srećan put. I tako su se rastali.

Kuhulin pođe dalje, a uz put srete jednog mladića koji mu objasni da put za Skahinu tnrđavu vodi preko Ravnice zle sreće, da će u prvom delu puta preko ravnice upadati u blato, a u drugom delu saplitaće se o oštre vlati nabujalo trave. Ali mladić mu dade jedan veliki kotur i jednu jabuku i reče mu da prvi deo puta pređo sledeći trag za koturom, a zatim da baci naprod jabuku i da idući za njom pređe drugi deo put« Kada je prešao ravnicu, Kuhulin ponovo ugled mladića i mladić mu reče da mora proći kroz Klisuru opasnosti, prepunu nemanima koje Ji Forgal pobunio da ga unište, a posle toga morc da pređe preko divljih i strašnih planina.

Tako je Kuhulin uz pomoć mladića prebrodin sve teškoće i opasnosti i najzad prispeo u logor Skahinih učenika. I on ih upita gde je Skahi.

— Tamo na ostrvu — odgovoriše oni.

— A kako tamo da pređem? — upita on.

— Preko Mosta učenika — rekoše oni.

Ali samo pravi junak može preći preko njega.

Most je bio zasvođen, krajevi su bili spušteni ni a sredina uzdignuta, i kada bi neko skočio na jedan kraj, drugi bi se podigao i zbacio ga natrag na zemlju. Kuhulin, ne znajući to on skoči na most i odmah bude odbačen natrag na zemlju, među gomilu učenika koji su urlali od smeha. I po drugi put je pokušao, ali bez uspeha. Sakupivši svu svoju snagu, pokušao je i po treći put, ali je i ovoga puta bio ponovo bačen usred gomile Skahinih učenika koji su mu se rugali.

Kuhulin se razbesne i munjevitim skokom nađe se i po četvrti put na mostu, i hitrim skokom preskoči sredinu mosta i stiže na drugi kraj pre nego što se ovaj dovoljno uzdigao da ga zbaci. Sišavši s mosta na ostrvo, on pravo ode u tvrđavu i s drškom svog koplja tako snažno udari u vrata da ih probi.

Skaha pošalje svoju kćer Uahah da vidi ko to traži da uđe, a Uahah prvo porazgovara sa Kuhulinom i onda ga posavetova kako može naterati Skahu da ga uzme za svog učenika. Od Skahe je naučio sve junačke veštine koje su mu bile neophodne da bi upotpunio svoje ratničko znanje, i naučio je i ono što niko pre njega nije mogao naučiti — da rukuje s opasnim kopljem Gej Bologom. I dok je tamo bio, Kuhulin se sprijatelji sa Damanovim sinom Ferdidom.

U to vreme Skaha je ratovala sa narodom kojim je vladala ratnica Eifi; spremala se odlučna bitka. I Skaha se uplaši da se Kuhulinu ne desi neko zlo ako i on pođe sa njima u boj. Zato mu dade drogu za spavanje, od koje bi svako drugi spavao čvrstim snom dvadeset četiri časa, i ode u bitku. Ali posle jednog časa Kuhulin se probudi i pohita za njom u boj. Tri Eifina sina istupiše napred da se za nju bore, i Skaha se pobrinu za svoja dva sina. Ali Kuhulin na vreme dojuri da se pridruži njenim sinovima, i sam poubija tri Eifina sina.

Tada Eifi sama preuze borbu, a Kuhulin popovo istupi napred. Ali pre nego što je prihvatio borbu, on upita Skahu šta Eifi najviše voli.

— Tri stvari: svoje konje, svoje dvokolice i svog vozara — odgovori Skaha.

Kuhulin i Eifi zametnuše boj. Eifi slomi Kuhulinov mač do samog balčaka. Kuhulin povika: — Jao! Eifini konji, dvokolice i vozar strmoglaviše se niz liticu! — Ona se osvrnu. Kuhulin skoči na nju, zgrabi je, obori je na zemlju i, dohvativši mač, zamahnu njime.

— Moj život, Kuhuline — molila je ona.

— Pod pogodbom — odgovori joj on.

— Pristajem — uzviknula je ona.

— Da se sa Skahom pomiriš, i da se više nikada ne usudiš da ratuješ protiv nje. A meni ćeš roditi sina.

I Kuhulin joj ostavi jedan prsten i reče joj da želi da mu se sin zove Konla, a kada bude navršio sedam godina, moraće da krene za Irsku, s prstenom na ruci, i nijednom čoveku ne sme da kaže ko je, ni za jednim čovekom na svom putu ne sme da se osvrne, i nijednom ratniku ne sme da odbije poziv na dvoboj.

Za to vreme Emer je čekala Kuhulina u Forgalovoj tvrđavi, iako je ovaj pokušavao svim mogućim sredstvima da je primora da se za drugog uda. Kada se Kuhulin sa ostalim Skahinim irskim učenicima vratio, malo se odmorio u Eman Mahi, a onda se uputio u Forgalovu tvrđavu. Preskočio je tri bedema i sukobio se sa tri grupe od po njih devet, i od svake devetorice ubio je osam — i tako su tri Emerina brata bila pošteđena. A Forgal je poginuo preskačući preko bedema. I Kuhulin iznese iz tvrđave Emer i njenu posestrimu zajedno sa njihovim tovarom zlata i srebra.

Forgalovi ratnici pokušaše da im prepreče put, i u svakoj tvrđavi od Sin Mena do Benoing Arketa Kuhulin poubija po stotinu ratnika. I tako je izvršio sva junačka dela što je Emer od njega zahtevala.

A u Eman Mahi ih sjajno dočekaše. I Kuhulin uze Emer za ženu.

KONLINA SMRT

Muževi Alstera su logorovali na Obali Isi kad su na morskim talasima ugledali čamac i u njemu jednog dečaka kako izvodi neverovatne veštine. U čamcu je imao gomilu kamenja i, stavivši kamen u praćku, jednim veštim hicem oborio bi galeba, ošamućenog i nepovređenog. Zatim bi povratio pticu i pustio je da odleti. Izvodio je i mnoge druge junačke veštine, koje je mogao samo od Skahe da nauči.

Konora su dečakova veština i snaga iznenadile i zastrašile. I on reče: — Teško nama ako na nas krenu ratnici iz zemlje odakle nam ovaj dečak dolazi. Taj dečak ne sme ovde pristati. Neka neko ode da ga presretne i vrati.

Prvo je otišao Konderi, kao dobar govornik i razborit čovek. Dečak je već bio stigao do obale dok je Konderi niz nju strčao.

— Ti si i suviše daleko otplovio, dečače, i moraćeš da nam kažeš ko si i odakle si pre nego što stupiš na naše tlo.

— Svoje ime i svoje poreklo nikome ne govorim — reče dečak.

— Sve dok nam ne kažeš nećeš moći da pristaneš — reče Konderi.

— Možeš biti jak za njih stotinu — reče dečak — ali me nećeš u tome sprečiti.

Konderi se vrati Konoru i reče: — Ovom dečaku ne treba da šalješ čoveka da ga uzaludno ubeđuje, nego ratnika.

I tako Konal Kirna ode. — Lepe veštine ti znaš, dečače — reče Konal podrugljivo.

— A jednu lepu veštinu i za tebe — reče dečak; i jedan kamen iz njegove praćke polete pravo na Konala, koji se od prodornog zviždukom preplaši i pade na leđa, i, pre nego što je mogao da ustane, dečak mu obe ruke veza s remenom svog štita. Konal stade da doziva u pomoć. Ali dečak je sa svakim, koga bi protiv njega poslali, napravio neku šalu.

Kuhulin je stajao sa Emerom i posmatrao šta se dešava. A kada niko više nije mogao zaustaviti dečaka, on pojuri napred. Emer pokuša da ga zadrži.

— Makar to bio moj rođeni sin — reče on ubiću ga da bih sačuvao čast alsterskih ratnikom. — I on ode dečaku i stade da mu se kao Konml podsmeva, a dečak mu, isto tako, uzvrati ruganjom. Razbešnjen, Kuhulin povika: — Reci mi svoji ime ili ću te ubiti.

Kao odgovor dečak isuče svoj mač. Borili su se, i u mačevanju su bili podjednaki.

— Hajde da vidim da li možeš isto tako dobro da se rveš — reče Kuhulin. I dečak iako je Kuhulinu dosezao do pojasa, uhvati se njim u koštac. Rvali su se, ali nijedan nije mogao da obori drugog. Kuhulina obuze bes i bmci se na dečaka Gej Bologom.

— Jao! — kriknuo je dečak smrtno ranjen — ovo je jedina veština koju ni mene a i nijednog drugog Skaha nije naučila, već samo moga oca Kuhulina. — Tada Kuhulin ugleda prsten na dečakovoj ruci. I, uzevši ga u naručje, odnese ga do muževa Alstera, i u svojoj tuzi im reče:

Težak teret donosim irskoj zemlji: u jednoj ruci opasno oružje moga sina, a u drugoj njega na izdisaju.

Evo vam moga sina, muževi Alstera.

A dečak reče: — Da sam pet godina živeo među vama, pobedio bih sve ljude na svetu i pokorio bih ih vama. Ali pošto umirem, pokažite mi velike ratnike Alstera da bih mogao sa njima da se oprostim.

I, zagrlivši svakog od njih, umre u naručju svoga oca. A svi se strahovito uplašiše kad ugledaše tugu i neopisivi bol na Kuhulinovom licu. I tri dana nijedan od njih nije se usudio da mu se približi.

FERDIDOVA SMRT

Kada su Meivi i Elil iz Konata krenuli u isliki napad na Alster, pokušavajući da otmu Mrkog Bika iz Kulija, slabost je zavladala nad spim Alstercima, i Kuhulin se sam borio protiv Meivine sile. I sve je velike i plemenite ratnike koje je Meivi protiv njega poslala poubijao jednog za drugim, dok nije ostao samo Ferdid da sa njim bori.

Ferdid je bio dobar Kuhulinov prijatelj još iz onih dana kada su zajedno bili u Škotskoj kao Gkahini učenici, i zato izjavi da se neće protiv Kuhulina boriti. Ali Meivi ga uz pomoć svojih druida i barda, punih kleveta i laži, prisili da k njoj dođe, i priredi mu veliku gozbu. A Meivina kći Findeba sedne kraj njega i svojom pažnjom i ljubaznim osmesima, kao i ostalim ženskim lukavstvima, uspe da ostvari majkinu nameru — da ga opije i razveseli. Kad je bio dovoljno pijan, Meivi mu obeća velike nagrade u opremi, u odelu, u bogatstvu, u zemlji, u pravima i privilegijama u Kruhanu, Meivinoj tvrđavi, i ne samo njemu nego i njegovim naslednicima, i na kraju mu obeća svoju kćer Findebu za ženu — ako pristane da izađe Kuhulinu na megdan.

Iako pijan, on na sve to odgovori: — To su zaista velike nagrade, ali ja ih se odričem jer ne mogu da se borim protiv mog pobratima koga volim, meni ravnom u oružju i u borbi.

Tada Meivi, sa svojom uobičajenom lukavošću kao da ništa nije čula, reče:

— Onda su Kuhulinove reči o Ferdidu istinite.

— Kakve reči? — upita Ferdid.

— Rekao je da za njega ne bi bio nikakav podvig da te ubije — odgovori ona.

— Ovome se nikada od njega ne bih nadao reče Ferdid — niti bih ikada tako nešto protiv njega kazao. Ali ako je to zaista rekao, neka to sutra i dokaže. — I tako je Meivi uspela d« nagovori Ferdida da se bori protiv svog dragog prijatelja Kuhulina.

A Fergasa Mak Roja, koji je posle Konoroiv izdaje i ubistva Asninih sinova bio sa Meini i Elilom u Kruhanu, zabrinu Ferdidova odluka i odjuri pravo Kuhulinu da mu je saopšti.

— Voleo bih da ovde vidim Ferdida, ali nv da megdan delimo — reče Kuhulin — i ne sa kakvim strahom, već sa ljubavlju i divljenjem koje on zaslužuje. I više bih voleo da ja poginem od njegove ruke nego on od moje.

— Zato te i upozoravam da budeš oprezan — reče Fergas. — Jer, Ferdid je veći ratnik od svih što si ih sreo. Na sebi nosi rožnat oklop, i nikada se nijedan vrh koplja niti oštrica mača nisu njegovom krvlju okrvavili. Kada se razbesni, sličan je lavu ili pomahnitalom okeanu koji sve ispred sebe razara i ubija kao nemilosrdni udarac sudbine.

Kuhulin reče: — Zaklinjem se zakletvom mog naroda da će svaki deo njegovog tela pod udarcem mog oružja postati savitljiv i loman kao trska u koritu reke, samo ako dođe da sa mnom oproba snagu. Od Semena do Sretenja branio sam neprestano ovu tvrđavu i odbranio je od četiri opasna odreda Irske. Za sve to vreme nisam ustuknuo ni pred jednim ratnikom niti sam se povukao pred vojskom. A mislim da ni pred njim neću pokleknuti.

Fergas ode, a Kuhulin se vrati svojoj ženi Emer, na Dan(7) Digan, i tu noć provede sa njom. A Ferdida su cele te noći mučili teški snovi i rano se probudio, uznemiren i umoran. Njegov vozar je pokušavao da ga spreči da ide u tvrđavu na megdan, ali on reče:

— Moram da idem jer sam dao svoju časnu reč. A i sada kažem da bih više voleo da ja poginem od Kuhulinove ruke nego on od moje. Ali, kažem ti, ako Kuhulin pogine od moje ruke, onda će od lje poginuti i Meivi iz Konata i čitava vojska Irske zato što su me naterali da im pijan zadam reč.

Kada su stigli u tvrđavu, bilo je još rano i Ferdid ponovo leže da spava. A Kuhulin se te noći dobro ispavao, i, kada je osvanulo jutro, hitro je skočio u svoje dvokolice i požurio u tvrđavu. I kako je dvokolicama jurio, tako se vazduh oko njega razlamao od silne

lomnjave i tutnjave, kao da se čitava vojska đavola sukobila. Kada se približio tvrđavi, Ferdidov vozar se uplaši i probudi svog gospodara. A Ferdid ustade i navuče svoj oklop.

— Dobro došao — doviknu Ferdid Kuhulinu.

— Trebalo bi da ja tebi poželim dobrodošlicu — reče Kuhulin — jer si ti došao u moju zemlju.

— O, dobri Kuhuline — reče Ferdid — zašto želiš sa mnom da zametneš megdan? Da nisi već zaboravio kako smo se nekada voleli i jedan drugog u bojevima branili kad smo bili kod Skahe?

— Nisam — odgovori Kuhulin. — Ali tada sam bio i suviše mlad i nisam znao za granice prijateljstva. A danas ne bih više bio takav, jer nema tog ratnika na svetu kojeg bih poštedeo što se usuđuje da kao neprijatelj krene protiv Alstera.

Ali Kuhulin ipak pokuša da Ferdida odvrati od megdana, upozorivši ga na Meivino lukavstvo i njenu kćer Findebu, podlu zavodnicu.

— Zar je sada mogla da nas razdvoji jedna žena koja je, pre tebe, pripadala pedesetorici ratnika — reče on. — A kada smo bili kod Skahe, niko nas nije mogao razdvojiti, pa čak ni najlepša od svih žena. Uvek smo bili nerazdvojni i u boju i u zabavi.

Nekada smo bili verni prijatelji, i drugovi u opasnom boju;

noću smo jedan krevet delili kad bismo utonuli u teški san.

Iscrpeni, teško, al' kao jedan, borismo se u mnogim zemljama,

dalekim i stranim; i kao jedan lutasmo kroz guste šume kad bejasmo Skahini omiljeni učenici.

Obuzet tugom, Ferdid reče:

— Kulenov psu, junače velikih podviga,
teškom mukom naučismo veštinu ratovanja.

I kad nas kleveta razdvoji sad,
a ti biraj i način dvoboja tad.

Kuhulin reče: — Tvoje je da danas biraš, jer si prvi stigao u tvrđavu. — I Ferdid izabra jednu od veština koje su zajedno naučili od Skahe.

Celog dana su se žestoko i odlučno borili. Bio je to sjajan par protivnika, gde ni jedan od njih nije mogao da savlada onog drugog. I, kada se spustila noć, Ferdid upita: — Da se odmorimo, Kuhuline?

— Da se odmorimo — složi se Kuhulin. Tada oni pobacaše oružje, priđoše jedan drugom, zagrliše se i poljubiše se, kao stari prijatelji. I njihovi konji su pasli zajedno, a njih dvojica i njihovi vozari ogrejali su se na istoj vatri. I Kuhulin je podelio sa Ferdidom svaku čarobnu travku i amajliju sa vilinskih humki, da bi obojica bili podjednako snažni. A Ferdid ponudi Kuhulina jelom i pićem što su mu poslale četiri pokrajine, koje su se borile protiv Alstera. Tako su ovu noć proveli mirno, odmarajući se zajedno.

I drugog dana su se žestoko borili, a preko noći su, zagrljeni, zajedno spavali. Ali trećeg dana borba im je postala mučna i nepodnošljiva, i rastali su se bez ijedne reči ili bilo kakvog znaka prijateljske naklonosti. A četvrtog dana borba se okončala, jer, iako su se u svim veštinama podjednako borili, samo je Kuhulin imao koplje Gej Bolog — i s njim je ubio svog prijatelji

Kad je Ferdid smrtno pogođen pao, Kuhulin ga uze u naručje i ponese u onaj deo tvrđave gde su se nalazili Alsterci, da tamo umre, a ko na zapad gde su bili ratnici Konata. On položi Ferdida na zemlju, i nepomično gledaše u Tuga i slabost ga savladaše i on klonu kraj svojeg mrtvog druga. I kada ga Lig opomenu da bi se ponovo borio protiv novih napadači, on reče:

— Zar i sada moram da se borim, kada sam njega ubio? — Tada on započe svoju dugu tužbalicu za Ferdidom:

Sve beše zabava, sve beše igra,
dok Ferdid ne dođe u tvrđavu rata.

I naše učenje, i naš uspeh: od naše učiteljice beše nam draga nagrada.

Sve beše zabava, sve beše igra,
dok Ferdid ne dođe u tvrđavu rata .
Podvizi nam behu isti,
kao i veština na bojnom polju.
I zajedno od Skahe primismo bojno koplje.

Sve beše zabava, sve beše igra,
dok Ferdid ne dođe u tvrđavu rata.
Obožavani zlatni stube u tvrđavi, oborih te.
U nadmetanju junaka niko te ne nadjača.

Sve beše zabava, sve beše igra,
dok Ferdid ne dođe u tvrđavu rata.
Mišljah da njegova snaga nikada neće oslabiti:
juče nepobediva tvrđava, danas slaba senka.

KUHULINOVA SMRT

Osvanuo je dan osvete alsterskih neprijatelja nad Kuhulinom za sav pokolj i krvave poraze koje nm je naneo. Uz pomoć svih mogućih čarolija i lukavstva smišljali su mu smrt i mamili ga na poslednju i odlučnu bitku. I svi muškarci i žene Alstera znali su da je Kuhulinu došao sudnji dan. Svi pokušaji Emer i njegovih prijatelja da ga odvrate od borbe bili su uzaludni. Otišao je u svojim dvokolicama, sa vozarom Ligom, Midlnhranskim putem oko Sliv Fueda, a u dvokolice gu bila upregnuta dva konja: čilaš iz Mahe i ranac Senglen. Vazduhom se prolamala strahovita grmljavina od točkova njegovih bornih kola i kopita njegovih konja, a glava mu je bila ovenčna sjajnim junačkim oreolom. U svojim mislima p' munjevitom brzinom prisećao svih svojih poveda i junačkih podviga od detinjstva do napada na Kuli, i oseti da ga ratnička strast ponovo obuzima.

Čuvši već tako dobro poznatu grmljavinu, Krk, Kerbrov sin, uzviknu: — Evo ga, dolazi!

I oni postaviše Kuhulinu četiri zasede, i svakoj zasedi po dva ratnika da se prividno iziađu sebe bore i po jednog pesnika — satiričara. A Grk naredi satiričarima da mu, vešto ga izaipajući, izmame koplje, jer, po proročanstvu, Kuhulin će poginuti samo od svog sopstvenog koplja, i to kad ga on bude svojevoljno dao neprijatelju.

Kuhulin ih napade u tri naleta, i svaki putstivši za sobom pravi pokolj. Tada ugleda dvojicu ratnika gde se bore, a pesnik — satiričar ga još da ovu dvojicu umiri. A Kuhulin jednim zamhom ruke ubije obojicu.

— Daj mi tvoje koplje — reče satiričar.

— Meni je to koplje potrebnije nego tebi — reče Kuhulin.

— Ako mi ga ne daš, ismejaću te u svojim pesmama zbog kukavičluka — reče pesnik.

— Nikada me niko zbog kukavičluka nije ismejao — reče Kuhulin — pa nećeš ni ti, sadi — I pruži mu svoje koplje. Lui, sin Ku Roj Mam Dera, uze koplje.

— Ko će od ovog koplja da pogine? — upita oi Kalatinove sinove.

— Kuhulin — odgovoriše oni.

Lui baci koplje na Kuhulina. A ono pogodi i ubi vozara Liga. Izvadivši koplje napolje, Kuhulin potera sam dvokolice i ponovo ih napad, I opet je na isti način bio izazvan i dao svoje koplje drugom pesniku. Kerbrov sin Erg ga uči i baci s istim pitanjem i istim odgovorom Kalitinovih sinova. Ono pogodi čilaša iz Mahe. Ku« hulin izvadi koplje a ranjeni konj napusti kočijo,

Kuhulin ih i po treći put napade i na isti način, prevarivši se, dade koplje trećem pesniku, Ovoga puta Lui ponovo uze koplje i, snažno mahnuvši, baci ga na Kuhulina.

Smrtno ranjen u stomak, Kuhulin se zgrči i pade licem u dvokolice, a utroba mu se prosu po jastuku sedišta. A vranac Senglen odjuri, ostpavljajući u dvokolicama svog smrtno ranjenog gospodara.

— Pustite me da odem do vode da se napijem — molio ih je Kuhulin. I oni mu izdaleka, jer se bojali da mu i smrtno ranjenom priđu, dozvoliše da ide, ali pod uslovom da im se vrati.

— Ako ne mogu da se vratim — reče Kuhulin — dođite po mene.

Pokupivši svoju utrobu, polako siđe iz do kolica i, teturajući se, ode do vode. Pošto se oprao i utolio žeđ, on pozva neprijatelje da mu priđu, ali niko se nije ni pomakao sa svog mesta. Tada se on teško otetura do jednog kamenog stuba i, obavivši oko njega svoj pojas, priveže se za njega da bi mogao da umre stojeći.

Erg reče Luiju: — Ovaj čovek je ubio mog oca i odsekao mu glavu. Bilo bi pravedno da se i njemu sada odseče glava.

Ali čilaš iz Mahe u galopu dojuri natrag da zaštiti svog gospodara. A Kuhulinova glava je još uvek bila sjajnim junačkim oreolom ovenčana. I čilaš iz Mahe triput u galopu obiđe Kuhulina i rastrgnu

zubima pedeset neprijatelja a svakim svojim kopitom pobi tridesetoricu.

Tada boginja boja Moriga i njene sestre doleteše u obliku vrana i sleteše na Kuhulinova ramena. A Lui je znao da je došao čas osvete i istupi napred. Pokupivši Kuhulinovu kosu, što mu se rasula po ramenima, odrubi mu glavu. Ali Kuhulinu ispade mač iz ruke, odseče Luiju desnu ruku. Da mu se i za ovo osvete, oni mu odsekoše i desnu ruku i odoše, ostavivši za sobom unakaženo Kuhulinovo telo.

Konal Kirna i Alsterci, hitajući u napad na neprijatelja, sretoše čilaša iz Mahe za kojim se otezao krvavi trag. Pomoću ranjenog konja Konal pronađe Kuhulinovo telo. A čilaš iz Mahe spusti svoju glavu na Kuhulinove grudi. Iz očiju mu potekoše krvave suze.

PIJANA MEĐUIGRA

Po dogovoru između pristalica Milesijusi(8) i Tuata Dej Danana, Tuata Dej Danan bi vladla podzemnom Irskom a Irci gornjom Irskom. Zato Tuata Dej Danan pohita podzemnim putem do vilinskih brda i pećina da sa vilama učvrsti savez, a one odlučiše da poseju mržnju i svađu među ljude junačkog roda. I njih pet odu u Alster: Bri(u brda Brega; Reg, na padine Mah Ita; Tinal, ia padine Sliv Edlikona; Griki, u Kruan Jgl; i Galaban, na Ben Garaban.

U Konorovo doba Alster je bio u svom procmi« tu. Tada su Alsterom vladala njih trojica: i sa njime, sam kralj Konor, njegov posinak Kuhulin, i Fintan, Nialov sin. Između njih i njihovih pri stalica Tuata Dej Danan je želeo da izaove sukob.

Uskoro Konor pripremi veliku gozbu za godišnju proslavu Semena, a njeno bogatstvo moglo je da se izmeri samo po stotinu buradi svih prsta ela(9)

Pozvao je na gozbu i Kuhulina i Fintana. I kada je Liram, koju je poslao Konor, stigla u Dan Dilen, zatekne Kuhulina gde i sam priprema gozbu, i zato nije hteo da prihvati Konorov poziv. Ali njegova žena Emer ipak ga nagovori i on naredi svom vozaru Ligu da se spremi za put. Tada on uskoči u svoje dvokolice, i najkraćim putem stigne u Eman Mahu. Elilov sin Sena požele mu dobrodošlicu:

— Tvoj dolazak je uvek dobrodošao, presvetla glavo alsterske vojske, najblistaviji dragi kamene Gela, hrabri Dehtirin sine.

— To je dobrodošlica — reče Kuhulin — s kojom se očekuje da se nešto dobije ili se traži.

— Tako je — reče Sena.

— Reci mi šta tražiš — reče Kuhulin.

— Hoću — odgovori Sena — ali samo pred svedocima.

— Imenuj mi svoje svedoke — reče Kuhulin — ali pod uslovom da i ja od tebe zatražim što budem hteo.

I pod tim uslovom, Sena imenova Konala Kirna, Konala Anglonaha i Lirija Pobedonosnog. A Kuhulin uze za svoje svedoke Konorovog sina Jokija.

Tada Sena reče: — Šta od tebe tražim, Kuhuline, to je da ustupiš Konoru na godinu dana trećinu Alstera koja je pod tvojom upravom.

Na ovo Kuhulin odgovori:

— Ako će za Alster biti bolje da on prisvoji i moj deo, pristajem. Jer, on je vrlog kraljevskog dostojanstva koje se ne može ničim oskrnaviti. On je potomak loze kraljeva Erina i Albe. Ali, iko za godinu dana pod njegovom vladavinom Alster ne pokaže neki napredak, moraće da mi vriti moju trećinu i da i dalje vlada samo svojom trećinom. — Sena na ovo pristade.

Kada je Fintan stigao, dočeka ga druid tad i reče:

— Dobrodošao lepi i slavni junače, među Alstercima, neprobojni bedeme pred razbojnicima i gusarima, neustrašivi graničare Alstera.

— To je dobrodošlica čoveka koji nešto traži — reče Fintan.

— Pogodio si — reče Katad.

— Reci mi, onda, šta tražiš — rečv Fintan.

— Hoću — odgovori Katad — ali samo pred svedocima.

— Imenuj mi svoje svedoke — reče Fintpi — ali pod uslovom da i ja od tebe zatražim šta budem hteo.

I Katad imenova Keltara, Amu i Ergija Ebkla. A Fintan uze za svoje svedoke tri buktin.Sve hrabrosti Evrope, i Asnine sinove: Nišija, Knlija i Ardana.

Tada oni uđoše u dvor i Katad reče:

— Konor je sada kralj celog Alstera, ako mi Fintan ustupi svoju trećinu.

— Tako je — reče Sena — jer mu je i Kumgalin ustupio svoju.

— A kao naknadu za to tražim da Konor doće kod mene na gozbu — reče Kuhulin. — Moji svedoci su tu da to potvrde.

— Gde su moji svedoci? — povika Fintvn. Jer, to je i moja naknada i ja je zahtevam.

Tada istupiše napred njihovi svedoci sa svojom pratnjom i zametnuše ljuti boj, i na obe trma ne bilo je ranjenih i mrtvih. A Sena ustade mahnu svojom palicom mira. Oni prestadoše sa borbom, da bi ga saslušali šta govori:

— Vreme Konorove vladavine ističe kroz godinu dana od današnjeg dana. Zašto još sada zamećete kavgu? Pričekajte dok ne istekne određeno vreme, a onda se mirno sporazumite.

— Pristajemo da čekamo — odgovori Kuhulin u ime svih — ali pod uslovom da nas onda nećeš iiše razdvajati ako ne dođe do mirnog sporazuma.

Sena na to pristade. I ostali su kod Konora tri dana i tri noći gosteći se. Kada se gozba svršila, svako se vrati u svoju tvrđavu.

Na kraju ugovorene godine, Alster je pod Koiorovom vladavinom postao zemlja izobilja i vidnog napretka. I Emer reče Kuhulinu:

— Konor je sada zaista veliki kralj Aletera.

A Kuhulin joj odgovori: — Ako je to za dobro Alstera, neka tako i bude.

— Došlo je vreme da pripremiš gozbu u čast njegovog kraljevstva — reče Emer — jer sada je on zauvek postao kralj celog Alstera.

I tako je gozba pripremljena, sa stotinu pudi raznih vrsta jela. A i Fintan je pripremao istu količinu pića i jela. I pripreme za obe gozbe završiše se istoga dana, i obojica istovremeno krenuše za Eman Mahu. Kuhulin je prvi stigao tamo, ali jedva da je uspeo da ispregne konje iz dvokolica kada i Fintan stiže. Kuhulin ode pravo Konoru i pozva ga na gozbu.

— Gde su moji svedoci? — povika Fintan.

Asnini sinovi istupiše napred a Kuhulinovi svedoci pođoše im u susret, i ponovo zametoše krvavu i žestoku borbu. A Sena, po pogodbi, nije više mogao da ih rastavi, niti je Konor mogao bilo šta da učini, sem da odmah, čim je borba započela, napusti dvor. Sa njim je pošao i njegov sin Ferbed.

A Ferbed je bio Kuhulinov posinak, i vezivala ih je neraskidiva veza uzajamne ljubavi. Konor, gledajući svoga sina koga je bitka ražalostila, pozva ga i reče: — Sine, ti bi mogao da ih pomiriš.

Dečak upita kako bi to bilo moguće. Otac mu odgovori:

— Idi da te poočim vidi kako plačeš od žalosti zbog njihove svađe. A ti dobro znaš da on i u najžešćim okršajima brine za tebe.

I dečak se vrati u dvor i zajeca kad vide svog poočima u opasnoj borbi. A Kuhulin odmah napusti borbu i priđe dečaku da ga upita zbog čega plače.

— Plačem zato što se svađate i prolivate krv sve zbog jedne gozbe koju ste obojica zakazali za istu noć.

— Ja sam zadao svoju časnu reč — reče Kuhulin.

— A ja sam se zakleo — reče Fintan.

— Ja bih vam nešto predložio — reče Sena — da bih umirio dečaka. Do ponoći budite kod Fintana, a posle ponoći kod Kuhulina i tako ćete i jedan i drugi u toku iste noći prirediti gozbu.

Oni se sa ovim složiše. I Alsterci odoše, sa Konorom na gozbu koju je pripremio Fintan, svaki plemić sa svojom damom, svaki kralj sa svojom kraljicom, svaki muzičar sa svojim orkestrom. Dobro su se zabavljali. Pili su jeli jeli. Slušali su muziku, pesme i besede, i svi su dobili svakojake dragocenosti i nakit.

A Kuhulin pozva svog vozara Liga i reče mu!

— Izađi napolje, Lig, i posmatraj zvezde. Gledaj ih dobro, kao što si već to činio, i dođi da mi javiš kada bude ponoć.

Lig je posmatrao zvezde kao što mu je bilo rečeno. Tačno u ponoć uđe i glasno uzviknu: — Vreme je, gospodaru!

Kuhulin ovo ponovi Konoru, i ovaj ustade. Kad je kralj ustao, svi zaćutaše, jer po običaju Alsteraca niko nije smeo da govori pred kraljem ako je on želeo da im nešto saopšti: a sam kralj je čekao da njegov druid prvi progovori. I zbog toga druid Katad prvi progovori:

— Šta želiš da kažeš, veliki kralju Alstera?

— Kuhulin misli da je vreme da idemo kod njega na gozbu.

I tako svi ustadoše, ali po opštem dogovoru, žene i omladina ostadoše, a muževi uskočiše u svoje dvokolice.

Svi su već bili pijani i veseli od jela, i kada je Kuhulin naredio Ligu da potera dvokolice što brže može, ostali slediše njegov primer, i svi kao ludi pojuriše iz Fintanove tvrđave Dan Da Bena, projuriše pored Katar Osrina, Li Tuaga, Dan Digana, pored Olabiske obale, preko ravnice Mahe, pored Sliv Fueda, pored Stražarske tvrđave, pored Kuhulinovog Port Nota, preko ravnice Mertema, preko reke Bojna, preko ravnice Mita, pored Kloter Kela, i stigoše u Manster, krajnji jug Irske, u zemlju Ku Roj Mak Dera. I celim tim putem jurili su kao vihor.

I najzad Konor dade znak da se zaustave, i reče:

— Nikada ranije nismo išli ovim putem iz Fintanovog Dan Da Bena u Kuhulinov Dan Digan.

A Brikri reče: — Čini mi se da mi uopšte nismo više na teritoriji Alstera.

I ostali se sa njim složiše.

— Ko će znati da nam kaže gde smo mi sada? — upita Konor.

— Ko drugi nego Kuhulin? — reče Brikri. — On nas je ovde i doveo, i on se često hvali da nema nijednog kraja u zemlji u kojem nije ubio stotinu njih.

Kuhulin upita Liga: — Znaš li ti gde smo?

Lig odgovori: — Ne, zaista.

— Ali ja znam — reče Kuhulin. — Tamo je Limerik. Ovde je zemlja Dis Beg. Ispred nas, na jugu, je Kli Mol Mik Ugen, u zemlji Ku Roja, Derovog sina i Dedadovog unuka.

Dok su oni tako razgovarali, naišla je strahovita mećava, tako jaka da im je sneg napadao do ramena, i muževi Alstera podigoše kamenu kolonadu da zaštite svoje konje. I ovo kamenje je ostalo kao dokaz priče.

Kada je Kuhulin rekao muževima Alstera gdo se nalaze, Brikri povika: — Teško muževima Alstera!

— Nemaš razloga za jadikovanje — reče Kuhulin — jer ja odmah mogu da vas vratim natrag.

— Kuhulin još nikada nije izgubio svoju hrabrost i prisebnost — reče Ferna.

— Šta nam savetuješ da radimo? — upita Konor.

— Da ostanemo dan i noć gde smo — odgovori Kelta u ime svih — da pokažemo da se nikoga io plašimo. Naš povratak bio bi znak kukavičluka,

— Onda, u redu — reče Konor. — Reci pam, Kuhuline, gde se možemo skloniti?

— Tu je Inak Klohar — odgovori Kuhulii. — Tamo preko zime nema nikoga. A Tara. Luahm J» na padinama Luahara, i tamo ima zgrada.

— Onda, hajdemo u Taru Luahu — reče , I Kuhulin ih povede u Taru Luahu.

Iako je Tara Luaha uvek bila prazna, te noći nije bila. Jer, Elilu i Meivi iz Konata rodio se sin, a posinio ga je Ku Roj Mak Der. I te noći Elil i Meivi su sa svojim društvom došli da proslave mesec dana od rođenja njihovog sina. Joki Mak Lahta je, takođe, došao sa svojom družinom. A Ku Roj Mak Der sa čitavim Dedadovim klanom.

Sa Meivi su bila i njena dva druida, Krom Derol i Krom Daral, posinci velikog druida Katada. Njih dvojica su stajali na bedemima Tare Luahe, stražareći i motreći okolinu, kad Krom Derol upita:

— Vidiš li ti ono što se meni čini da vidim?

— A šta to? — upita Krom Daral.

— Veliku vojsku koja nam se od istoka, preko Jaluaha približava.

— To ti vidiš hrastove pored kojih smo juče prošli.

— Šta će hrastovima dvokolice?

— Nisu to dvokolice nego kraljeva utvrđenja pored kojih smo juče prošli.

— Ako su to samo utvrđenja, šta će na njima sjajni štitovi?

— Nisu to nikakvi štitovi, već kameni stubovi na ulazu utvrđenja.

— Ako su to samo kameni stubovi, šta će iznad njih čitava vojska oštrih kopalja?

— Nisu to koplja, već rogovi i porošćići jelena i srndaća.

Uto, na bedeme stupi kralj sveta Ku Roj Mak Der i ču njihov razgovor. A sunce se na istoku riđalo.

— Sada se sasvim jasno vidi vojska — reče Krom Derol. — A evo i Ku Roj Mak Dera. On je pimetan i razuman i sigurno je čuo naše

raspravljanje. O Ku Roj Mak Dere, šta se vidi na jaluahanskoj strani?

Ku Roj Mak Der im stihovima odgovori:

Ako je to stoka, ili stočni porod,
onda svi nisu iz jednoga stada.
A snažni ratoborni muškarci, na njihovim leđima, ne plaše se pada.

Koliko konja, toliko mačeva;
a isto toliko i štitova;
iza njih, unedogled,
proteže se kolona opasnih ratnika.

Tog istog trenutka, preko ravnice, kao munja, dojuriše prvi Alsterci pod same bedeme. Od grmljavine dvokolica i zveketa kopalja, štitova i mačeva, napadali sneg poče da se osipa sa krovova i bedema. U tvrđavi su se mnogi tresli od straha, cvokotali su im zubi, klecala im kolena, neki su i u nesvest popadali. A druidi u paničnom strahu skočiše sa bedema na zemlju.

Velika vojska se zaustavi i siđe sa svojih dvokolica, i toliko su bili zagrejani od ela da so sneg oko njih topio. A Krom Derol utrča u zgradu gde su ga Meivi i Elil i Joki Mak Lahta nestrpljivo očekivali da čuju uzrok toj paklenoj galami, jer nisu znali da li dopire iz vazduha ili sa zapada, preko mora, ili sa istoka, iz Irske.

— Sa istoka, iz same Irske — odgovori Krom Derol na njihova pitanja — dolazi ogromna vojski, i ne znam da li su to Irci ili neki stranci. Ali ako su Irci, a ne stranci, onda su to sigurno Alsterci.

— Idi i dobro ih osmotri — reče Meivi — a Ku Roj Mak Der će ih po opisu prepoznati.

Krom Derol ode i vrati se.

— Prvo sam video veliku vojsku u kojoj je svaki pojedinac jednak kralju, a na čelu vojske ugledao sam trojicu što se svojom plemenitom pojavom izdvajaju od ostalih. Najdostojanstveniji od te trojice je visok ratnik prodornih očiju, plave kovrdžave brade,

zlatnocrvene kose, purpuran ogrtač mu je na ramenu pričvršćen brošem od žeženog zlata, štit mu je tamnogrimizan, okovan blistavim zlatom, a balčak mu je na maču od zlata. Sa njegove desne strane je snažan ratnik, lice mu je belje od snega. A sa leve, ratnik malog rasta, gustih crnih obrva, veličanstvene pojave. Iza ove trojice jedan visok plav ratnik istovremeno baca dva mača preko glave junaka u sredini, i to čini tako vešto da mu nijednom ni dlaku sa glave nije dotaknuo.

— Nije teško pogoditi ko su oni — reče Ku Roj. — Junak u sredini je Konor, kralj Alstera, potomak kraljeva Irske i Škotske. Beloliki ratnik sa njegove desne strane je Fintan, sin Nijala Nijalona. Mali čovek, crnih obrva, na njegovoj levoj strani je Kuhulin, Dehtirin sin. Ratnik koji izvodi ratničke veštine je Feretni, Keibrijev sin. On je kraljev pesnik, i kralj svih pesnika. Kada Konor pođe u neprijateljsku zemlju, Feretni ide za njim da ga štiti. Ko god želi da razgovara sa Konorom, mora prvo da traži od Feretnija odobrenje.

— Zatim sam video drugu trojicu u ratničkoj opremi — reče Krom Derol. — Dvojica njih su mladi, a treći je star, s kovrdžavom crvenom bradom. Oni se tako hitro i lako kreću da čak ni rosu na travi ne dodiruju, i, čini mi se, kao da ih niko ne vidi.

— Nije mi teško da i njih prepoznam — reče Ku Roj. — To su Debit, Etlijev sin, Engas Og, Dadin sin, i Kermat Mednousti. Oni su Tuata Dej Dananovi podanici koji su se neopaženo ušunjali među Konorovu vojsku da u njoj raspire svađu i mržnju.

I kako ih je Krom Derol opisivao, tako ih je Ku Roj, po redu, prepoznavao i imenovao: Konal Kirna, Liri Pobedonosni, Ama, Duvta, žestoki Malj Alstera; Trisgatal, od čijeg su samo pogleda neprijatelji umirali; Romid, Konorova budala, koji bi svojim smešnim lakrdijama uklonio svaku tugu i umor; i Dada, čija je najomiljenija zabava bila da ubija svoje pratioce rapavim krajem svoje teške gvozdene palice, i da ih onda ponovo povraća u život, dodirujući ih glatkim krajem. Kada je Krom Derol opisao sve što je prvog momenta video i zapazio, on se ponovo vrati na bedeme da i dalje, dovikujući, obaveštava Ku Roja i Meivi i Elila. Strpljivo je opisao i poslednjeg ratnika:

— Ovde vidim i jednog ozbiljnog, sedog ratnika u svetloplavom ogrtaču, oivičenom srebrom, a pod ogrtačem je bela odora, stegnuta srebrnim pojasom. Glas mu je melodičan, jasan i dubok.

— To je Sena Veliki — reče Ku Roj — najbolji govornik na svetu, čuvar mira među Alstercima. On bi svim ljudima na svetu doneo mir, od sunčevog rađanja pa do zalaska, samo svojim lepim rečima.

— Celokupna vojska Alstera je došla — reče Meivi.

— Niko nije izostao — reče Ku Roj.

— Ako su po proročanstvu morali da dođu, onda ih po proročanstvu moramo i dočekati — reče Meivi.

I oni odoše do Dedadovog sina Gabalina, najstarijeg člana Klana Dedada, koji je već trideset godina slep.

— Po proročanstvu se već dugo očekuje njihov dolazak, a i doček im je određen. To je ona kuća sa gvozdenim zidovima koji su spolja i iznutra prekriveni drvetom, a u podrumu kuće natrpan je zapaljiv materijal. Alsterci će u njoj odsesti da provedu noć, a vrata će se za njima zatvoriti sa sedam jakih lanaca što su pričvršćeni za kamene stubove sakrivene u zelenilu ispred kuće.

Meivi reče Ku Roju: — Neka im moji i tvoji izaslanici požele dobrodošlicu.

Ku Roj se sa tim složi, i reče: — Ako im na dobrodošlicu odgovori Duvta Malj, onda Alsterci žele rat, a ako Sena, onda mir.

I stvarno ih je Sena dočekao i odgovorio im: — Vaša dobrodošlica je svima nama, a i našem kralju, draga. Nismo došli sa zlim namerama, već smo se malo pripiti dovezli iz Dan Da Bena, i naša ratnička čast nam ne dozvoljava da napustimo ovaj kraj a da ovde ne provedemo jednu noć.

Tada Ku Roj i Meivi poslaše svoje barde da čabave Alsterce dok im se večera ne pripremi. n jednom porukom pozvaše najvećeg junaka Alstera da dođe i sam izabere kuću za prenoćište. Ova poruka izazva svađu među Alstercima. Ali ih Seka umiri ovim rečima:

— Iz Dan Da Bena ste pošli Kuhulinovoj kući, i pod njegovom ste zaštitom sve dok se ne pratite. Prema tome, ovde će Kuhulinov dom zameniti kuća koju vam on izabere.

I Kuhulin pođe, u pratnji Alsteraca, i izabra najveću kuću. A to je bila kuća iz proročanstva.

Jelo i el su im donosili u izobilju, i sluge su ih neumorno služile, i gostili su se i zabavl.ali slušajući pesme, i na kraju osetiše kako ih obuzima umor.

A za to vreme u podrumu zapališe gorivo i podstakoše vatre oko kuće. Jedan za drugim sluge i pratioci napustiše kuću, a poslednji od njih zatvori za sobom vrata, preko kojih je prebačeno sedam jakih lanaca, učvršćenih za sedam kamenih stubova. Tada dođoše pedeset kovača i sa svojim kovačkim mehovima tako raspališe vatru da je od silne jare počelo sve da se topi kao u kovačnici.

Brikri prvi oseti nesnosnu vrućinu i reče: — Mi se ovde dobro pečemo i odozdo i odozgo i sa svih strana. A vrata su čvrsto zatvorena.

— Sada ćemo tome otkriti uzrok — reče Trisgatal, i snažno udari u vrata. Ali ona su i dalje ostala čvrsto zatvorena, a spolja se začuše podsmešljiv smeh i ruganje.

— Lepu si nam ti gozbu pripremio — reče Brikri Kuhulinu. — Dovukao si nas u neprijateljsku klopku.

Kuhulin se zaleti do vrata i snažno u njih zabi svoj veliki mač do samog balčaka.

— Gvožđe obloženo drvetom — reče on.

— Sve gore od goreg — reče Brikri. I Brikri bi opet Alsterce posvađao da ih Sena nije umirivao.

Napolju ih je čekala vojska sa isturenim kopljima. Slabost je ovladala onima unutra; ali Elil i njegovih sedam sinova stadoše leđima okrenuti prema vratima i štitili su ih sve dok se jara nije stišala i slabost Alsteraca nije prošla. Tada Brikri ponovo progovori:

— Kuhulin nas je ovde doveo. Neka nas sada odavde i izbavi.

Kuhulin se zalete, skoči uvis i probi krov, a zatim sa krova skoči među Elilove sinove, koji su ga štitili dok je snažnim udarcima prekinuo lance na vratima i oslobodio Alsterce.

— Sada se leđima oduprite o zid i gurajte — doviknu im Kuhulin.
I oni srušiše zid, a trista neprijateljskih ratnika poginuše pod njim.

Tako je počela krvava bitka, i trajala je do podneva idućeg dana. Alsterci su bili primorani da pred mnogobrojnim neprijateljem odstupe. Gledajući ovo, Elil povika:

— Priče o velikoj hrabrosti Alsteraca mogle su da mi se pričaju do danas. Govorilo se da niko u Irskoj ne može da ih nadjača. Ali danas vidim da su kukavice.

Tada se u Kuhulinu raspali ratnička borbenost i on navali na neprijatelja. Sa njim se žestoko borio i Konorov sin Ferbed. Ratnicima Alstera se ponovo povrati hrabrost i srčanost i razbiše neprijateljsku vojsku. I Alsterci uništiše i razoriše tvrđavu a njene žitelje sve pobiše, tako da od tog doba u Tara Luahi nema nijedne žive duše. A Elila i njegove sinove poštedeše, jer su ih oni branili dok ih je slabost bila obuzela.

Jedan od neprijatelja koji je uspeo da pobegne bio je Kriman Nainar. Bežeći, srete ženu Rikis, koja ga upita:

— Da li mi je sin ubijen?

— Jeste — odgovori on — ali pođi sa mnom da ga osvetimo.

— A koga ćemo za odmazdu da ubijemo? — upita ona.

— Kuhulina — odgovori on. I oni skovaše plan.

Strpljivo su čekali trenutak kada se Kuhulin izdvojio sa svojim vozarom Ligom. Rikis se tada brzo skinu gola i pođe mu u susret. Spazivši je Kuhulin obori pogled na zemlju da je ne bi gledao.

— Sada ga napadni — doviknu ona Krimanu. — Čuvaj se, Kuhuline — povika Lig.

Ali Kuhulin reče: — Dokle god žena u takvom stanju stoji predamnom, ja ne mogu da podignem svoj pogled.

Tada Lig podiže jedan težak i veliki kamen i svom snagom ga baci na nju. Pogođena kamenom, ona se sruši mrtva na zemlju. Tada Kuhulin napade Krimana i ubi ga.

Lig spremi dvokolice, Kuhulin uskoči u njih i oni pojuriše za ostalim Alstercima. I tako se svi živi i čitavi vratiše u Kuhulinovu tvrđavu, gde su se gostili i veselili četrdeset dana i noći.

Sa njima su bili i Elil i njegovi sinovi. Alsterci ih dobro ugostiše i bogato nagradiše najskupocenijim darovima. A zatim se oni vratiše u

svoju zemlju, potvrdivši i učvrstivši savez sa Alstercima. I tako je Konor održao svoju kraljevsku vlast nad Alsterom do kraja života.

ETEN

Kada je Konor Mak Nesa bio kralj Alstera, i Mesegra Linstera, i Ku Roj Mak Der Manstera, i Meivi i Elil Konata, jedan od velikih kraljeva Irske bio je i Joki Ari. U prvoj godini svoje vladavine Joki pošalje uobičajene pozivnice Ircima da dođu na proslavu Tare. Ali svi Irci odgovoriše kao jedan da ne mogu doći na proslavu sve dok se veliki kralj ne oženi. Jer, rekoše oni, nijedan dobar Irac nije bez žene, i nema kralja bez kraljice; a nijedan muž bez svoje žene niti ijedna žena bez svoga muža neće otići u Taru.

Joki po celoj zemlji razasla svoje prosioce ne bi li mu pronašli nevestu. Od svih devojaka oni izaberu Eten iz Inver Kihmena, kćer Etara, kralja Jokrija.

Krenu kralj sa svojom pratnjom da je lično poseti i, došavši do dvora njenoga oca, ugleda je kraj bunara. Umivala se iz srebrnog lavora ukrašenog sa četiri zlatne ptice, na kojima se blistalo drago kamenje. Na njoj je bio ogrtač od svetlog purpura ukrašen srebrnim broševima, a zlatnom iglom pričvršćen pod grlom. Imala je tuniku od zelene svile, oivičenu zlatom, a srebrne i zlatne kopče na njenim grudima zaseniše kralja i njegovu pratnju. Kosa joj je bila spletena u dve duge zlatnoplave kike, i dok joj je kralj prilazio, ona je rasplitala kosu da je opere. A koža joj je bila belja od sveže napadalog snega, ili pene morskih talasa, obrazi rumeniji od besnika(10), oči sivlje od jakinta, usta pravilna i lepa, a zubi blistavi kao biseri.

Bila je tako lepa da Joki pomisli da je vila. Naredivši svojoj pratnji da ga čeka, on joj priđe i oslovi je:

— Reci mi, devojko, ko si i odakle si?

— Ja sam kći kralja Jokrija, vilenjaka — odgovori ona.

— Hoćeš li se udati za mene? — upita on.

— Na to i čekam — odgovori ona. — Već je dvadeset godina otkako sam se rodila u vilinskoj tvrđavi, a prosili su me i vilenjaci, i kraljevi, i junaci, ali nikome od njih nisam mogla da uzvratim ljubav jer samo tebe volim. Još od detinjstva sam te zavolela, i moja ljubav je godinama rasla, dok sam slušala priče o tvojoj lepoti i junaštvu, i mada te nikada do sada nisam videla, danas sam te odmah prepoznala.

— Daću ti za ovo svu moju ljubav — reče kralj — i više ću te ceniti od svih ostalih žena.

— Jesi li mi spremio svadbeni poklon? — upita ona.

A Joki joj, kao poklon, dovede sedam robinja i ona sa njim ode u Taru, gde su se svi radovali njenom dolasku. I tako je velika proslava Tare održana.

Joki je imao dva brata, i jedan od njih je bio Elil Onlona, ili Elil Mrlja; jer je mrlja na njegovom karakteru bila ta što se zaljubio u bratovu ženu. Njegova žena, kći Lute Lomerga od Linstera, primeti to još na proslavi Tare, i reče mu:

— Elile, zašto neprestano gledaš u jednom pravcu? Takav pogled je siguran znak ljubavi.

Elila obuze stid, i za sve vreme proslave Tare nije više ni pogledao Eten. Ali, u svojoj potajnoj strasti za njom postepeno je venuo, i razboleo se. Godinu dana je bolovao i nikome nije govorio o uzroku svoje bolesti. A Joki se zabrinu za svog brata i dođe da ga vidi. On položi svoju ruku na Elilove grudi, a Elil teško uzdahnu.

— Ne izgledaš ozbiljno bolestan — reče on Elilu. — Zašto se pretvaraš?

— Na moju časnu reč, osećam se iz dana u dan sve gore i gore.

— Poslaću ti svog lekara Fatnu da te pregleda — reče kralj.

Fatna dođe i pregleda Elila.

— Bolest nije tako ozbiljna — reče Fatna — ali može biti neizlečiva u slučaju da patiš od ljubomore ili tajne ljubavi.

A Elil je i dalje izgarao od silne ljubavi, ne poverivši se nikome. U to vreme Joki je morao da krene na svoje putovanje po Irskoj, i bio je

zabrinut da u takvom stanju ostavi brata, koji sams što nije umro. I zato reče Eteni:

— Ostani ovde za vreme mog odsustva i neguj mi brata dok ne umre, a kada umre podigni mu nadgrobni spomenik, i neka se na spomeniku njegovo ime okreše ogemom(11). — Tada on ode na svoj put

Svakoga dana Eten je odlazila Elilu, negovala ga i razgovarala s njim. A jednoga dana mu reče:

— Teško nam je da te gledamo tako tužnog i bolesnog. I ako nešto postoji što bi ti donelo ozdravljenje, učinićemo sve da ti to stvorimo. Ali mi čak ne znamo ni šta te to muči i boli.

Ovo još više rastuži Elila, i on teško zaječa. Eten se uplaši i reče:

— Šta ti se to sada desilo? Sigurno te more neke teške brige. Reci mi ih.

— Oh, Eten, ne mogu da ti ih kažem — reče on.

— Tako bolno uzdišeš i ječiš kao da te srce muči.

— Moje se srce razbolelo, a zato mi je i telo bolesno.

— Ako treba, dovešćemo ti i lepe žene da te razonode.

— Avaj, to je samo jedna žena, a ja na nju nemam prava.

— Ona pripada drugom?

— Ona je žena mog brata.

Eten ga je bez reči gledala, jer je još od svog ranog detinjstva volela Jokija i nikada drugog ne bi mogla zavoleti. Ali, prema Elilu je ipak osetila sažaljenje.

A njemu, pošto je sada prekinuo ćutanje, reči su same navirale na usta.

— Oh, lepa ženo, tebi bi bilo lako da izlečiš moju bolest. Moja je ljubav iz dana u dan sve veća i veća, kao sve četiri strane sveta, a beskrajna kao nebo. Borba protiv nje je uzaludna kao dvoboj protiv senki. Ona me čas uzdiže u nebo a čas me vuče pod morske talase i davi. Moja ljubav je eho svih ljubavi na svetu ...

Toga dana Eten ga ostavi, žalosna i bez reči. Ali idućeg dana ponovo je došla, i svakoga dana kao i ranije, a njegovo uporno

ćutanje govorilo joj je više od reči. I ona je patila gledajući ga kako zbog nje umire.

Jednoga dana, dok ga je suznih očiju gledala, on je zamoli:

— Dozvoli mi da se samo jedanput negde sastanemo, i ja ću odavde ustati izlečen i zdrav.

A Eten se sažali i pristade da se krišom sastanu u jednom skrovitom mestu, blizu njene tvrđave. I celog tog dana Elil je s grozničavim nestrpljenjem očekivao sutrašnje svitanje zore kada će se sastati. Cele noći nije mogao da zaspi, a pred samu zoru utonu u dubok i dug san.

U ranu zoru Eten ode na ugovoreno mesto i vide kako joj prilazi čovek sličan Elilu, ali, kad on progovori, ona se uveri da to nije kraljev brat.

— Ko si ti? — upita ga ljutito.

— Čeznuo sam za tobom još od proslave Tare — odgovori joj on — i tek sada si mi dozvolila da ti priđem.

— Tebi ništa nisam dozvolila — odgovori ona — jer ti nisi kraljev brat Elil. A njemu sam to dozvolila ne zbog njega, već zbog kralja koga jedino na svetu volim.

— A ipak si k meni došla. Jer ja sam taj koji sam svoju ljubav ćreneo na Elila da bih mogao da ti se približim i kroz njega zadobijem tvoju ljubav.

— Onda, ko si ti? — upita Eten.

— Ja sam Midir od Bri Lita — odgovori on — jedan od tvojih vilenjaka. Pođi sa mnom i bićemo večito srećni. Nečasno bi bilo da si se makar i iz sažaljenja sastala sa kraljevim bratom, ali nema ničeg nečasnog da zbog mene napustiš kralja, i da sa mnom zauvek odeš.

— Moja ljubav prema kralju Jokiju je beskrajna i večna — reče Eten. — I niko na svetu ne može me nagovoriti da ga ostavim. Zbogom. — I ode, ostavivši Midira.

Kada se Eten vrati Elilu, zateče ga budnog, čilog i zdravog. Ona mu ispriča sve šta joj se desilo. A kada se Joki vrati sa svog putovanja, oni i njemu rekoše, i on s ponosom pohvali svoju ženu i svi veselo proslaviše srećan završetak njihovih briga i muka.

ISART

Još davno pre nego što je Fergas Mak Roj postao kralj Alstera, Alsterom je vladao druti kralj po imenu Fergas Mak Lidi. I dok je Fergas Mak Lidi vladao u Eman Mahi, kralj Lepre i Leprekona bio je Udan, Adanov sin.

I ova dva kralja prirediše veliku gozbu istoga dana i u isti čas; i svaki od njih beše okružen svojim junacima i pobednicima.

Na gozbi Lepre i Leprekona bili su prisutni: najsnažniji čovek kraljevstva Glomar, Glasov sin, koji je jednim udarcem sekire mogao da preseče stabljiku čička, a pri rvanju ni dvanaest muškaraca kraljevine nije moglo da ga obori; i kraljev naslednik Beg, sin Bega (što znači Mali, sin Malog); i kraljev pesnik i umetnik Isart, Begov sin; kao i ostali ugledni gosti iz Lepre i Leprekona. (Narod Lepre bio je vrlo mali rastom, a narod Leprekona bio je još manji.)

Do Udana je s jedne strane sedela njegova kraljica Bebo, a s druge strane Isart.

I što je vreme gozbe odmicalo, to su im se jezici sve više razvezivali od starog dobrog ela, i veselje je ispunilo dvor. Usred veselja Udan ustade i zamoli za tišinu i pažnju.

— Da li ste ikada videli boljeg kralja od mene? — upita on.

— Nikada — rekoše oni.

— Da li ste ikada videli snažnijeg čoveka od mog Glomara?

— Nikada.

— Da li ste ikada videli bolje konje i ratnike od mojih?

— Nikada. Na našu časnu reč, nikada.

— Na moju časnu reč, loše će se provesti svaka vojska koja bi noćas pokušala da nas napadne i porobi.

Čuvši ovo, Isart prsnu u smeh. Udan ga ljutito pogleda i naredi mu da kaže zašto se smeje. A Isart odgovori da bi svaki ratnik Alstera mogao da napadne i porobi sva četiri ratnička odreda Leprekona.

— Zgrabite ga — povika kralj. — Skupo će mi platiti za tu drskost.

Isarta odmah dograbiše; i u rukama kraljevih stražara on ozbiljno reče kralju:

— Udane, za moje noćašnje zlostavljanje ispaštaćeš jednu godinu i jedan dan kao zarobljenik u Eman Mahi, u glavnom utvrđenju Alstera, i, kada se budeš odande vraćao, ostavićeš za sobom najdražu stvar koju si imao. A ja ću jedva izbeći da se ne udavim u peharu Fergasa Mak Lidija, kralja Alstera. Ako me oslobodiš tri dana i tri noći da odem u Eman Mahu, dokazaću ti da je istina što sam ti rekao. A, ako te prevarim, onda možeš sa mnom činiti šta hoćeš.

Kralja umiriše ove reči, i odobri mu molbu. A Isart ode i obuče se za put. Košulja mu je bila od meke i fine svile, skerletna tunika, zlatom oivičena, padala mu je niz telo u bogatim naborima, cipele su mu bile od bele bronze i zlata. A preko toga prebacio je svileni ogrtač, i uzeo je u ruku svoju bronzanu pesničku palicu.

Stražar na kapiji Eman Mahe se začudio kada je ugledao mladog čoveka tako lepo i elegantno obučenog, ali tako malog da ga je do pola prekrila nisko pokošena trava.

Zatvorivši kapiju, on ode i javi Fergasu i društvu koje je došlo na gozbu šta je video. A jedan iz društva ga upita da li je gost isto tako mali kao i Ej, patuljak-pesnik iz Alstera, koji je sasvim udobno mogao da stane na dlan svakog ratnika. Stražar na ovo odgovori: — Na moju časnu reč, ovaj bi imao dovoljno mesta i na Ejovom dlanu.

I tako svi, smejući se, zatražiše da vide malog čoveka; i Isartu narediše da uđe. Ali dah od njihovog smeha i vike bio je tako jak da on zamoli da mu samo Ej priđe; i na Ejovom dlanu Isart uđe u dvoranu. Prema Isartu patuljak Ej je bio pravi džin.

I tek sada društvo poče da se gosti, pije i veseli, a Fergas naredi peharonoši da malog gosta ponudi pićem.

Ali Isart reče: — Ništa neću okusiti od vašeg jela i pića.

A Fergas reče: — Zbog ovog ćeš biti spušten u pehar pun vina i napićeš se celim svojim telom.

Na ove reči peharonoša poklopi šakom Isarta i spusti ga u pehar, gde se koprcao i šljapkao, plivajući po površini vina. I boreći se da ne potone, on povika:

— Pesnici Alstera, zar ćete me pustiti da se udavim, umesto da čujete šta imam da vam kažem?

Kada to čuše, oni ga izvadiše, osušiše i očistiše.

— Zašto si odbio da učestvuješ u našoj gozbi? — upita kralj.

— Odgovoriću ti — reče Isart — pod uslovom da mi ništa nažao nećeš učiniti ako ti se odgovor ne bude sviđao.

— Dobro. Pristajem — reče kralj.

— Onda me saslušaj — reče Isart. — Dok se ti udvaraš ženi upravnika dvora, tvoj posinak se udvara tvojoj kraljici.

— Mali čoveče, ti nisi dete — reče Fergas. — Za mene si rekao istinu: prema tome, verujem ti šta si hteo da mi kažeš.

— Hvala ti. Sada ću se i ja pridružiti vašoj gozbi pošto si priznao svoj prestup. Samo, nemoj to ponovo da činiš.

I tada se mali pesnik razveseli i otpeva im pesmu o svom kralju Udanu, i o svom mirnom, hrabrom narodu. Za uzvrat oni ga zasuše poklonima, tako mnogo, da se ni najviši ratnik nije mogao videti iza njihove gomile.

Isart reče: — To je plemenita nagrada, ali mi nije potrebna: jer nijedan čovek iz Udanove pratnje ne bi znao šta s njom da čini.

Ratnici, ipak, nisu hteli da uzmu natrag svoje poklone, jer je to bilo protiv njihovog običaja. I tako Isart podeli poklone: dve trećine pesnicima i učenicima, a jednu trećinu konjušarima i dvorskim budalama. I on provede tri dana i tri noći na slobodi u Eman Mahi. A kada je odlazio, Ej ga zamoli da i on sa njim pođe.

— Ja te neću pozvati — reče Isart. — Jer, ako te lepo prime, bićeš zahvalan; ako ne, nećeš biti tako razočaran kao što bi bio da sam te ja pozvao.

Na svom putu dođoše do širokog mora, i Ej se zabrinu kako će ga preći. Isart ga upita: — Vidiš li nešto da nam dolazi u susret preko

talasa?[1]

— Riđeg zeca — reče Ej.

— To nije zec — reče Isart — već Udanov konj. — Konjić je imao grimiznu grivu i zelene noge i dugačak kovrdžav rep. Oba pesnika ga uzjahaše i stigoše na vreme u Ma Felen, gde su Leprekonani, vičući, poželeli dobrodošlicu Isartu i džinu koji mu je pravio društvo.

— Nije on nikakav džin među ljudima odakle dolazi — reče Isart — jer im kao malo dete na dlanovima stoji. Zove se Ej, i pesnik je. A sada ti, Udane, moraš da se zakuneš da ćeš otići tamo gde sam ja bio i da ćeš videti sve ono što sam ja video, i da ćeš pre kralja Alstera probati ovsenu kašu, koju će mu noćas skuvati.

Iako zabrinut i uplašen, kralj ipak položi zakletvu i ode i sve ispriča kraljici Bebo, a ona pristade da sa njim ide u Alster.

Oni neprimećeno, a ne kao Isart, uđoše u Eman Mahu, i Bebo naredi Udanu da pronađe ovsenu kašu, o kojoj je Isart govorio, da je proba i da pobegnu pre nego što se Alsterci probude. Ali kada su najzad pronašli kotao sa ovsenom kašom, Udan nije nikako mogao do kaše da dođe. I zato Bebo pridrža njegovog konja da mu se Udan popne na leđa. Čak ni tada nije mogao da dohvati dršku kutlače i, nagnuvši se isuviše napred, on upade usred ovsene kaše.

— Zašto se tako dugo zadržavaš, crni čoveče? — pitala ga je odozdo Bebo. (Zvala ga je „crni čoveče“ zbog njegove vrane kose, dok su svi njegovi podanici bili plavi.)

— Beži, Bebo, beži — vikao je on — jer jutro samo što nije svanulo, a ja kao da sam lancima privezan.

A ona stade da ga grdi, kao svaka žena, zbog njegovih nepromišljenih reči što je Isartu uputio, a koje mu sada zadaju toliko muka i nevolja.

— Zaista sam bio nepromišljen i nagao — jadikovao je on — i zbog toga ću morati ovde da ispaštam jednu godinu i jedan dan u zarobljeništvu, a kada budem odlazio, moraću da ostavim za sobom moje najdraže blago.

I dok su tako, prepirući se, razgovarali, ona na zemlji a on u ovsenoj kaši, svi se u dvoru probudiše, i uskoro se oko njih tiskala

čitava gomila dvorjana i smejala njihovoj nevolji. Najzad Udana izvukoše iz ovsene kaše i odvedoše kralju.

— Ovo nije onaj čovek koji je ovde ranije bio — reče Fergas. — Onaj je bio plavokos, a ovaj momak ima crnu ćubu. Odakle dolaziš, kepeče?

— Ja sam iz Lepre. Ja sam njihov kralj. Ime mi je Udan. Ovo je moja kraljica. Njeno ime je Bebo. Do sada nikada nisam izgovorio nijednu laž.

— Stavite ga među probisvete, i dobro ga čuvajte — naredio je Fergas.

— Molim te, budi milostiv: ne stavljaj me među njih — molio je Udan. — Ugušiće me njihovo žestoko disanje. Nikada nisam izustio nijednu laž: i obećavam ti da neću odavde otići sve dok mi ti i Alsterci ne dozvolite.

I tako su se i prema Udanu svi lepo ophodili, i slugu je imao da ga dvori, i živeo je slobodno bez ikakvog nadzora. A njegove reči i njegovo društvo pružali su posebno zadovoljstvo svim žiteljima Eman Mahe.

Jednoga dana posetio je jednoga ratnika, koji je upravo dobio nove cipele. Ratnik navuče cipele, i, hodajući gore-dole po podu, poče ljutito da gunđa da su đonovi i suviše tanki i da neće dugo trajati. Udan se nasmeja.

A kralj Fergas Mak Lidi ga upita: — Zašto se smeješ, Udane?

— Smejem se ovom mladiću koji žali što mu nove cipele neće dugo trajati, a još nikada nije zažalio za svojim životom. Jer, ma koliko tanki bili đonovi na njegovim cipelama, on ih nikada neće pocepati.

Udan je imao pravo. Pre nego što je noć pala, taj isti ratnik i još jedan drugi zametoše kavgu i u njoj jedan drugog ubiše.

I u mnogim slučajevima, sličnim ovom, Udan je pokazao svoju izvanrednu moć. Ali održao je svoju zadanu časnu reč i nije pokušavao da pobegne iz Eman Mahe.

U međuvremenu, Leprekonani su dolazili u Eman u sedam navrata i zahtevali njegov povratak. Fergasu i Alstercima oni rekoše: — Vratite nam našeg kralja a mi ćemo vam platiti otkup.

— Kakav otkup? — upita Fergas.

— Ova velika ravnica biće svake godine prekrivena bogatom žetvom žita, bez oranja i sejanja. Hoćeš li za to da nam vratiš kralja?

— Neću — odgovori Fergas.

— Onda, u redu — rekoše oni. — Noćas ćeš nam za to platiti.

— Kako? — upita Fergas.

— Svim kravama u Alsteru vratićemo njihovu telad, tako da ujutru nećete imati mleka ni za jednu bebu.

— Verujem da ćete u tome uspeti — reče Fergas — ali time nećete povratiti Udana.

Ujutru Leprekonani ponudiše da načinjenu štetu otklone ako im vrate Udana. Ali, Fergas ih opet odbi. Tada mu oni zapretiše da će zagaditi vodu u svim izvorima, bunarima i rekama Alstera.

— Glupa osveta — reče Fergas — ali vam ni ona neće povratiti kralja.

Trećeg dana Fergas ih ponovo odbi, a tako i četvrtog. A oni su i dalje pretili i nanosili štetu. Spalili su sve mlinove i ciglane po unutrašnjosti zemlje i odsekli sve klasje žita. I petog dana zapretiše: — Ošišaćemo sve vaše muškarce i žene do glave, tako da će zauvek ostati osramoćeni.

A Fergas povika: — Ako to učinite, ubiću Udana.

Na ovo, Udan zamoli da mu se odobri da govori svom narodu: — Čuli ste kralja. Ne činite više nikakve štete, inače ću umreti. A sada idite i popravite sve što ste pokvarili. Zar se ne sećate Isartovog proročanstva da ću ovde morati da ostanem jednu godinu i jedan dan, a, kada budem odlazio, da ću ostaviti svoju najmiliju stvar?

I'oni učiniše sve kako im je naređeno. A na kraju godine, on zamoli Fergasa da izabere jednu od njegovih dragocenih stvari.

— Sve su skupocene — reče on. I jednom dugom pesmom sve ih po redu nabroja: svoj štit, svoj mač, svoju kacigu; svoj ogrtač, svoju košulju, svoj pojas, svoju tuniku; svoje žezlo, svoj jahački bič; svoj timpan; svoju iglu; i svoje cipele — cipele od bele bronze koje svog sopstvenika brzo i lako prenose preko kopna i mora.

Fergas je pažljivo slušao pesmu i razmišljao. Jer, ma koliko da su bile skupocene nabrojane stvari, one su sve po veličini odgovarale Udanovom rastu. Ali on pomisli da bi mu ipak takve cipele bile potrebne, ma koliko bile male. I on gurne palac u jednu cipelu i ona se odjednom produži i proširi, dok u nju nije stalo čitavo .njegovo stopalo. Tako je Udan izgubio svoje cipele, a Isartovo proročanstvo se ispunilo, i Udan je mogao da se vrati svom narodu. Kada je otišao, Alstercima je nedostajao mali kralj i njegova živahnost, ali su se brzo utešili čim se vratio njihov patuljak, pesnik Ej. On im je čudesnim stihovima ispričao svoje doživljaje među Lepranima i Leprekonanima, gde su ga dočekali kao džina, i gde je kraljev peharonoša ležao u njegovom rukavu, gde se sedamnaest ljupkih žena odmaralo na njegovim grudima, gde su mu četiri čoveka spavala u pojasu, a jedan, bez njegovog znanja, u bradi. A i doživljaji Udana i Bebo i Isarta u Eman Mahi pričani su i prepričavani u Lepri i Leprekonu s kolena na koleno.

ZALUĐENOST MERKERTAH MARK ERKA

Merkertah, prvi veliki irski kralj iz Nijalove severnjačke loze, imao je dvorac u Kletehu, na obali reke Bojna. Tu bi on rstavio svoju kraljicu Duiseh, kćer Duaha od Konata, i otišao u lov.

Jednoga dana, kada je bio u lovu, desi se da ostane sam na brežuljku sa kojeg je po svom običaju posmatrao lov. I kada se okrenuo u nameri da nešto saopšti jednom od svojih pratioca, on umesto njega ugleda ženu takve lepote da mu je dah u grudima zastao i nije mogao ni reč da izusti. Gledao je opčinjen u njene prekrasne duge plave kike, u njenu snežnobelu kožu, u njen kraljevski stas, dok mu se smešila sedeći pravo, isturenih grudi, na vrhu brežuljka; njen zeleni ogrtač u bogatim naborima prekrivao je travu oko nje. Tog trenutka je znao da bi sve na svetu žrtvovao samo da je osvoji.

Toplina njenog osmeha povrati mu hrabrost i on je pozdravi i upita za ime.

— Ja sam dragana irskog kralja Merkertaha Mark Erka — odgovori ona. — Došla sam ovde da budem sa njim.

Iznenađen i presrećan, kralj je upita: — Ti me poznaješ? — A ona odgovori: — I tebe i sve muškarce Irske, jer posedujem magičnu moć.

— Onda ćeš poći sa mnom?

— Hoću, ako mi obećaš da ćeš mi ispuniti ono što budem tražila.

— Obećavam ti, jer od sada sam ja u tvojoj vlasti.

— Zakuni se.

I kralj joj položi svoju zakletvu.

— Ali sveštenici ti to neće odobriti — reče mu ona, smešeći se.

A kralj joj se strastveno zakune da je on samo njen.

— Imaćeš mnogo stoke — reče on — po stotinu iz svakog stada. Pokloniću ti stotinu rogova za piće, stotinu pehara, i stotinu zlatnog prstenja, a svake druge noći prirediću ti gozbu u kleteškom dvorcu.

Ali ona mu se na sve to nasmeja.

— To od tebe ne tražim — reče ona. — Ali zahtevam da nikada ne izgovoriš moje ime, da nikada ne ugledam tvoju kraljicu, majku tvoje dece, i da nijedan od tvojih sveštenika ne uđe u kuću u kojoj sam ja.

— Bilo bi mi mnogo lakše da ti odmah pravdam svoju kraljevinu. Ali ionako će tvoje želje biti ispunjene. A sada mi reci svoje ime da bim znao da ga nikada ne spomenem.

— Moje ime je Oluja, i svi noćni i zimski vetrovi i vihori — odgovori ona.

Kralj joj bez reči pruži ruku i ona je prihvati, ustade i zajedno odoše u dvorac. Tamo zatekoše veliki metež i veselu užurbanost dvorjana koji su obavljali svoju dužnost. Plemići su se vratili iz bogatog lova i dobro raspoloženi spremali su se za večernju gozbu. Poslednji zraci sunca prelamali su se u reci Bojn, prepunoj lososa, i obasjavali su dvorac, koji je odzvanjao od veselog povika i smeha.

Oluja pohvali lepotu i bogatstvo dvorca, g kralj je bio presrećan; i bez ikakve griže savesti on odmah poče da izvršava zadato obećanje; odmaz iz dvora otera svoju kraljicu i njihovu decu i sve plemiće i dvorske dame iz Ovenovog i Jokijevog klana(12), potomke Nijalove loze.

Kraljica Duiseh ode sa decom svom ispovedniku, presvetlom biskupu Karni, u Tvilen, i sva uplakana ispriča mu sve šta se desilo. A on sa njom ode da se sastane i posavetuje sa plemićima koji su zajedno sa svojom kraljicom izbačeni iz Kleteha. Biskup je bio miroljubiv čovek i dobro je poznavao ljudsku dušu i najskrivenija osećanja u njihovim srcima, i zato on nagovori kraljicu i plemiće da se sa njim vrate natrag u Kleteh i da on kao mirotvorac ubedi kralja u njegovu grešnost.

Ali, Oluja podseti kralja na njegovu zakletvu a on, bezuman u svojoj strasti, gluv i slep za ces ostali svet, zatvori sve pristupe

biskupu i njegovoj pratnji. A biskup, iako svešteno lice, rasrdi se i prokune kleteški dvorac i svakog pod njegovim krovom, a na bedemu obeleži kralju grob.

Plemići, zastrašeni njegovom kletvom, prićoše mu i rekoše: — Mi ništa nismo skrivili, i zato nas blagoslovi, prečasni biskupe, da bismo spokojno otišli svojim putem. — Biskup ih blagoslovi i oni se raziđoše, svaki ode svome domu.

Ali kada se Karna vratio u svoj manastir, on tamo zateče veliku vojsku potomaka Tege, Kijenovog sina. Došli su da ga mole da ih izmiri sa velikim kraljem i sa Nijalovim rodom. Preklinjali su ga da pođe sa njima u kleteški dvorac da pregovara i sklopi mir sa Merkertahom. I Karna se, kao pobornik mira, vrati u Kleteh, u pratnji Teginovih potomaka.

Kralj izađe iz svoje tvrđave i prijateljski ih dočeka. Ali, kada ugleda biskupa, on u neprilici pocrvene, i upita ga: — Zašto si se posle onih kletvi tako brzo vratio, svešteniče?

— Došao sam da uspostavim mir između tebe i potomaka Tege, Kijenovog sina — odgovori mu Karna.

Čuvši ovo, kralj se pribra i pokaza se spremnim za sporazum, i krv sa obe zaraćene strane pomeša se u jednom sudu, i Karna blagoslovi njihovo izmirenje i prokune onog ko bude pokušao da naruši mir među njima. A Merkertah je proklinjao svaki delić vremena što je morao provesti razdvojen od Oluje i, čim se ceremonija pomirenja završila, on naredi biskupu da se odmah udalji i da više bez poziva ne dolazi.

U dvorcu, kraj njegovog prestola, čekala ga je Oluja, i kralj se vrati željan njenog zagrljaja. A vino i njena lepota ga tako opiše da mu se svaka njena reč činila kao biser mudrosti.

— Ti mrziš sveštenike — reče joj on. — A veruješ li u njihovog boga?

— On postoji. Ja verujem u to — reče on. — Ali ne postoji to čudo koje on može da stvori a koje ja ne mogu.

On je privuče k sebi i, milujući je, prošaputa: — Pričaj mi. Pričaj mi o čudima koja možeš da počiniš.

— Mogu da stvorim sunce i mesec, i zvezde da im se ni broja ne zna. Mogu da stvorim ljude i životinje. Mogu reku Bojn da pretvorim u reku vina.

Slušao je njeno hvalisanje kao u transu, i, kad joj je glas zamro, zaneseno joj reče: — Za mene, za mene moraš da stvoriš ta velika i divna čuda.

— Onda gledaj! — reče ona. — Ratnici! Ratnici! Vidiš li?

— Vidim.

— Šta vidiš?

— Vidim dve vojske ratnika kako se bore. Ubijaju se. Sakate se. Tuku se. Čujem njihov samrtnički ropac. Od grdnih muka znoj ih je oblio. — A tada, mahnit od silne radosti, viknu iz sveg glasa: — Hajdemo da pijemo. Stvori drugo čudo. Evo vode iz Bojna. Pretvori je u vino.

Oluja se osmehivala svojim zanosnim osmehom, a on je pio i kleo se da je to najslađe i najjače vino koje je ikada okusio. A ona mu skuva divan napitak od paprati, i on joj, pod dejstvom napitka, naredi da spremi jelo i piće za čitavu vojsku.

Kraljevi povici, kojima je hvalio čarobnu moć Oluje, razbudiše potomke Tege, Kijenovog sina, koji su izvan dvorca spavali, i oni se u čudu prekrstiše, jer su znali da u dvorcu nema ni traga od vojske koju je kralj spominjao. I oni odmah poslaše glasnika da pozove Karnu.

Ujutru je sve bilo mirno u dvorcu. Izgledalo je da je kralja izdala snaga, i on se seti označenog groba na bedemu. Ali Oluja ga zavara, i dade mu opet da pije. A on, okrepivši se, zatraži od nje nova čuda. Oluja mu pokaza rukom i reče:

— Gledaj, od onog kamenja na ravnici stvoriću plave ljude, a od ovog drugog kamenja ljude sa kozjim glavama. Idi naoružaj se i poubijaj ih.

Urlajući kao razjaren bik, on istrča iz dvorca u punoj ratničkoj opremi i stade udarati na sve strane oko sebe. Činilo mu se da vidi kako se svuda oko njega ubijeni ponovo dižu i opet započinju boj. I tako je celoga dana jurio po ravnici i vitlao oružjem oko sebe; a

uveče se sav iznuren vrati u dvorac i zamoli da mu se da magično jelo i piće da se okrepi.

Kada je osvanulo jutro, posle mučnog i užasnog sna, bio je toliko slab i iscrpen da je jedva stajao na nogama. Ali još se nije ni rasanio, kada ponovo záču povik vojske koja ga je izazivala na borbu. Iako umoran, on navuče oklop i izađe, a pred sobom, na ravnici, ugleda dve čete ratnika: četu plavih ratnika i četu bezglavih ratnika. I ponovo on stade da juriša na njih, spoticao se i padao sav iznemogao i opet ustajao sa promuklim ratničkim pokličem. I tako ga zatekoše sveštenici, koje je Karna poslao.

— Zašto, kralju, udaraš po kamenju, busenju i stabljikama? — upitaše ga oni.

— Vaš me je biskup prokleo — odgovori im on. — Treba li da poverujem njihovim sveštenicima da ovo nisu ljudi?

— Prekrsti se, kralju, pa onda pogledaj — rekoše oni. — Ti se sa kamenjem boriš.

Njihove ga reči povratiše svesti i umiriše. — Zašto ste ovde došli? — upita ih on.

— Da prihvatimo tvoje mrtvo telo — rekoše oni. — Jer smrt ti se približava.

On se prekrsti i ispovedi svoje grehe, i reče sveštenicima da ispričaju Karni kako se pokajao. Tada on prvi poseče busenje da se crkva na tom mestu podigne, a sveštenici složno prionuše na posao da je do večeri sagrade.

Kralj se vrati u dvorac i bez reči sede na presto. Kada ga tako smrknutog ugleda, Oluja se preplaši i upita ga zašto je tako rano napustio borbu.

— Došli su sveštenici — odgovori on — prekrstili su me, i ja osim paprati, kamenja i maslačka nisam ništa drugo video. Tamo nikoga nema, i zato sam se vratio.

A Oluja odmah poče da grdi sveštenike, čija je jedina namera, govorila je ona, da nju i kralja razdvoje.

— Ti si prestao da me voliš — prebacivala mu je ona. A on ju je strastveno uveravao da nije. I ona ga ponovo očara, tako da je i dalje činio sve što je od njega zahtevala. Ali sedme noći, uoči Svih svetih,

začu se spolja urlik jakog vetra, i kralj reče Oluji: — Uzdah zimskog noćnog vetra.

— Izgovorio si jedno od mojih imena — prekorno mu reče ona. I odjednom naiđe tako snažna mećava da se kralj prestraši i stade da viče.

— Šta je? — povika Oluja.

— Vojska đavola je došla da me napadne. Evo, pali dvorac i vrši stravičan pokolj mojih ljudi.

— To je bio samo san. Spavaj mirno — umirivala ga je ona. Ali on nikako nije mogao da zaspi. Najzad ustade i ode u crkvu, gde su sveće gorele a sveštenici su držali bdenje. Razgovarao je sa sveštenicima, ali oni dugo nisu mogli da stišaju njegovo očajanje. Kad se ipak malo umirio, vratio se u dvorac i zaspao. Ali u neko doba noći ponovo se prenu iz sna, vičući prestravljeno, i vide da je Oluja nestala. A ona je već bila stigla do kapije.

— Ko je tamo? — vikao je on.

— Tual Meila, sin Kormaka, unuk Nijala od Sedam Talaca. Došao je da ti se osveti za bitku kod Granarda.

On istrča napolje i ugleda pred sobom vojsku. Brzo se povuče natrag po oružje, ali kada je ponovo dojurio do vrata, dočekaše ga plamen i dim, i nigde nije mogao da se zakloni od vatre, dok najzad nije stigao do bureta vina. I tamo su ga pronašli — jedan deo tela, od pet stopa, sasvim je izgoreo, a drugi deo je bio utopljen u vinu.

Sahranili su ga u manastiru Tvilen. A nad njegovim odrom Karna je veličao sve njegove ranije podvige i zasluge, pre njegove zaluđenosti. Njegova žena Duiseh je za njim gorko plakala, i srce joj u grudima prepuče — i ona umre od velike žalosti za svojim kraljem i mužem. Tako ih je smrt ponovo sjedinila, i sahranili su ih jedno kraj drugog u istom grobu.

I kad su Karna i sveštenici izlazili iz groblja, oni ugledaše jednu ženu gde im prilazi. Bila je ljupka i neobično lepa, i nosila je zelenozlatni ogrtač, sa dostojanstvenim držanjem prave kraljice. Karna ju je prepoznao kad mu je prišla.

On je blago oslovi: — Iskoristila si svoje lepo telo da uništiš kralja i da mu osramotiš dom. Šta si time htela da postigneš?

Sva oblivena suzama, ona odgovori: — Merkertah Mak Erk je ubio moga oca, i moju majku i moju sestru u bici kod Kerba, na Bojnu, krvavo i svirepo je zatro najmoćniju i najstariju kraljevsku dinastiju u Tari.

— I ti si ga mrzela?

— Ni moj rođeni otac nije mi bio draži od Merkertaha, sina Erka. Presvisnuću od žalosti za njim i zbog zla koje sam mu nanela. Došla sam s namerom da ga uništim. Ali, i suviše sam kasno shvatila da ga volim. I sada sam došla da vam to kažem.

Ispovedila se, a kajanje je ophrva — i ona od tuge presvisnu. A Karnini duhovnici iskopaše joj grob i u njega položiše.

KOLAMKILOVO PROGONSTVO

Kolamkil ode u goste kod Finijena od Muvila, svog učitelja i dobrog prijatelja. I obadvojica se obradovaše svom ponovnom susretu, a naročito Finijen. Jer Finijen je doneo iz Rima kopiju novog prevoda Jeromovog jevanđelja, i sada je bio gordi vlasnik jedine kopije te priznate verzije jevanđelja u celoj Irskoj. Bio je zaista gord, i suviše gord za jednog svetog božjeg čoveka.

I nikada nije toliko ispoljio svoju gordost kao sada kada je pokazivao prijatelju svoje blago. Kolamkil se, kao učenjak i pesnik, oduševi; a jednostavna lepota latinskog jezika odmah ga osvoji.

Ali Kolamkil nije bio poznat samo kao dobar učenjak i pesnik već i kao najbolji i najmarljiviji prepisivač u celoj Irskoj; i dok je očima preletao preko stranica Finijenove dragocene kopije, u mislima je video druge stranice ispisane njegovim lepim rukopisom, ukrašene najlepšim crtežima, šarama i slovima prepisivačke veštine, koja je tada počela da se neguje u Irskoj.

I obuze ga neodoljiva želja da među prstima oseti svoje pero.

— Finijen, prijatelju moj, ovo je zaista veliko blago. Divim ti se, i zavidim ti na njemu.

— Kolam, moram ti priznati da se i ja sam ponosim njime.

— A ko se ne bi s ovakvim blagom ponosio? Sa sve četiri strane Irske dolaziće da ga gledaju i da mu se dive. Njegove kopije pružiće mnogima radost i utehu. Doneo si nam veliku dragocenost sa svog svetog puta.

Finijen prelete prstima preko otvorenih stranica sa puno ljubavi, ali njegovo držanje odudaralo je od njegovih reči:

— Da. Kopije će se uraditi. Ali, za sada, još ne. Ljudi moraju prvo da dođu da ga vide i da ga dobro prouče. Tako će Muvil postati mesto hodočašća, svetilište ovog blaga. I tek onda ... uradiće se kopije da mu dolikuju, i blistaće od zlata i jarkih boja. A zvaće se kopije Muvilskog jevanđelja.

— Ne, Finijen. Sada je za to vreme. Neka se dobro seme odmah poseje. Zemlja je uzorana. Zašto čekati?

— Kolam, Kolam. Uvek si nestrpljiv. Još samo malo, i tada ćeš je ti prvi prepisati. To ti obećavam.

Kolamkil je odlučno protestvovao protiv svakog odugovlačenja, ali Finijen je ostao nepopustljiv. Nijedna kopija neće biti napravljena bez njegove dozvole, a dozvolu još nikome ne daje. Knjiga može da se razgleda, prouči — i svi treba da joj se dive. A Kolamkil neka je na miru pregleda; jer može da je ponese sa sobom u svoju ćeliju i da je zadrži celi taj dan i celu tu noć do idućeg jutra. Ali je ne sme prepisivati.

Kolamkil je odneo sa sobom knjigu, zatvorio se u svoju ćeliju, i te večeri, za vreme predaha između molitvi, nije se pojavio, iako su svi kaluđeri želeli da ga vide jer je drugovanje sa njim bilo veselo, i znao je lepo da govori, a bio je toliko pametan i oštrouman da su i najteži problemi postajali jednostavni kad bi ih on objasnio.

I pošto on nije bio sa njima, oni počeše da pričaju o njemu, i o neverovatnim događajima i pravim čudesima koja su se dešavala svuda gde je on išao. I govorili su o njegovoj pobožnosti, koja je bila tako velika da nikada nijednu molitvu nije propustio; a naročito su spominjali sredu kada se on, kako rekoše, u svom pobožnom zanosu uzdizao pravo u nebo. I govorili su o njegovom pošćenju i asketizmu, i o mnogim njegovim duhovničkim vrlinama; i, zaista, bilo je toliko lepih stvari da se kaže o njemu da bi oni mogli o tome govoriti do sudnjega dana.

A jedan mladi kaluđer, koji se nedavno zakaluđerio, nestrpljivo je očekivao da vidi Kolamkila. I kada su svi kaluđeri na poziv zvona pohitali u kapelu na redovnu večernju molitvu, on se iskrade i ode do Kolamkilove ćelije: jer Kolamkil nije otišao u kapelu kad je zvono za božju službu pozvonilo.

Kada je došao do Kolamkilove ćelije, on vide kako kroz svaku pukotinu na vratima izbijaju zraci svetlosti, i on se na prstima prikrade do samih vrata, i kroz jednu pukotinu ugleda Kolamkila gde sedi za pisaćim stolom i piše. I skoro se onesvestio od čuda kada je sve bolje video, tako da nije ni primetio Kolamkilovog pripitomljenog ždrala, koji priđe vratima i kljucnu ga kroz pukotinu u oko. On zajauka od bola, i odjuri do kapele jaučući, a kaluđeri istrčaše iz kapele i okupiše se oko njega, kao što ljudi obično čine, jedni su ga pitali, šta se to desilo, drugi su želeli da ga umire, a niko se, sem Finijena, ne seti da mu pogleda oko. Finijen mu svojom rukom dotače pozleđeno oko i izleči ga, a tada mu naredi da kaže šta mu se desilo.

Drhteći od straha, on stade da im priča, ali kada je video s kakvom ga pažnjom kaluđeri slušaju, on se ohrabri i nastavi da im priča o čudu koje je video.

— I dok je on sedeo pišući, ja sam video neverovatnu svetlost koja je dopirala iz ćelije. Svih pet prstiju njegove desne ruke izgledali su kao buktinja, od čije svetlosti stranice knjige pocrveneše kao izribana bronza na podnevnom suncu. . .

Finijen ga odjednom prekide, a glas mu skoro zagrme:

— Stani. Stani. Jesi li rekao „pišući"? Pišući! Ako se samo usudio ...

I krupnim koracima, skoro jureći, napusti pripratu kapele. Za njim su pošli i ostali kaluđeri, prestrašeni iznenadnom opatovom srdžbom.

Kada je Finijen provalio kroz vrata, Kolamkil je sedeo zavaljen u stolici, umorno trljajući svoje premorene oči sa rukom iz koje više nije sijala vatra.

— Tako mi, dakle, uzvraćaš moje poverenje?

— Žao mi je, Finijen — reče Kolamkil umorno.

— Ti bi me prevario. Krišom si prepisao moju knjigu. Izneverio si svoju zadanu reč.

— Nisam ti dao reč i ništa ti nisam obećao. Molim te, Finijen, nemoj sada o tome da raspravljamo. Ti si sada ljut, a ja sam umoran.

Ako nastavimo o tome da govorimo, samo ćemo se posvađati. Pusti to na miru.

— A zar ja nemam razloga da se ljutim? Zloupotrebio si moje gostoprimstvo. Ukrao si moju knjigu!

— Nisam, Finijen. Evo tvoje knjige, neoštećene. Uzeću samo svoju kopiju. Tvoje blago je još uvek tvoje.

— Ti lukava varalice. Daj mi tu kopiju.

Kolamkil je bio umoran, nije više mogao da obuzda svoj opravdani bes, i zato mu ljutito odgovori:

— Kopija je moja. Ja sam je sam napravio.

Finijen je, takođe, bio razdražen.

— Zar odbijaš da mi daš kopiju moje knjige? — pitao je kroz stisnute zube.

— Dao bih ti je, sigurno — odgovori Kolamkil — da nisi tako sebičan kao što si se pokazao.

Finijen, iako malo pogođen ovim, ostade i dalje uporan.

— Onda, u redu — reče on, nešto blažim glasom. — Cela ova stvar izići će na dvor pred kralja.

Ali Kolamkil se, uzdignute glave, ponosno udalji, dobacivši mu preko ramena: — Ići ću kud god budeš želeo, ali me nikakva sila neće naterati da rad svojih ruku predam sebičnom i razmetljivom opatu.

A Finijen, kao svi ljudi koji u svojoj tvrdoglavoj sebičnosti i gluposti ne mogu da se savladaju, viknu za njim histerično: — Još ćemo to videti!

Tako je cela ta stvar dospela u Taru, na dvor velikoga kralja Erina Diarmida. I sudije su prelistavale zakonike, tražeći po njima ranije slične slučajeve i odredbe za njih, jer se jedna grupa zakona odnosila na celu Irsku, a ti koji su čuvali i održavali zakonsku tradiciju bili su visoko cenjeni; i kralj, kao vrhovni sudija, pridavao je važan značaj mišljenju ostalih sudija. Ali, ovaj slučaj ih je sve doveo u zabunu. Sudije su tvrdile da je kopija knjige dete knjige, i kao takva pripada roditelju — knjizi. I Finijen je u svom zahtevu sopstvenika kopije, koju je napravio Kolamkil, uporno zastupao ovo mišljenje,

dodajući da je kopija bez njegove dozvole potajno napravljena. Ali Kolamkil, ističući značaj i korist zajednice od ove kopije, potisnu na stranu sva ta njihova zastupanja, ukrašena mnogim nepotrebnim rečima.

— Ja smatram — rekao je on — da Finijenova knjiga nije ništa izgubila od svoje vrednosti ako sam je ja prepisao. Ja smatram da je to protiv pravde da ta knjiga ne ugleda svetlost dana, ostavši zakopana u tami manastira Muvila, i da je meni ili bilo kome drugom uskraćeno to veliko zadovoljstvo da je čitamo, ili da je prepisujemo i rasturamo među narod. I ja nameravam da ovo znanje koje sam stekao, prepisujući knjigu, prenesem i na narod; a od toga ni Finijen ni njegova knjiga neće pretrpeti nikakvo zlo.

Ali Dijarmid, iz samo njemu poznatih razloga, ko zna kakvih, izreče svoju čuvenu presudu: — Svakoj kravi njeno tele; svakoj knjizi njena kopija. Prema tome, Finijenu pripada kopija.

A Kolamkil mu dovikne: — To je nepravedna presuda, i ispaštaćeš zbog nje.

I dok je gnev u njemu pritajeno tinjao, jedan iznenadni događaj raspiri ga u razbuktalu vatru. Karnan, najmlađi sin Eja, kralja Konata, koga je veliki kralj držao kod sebe kao taoca, igrajući harling posvađa se sa drugim dečakom, sa sinom glavnog upravnika dvora u Tari. U svađi Karnan udari dečaka štapom za harling, i dečak od tog udarca umre. Karnan u svom strahu pobegne kod Kolamkila, a veliki kralj naredi Kolamkilu da im ga preda radi izvršenja smrtne kazne.

Kolamkil, ozlojeđen, viknu: — Otići ću do mojih rođaka, do Jokijevog i Ovenovog klana, i nagovoriću ih da zaslužno kazne ove dve nepravedne presude.

Nije morao dugo da nagovara svoje rođake, jer su se i oni sami pobunili protiv presude kojom je rešen spor oko knjige. Rekli su da je presuda velikoga kralja promišljena uvreda, koja nije samo Kolamkilu nanesena, već i njima iz političkih razloga: pošto im je Dijarmid zavideo i plašio se moći severnih kraljevstava. I, najzad, bilo bi pravedno do neko od njih, čak i Kolamkil, ako bi pristao, postane kralj Irske.

I da veliki kralj nije ni znao ni video, Kolamkil se neopaženo od straže i skrivenih zaseda, koje je Dijarmid postavio, iskrade i dođe do svojih pristalica, koje su ga čekale spremne za borbu.

A njihove vojskovođe bejahu Enmar, sin Sedne, praunuk Nijala od Sedam Talaca, kralj Jokijevog klana; i Fergas i Donal, sinovi Merkertaha, praunuci Nijala od Sedam Talaca, kraljevi Ovenovog klana; i Ej, sin Jokija, kralj Konata, a otac dečaka Karnana koga je Kolamkil štitio.

Uoči bitke, Kolamkil je postio i molio se bogu da podari pobedu njegovim rođacima nad velikim kraljem, i da niko od njih ne bude povređen. A noću, uoči same bitke, pojavi mu se arhanđeo Mihailo. I Kolamkil se strašno ražalosti kada je čuo šta mu je arhanđeo imao da saopšti. Jer, on mu je rekao da iako se on revnosno moli, njegove molitve se ne dopadaju bogu, i zbog njih će Kolamkila sustići božja kazna. I arhanđeo je dalje kazao da niko od Kolamkilovih rođaka neće biti povređen, sem jednog: i on naredi da niko od Kolamkilovih rođaka ne sme da pregazi potok koji protiče između dve zaraćene vojske; jer svaki onaj ko bi ga pregazio biće ubijen.

Tako je bitka kod Kaldremna započela: a Kolamkil se u pozadini vojske molio bogu. A arhanđeo Mihailo, sa štitom na ramenu i isukanim mačem u ruci, borio se na čelu vojske i potukao do nogu vojsku velikoga kralja. A Kolamkil je preklinjao boga da velikome kralju poštedi život: i bog ga usliši.

A i Finijen se, u pozadini vojske velikoga kralja, molio bogu; ali Kolamkil mu poruči da se kralj Dijarmid neće predati dokle god se on bude molio, i da njegove molitve samo odugovlače bitku i povećavaju broj ubijenih na Dijarmidovoj strani. I Finijen, znajući da Kolamkil govori uvek istinu, prestade sa molitvom. I vojska kralja Dijarmida bila je do nogu potučena; tri hiljade njegovih ratnika bilo je pobijeno. A u savezničkoj vojsci ubijen je samo jedan ratnik, koji je pregazio potok uprkos arhanđelovoj i Kolamkilovoj naredbi.

Međutim, kralj Dijarmid nije bio lišen svog kraljevskog dostojanstva: jer je Kolamkil smatrao da je pogibijom svoje vojske dovoljno kažnjen za svoju nepravdu. A knjiga zbog koje su se borili predana je na čuvanje Jokijevom klanu, a oni je staviše u škrinju od srebra i zlata. I Kolamkil im je prorekao da ako pre boja jedan

sveštenik, čist od smrtnih grehova, triput obiđe s knjigom vojsku Jokijevog klana, da će se uvek iz boja vraćati nepovređeni i kao pobednici. I tako se i zbilo.

A Kolamkila su ophrvali tuga i kajanje. Od onog trenutka kada mu je arhanđeo predočio propast Dijarmidove vojske, njegovo srce je počela da nagriza velika žalost, i kad bi pomislio na rat

nike koje je njegova tvrdoglava upornost za pravdom i osvetom poslala u preranu smrt, osećao je da nijedno ispaštanje nije dovoljno veliko da bi okajao svoj greh.

I on ode Molesu, svetom čoveku, koji je živeo kao isposnik na Deveniskom ostrvu, na Ernskom jezeru, i poveri mu svoje duševne patnje. A Moles mu odredi takvu pokoru, o kojoj nikada nije mogao ni da pomisli: da napusti Erin, i da više nikada ne vidi ni njenu zemlju, ni njene ljude, da nikada više ne stupi na tlo Erina. I Kolamkil je gorko otplakao svoj „Amin“.

I on povede sa sobom biskupe, sveštenike, i ostala sveštena lica, i učenjake, i ode sa njima da osnuje manastir na ostrvu Iona — duhovni centar tih krajeva.

Kada se iz svog dragog Derija otisnuo na more, osećao je u sebi potištenost i tugu, i spevao je pesmu:

Dva tužna oka
pogledaće Erin poslednji put
jer više nikada videti neće
ni Erin ni njegov dragi puk.

Mnogo suza prolivam
dok gledam Erin poslednji put,
a suze ove iz mojih očiju odlaze morem na daleki put.

Izgubljen i tužan idem na svoj dugi i daleki put,
a reći ću vam i svoje ime koje mi je nadenuo ovaj put:

„leđima okrenut Erinu".

Tako pripovedači opisuju progonstvo Kolamkila na Ionu: a Junan, njegov biograf, kaže samo: „Nakon dve godine posle bitke kod Kaldrevana, u svojoj četrdeset drugoj godini, Sv. Kolumba, odlučivši da za ljubav Hrista potraži stranu zemlju, otplovi iz Irske u Britaniju.“

SMRT KRALjA DIJARMIDA

Dijarmid, veliki kralj Irske, pogubi Sivnija, kralja Delrida, i uzme njegovog sina Hjua, koji je postao poznat kao Crni Hju, da ga podigne i vaspita u svome dvoru. A druid Beg Mak Dej, pre nego što je umro, prorekne obojici budućnost, i Dijarmidu i Crnom Hjuu. To se ovako desilo.

Kralj i Hju su razgovarali pred dvorcem u Tari kad im Beg priđe i reče:

— Vidim hrabrog psa vučjaka koji će uništiti ovaj lepi dvorac.

— Kakvog psa? — upita Hju, pomislivši da je starac podetinjio i da bunca.

— Tebe. To ćeš postati — odgovori Beg.

— Kako to može biti? — upita kralj.

— Lako ćeš to videti kada dođe vreme — odgovori Beg.

— A kako ću ja umreti? — upita kralj.

— U kući jednog Banana — odgovori Beg — obučen u košulju napravljenu od jednog lanenog semena, i u ogrtaču od jedne ovce, pijući ejl prevren od jednog zrna žita, jedući slaninu praseta koje se nije oprasilo, i najzad smrskan glavnom gredom sa tavanice te kuće.

Dijarmid se nasmeja neverovatnim okolnostima svoje smrti. Ali ipak naredi da mu se pošalju vrači, da bi mogao da uporedi njihovo proročanstvo sa Beg Mak Dejovim rečima.

Beg Mak Dej se duboko uvredi što je kralj mogao da posumnja u njegovu moć, i ljutito se udalji. Za njim se razlegalo podrugljivo dobacivanje mladića. Dovikivali su mu i ovakva pitanja: — Koliko je

debela slanina ove godine, Beg? — I on ode svom velikom prijatelju Kolamkilu.

A Kolamkil proreče Begu, koga je, iako je još uvek bio paganski druid, sam bog obdario proročanskim darom, da će dvaput pogrešno proreći sebi smrt pre nego što bude umro. Zato mu Kolamkil reče:

— Beg, ti si pun mudrosti i znanja, i često drugima proričeš vreme i način njihove smrti. Šta imaš da kažeš o svojoj sopstvenoj smrti? Kad će se to desiti?

— Kroz sedam godina — odgovori Beg.

— Dobra dela se mogu učiniti i za kraće vreme — reče Kolamkil. — Jesi li siguran da ti je ostalo još toliko mnogo vremena?

Beg je izvesno vreme ćutao, a zatim reče:

— Ne. Još samo sedam meseci.

— Jesi li u to siguran? — uporno ga ispitivaše Kolamkil.

— Ne — ponovo odgovori on posle kraćeg ćutanja — imam još samo sedam časova. I pošto sam dvaput pogrešno prorekao, poslednje proricanje je istinito. Kucnuo je čas smirenja moje duše.

I od tog trenutka Kolamkil se nije od njega odvajao sve dok nije umro.

Ali, Dijarmid, ne znajući da je Beg, u međuvremenu, dvaput sebi pogrešno prorekao budućnost, pozove k sebi vrače i upita ih za način svoje smrti, i mada je svaki od njih na svoj način tumačio njegovu smrt, ipak se smisao njihovih reči podudarao sa Begovim proročanstvom, sem tajanstvenog upozorenja na Crnog Hjua.

Kralj se zbuni, ali odmah preduze mere da se obezbedi od nagoveštenih opasnosti. Proterao je Crnog Hjua iz Irske pod pretnjom smrtne kazne ako se ikada natrag vrati. Skinuo je glavnu gredu sa tavanice dvorca, i bacio ju je s lađe daleko u more.

Bilo je uobičajeno da veliki kralj povremeno pravi kružna putovanja po Irskoj, koja bi trajala i po godinu dana, putujući iz Tare na jug, sa juga na zapad, i preko Alstera ponovo u Taru. I na njegovom poslednjem kružnom putovanju poseti ga neki strani ratnik. Kralj ga upita odakle dolazi.

— Ovde, sasvim blizu je moja kuća — odgovori on. — I došao sam da zamolim kralja da mi učini tu čast da prihvati moje gostoprimstvo i provede noć u mome domu.

Dijarmid se okrete kraljici Muan i upita je za njeno mišljenje.

— Ti znaš moje mišljenje — reče ona. — Ja nikada ne prihvatam takav poziv. A nemoj ni ti, jer se nekakvo zlo može iz toga izroditi.

Ali Dijarmid se naljuti na nju što mu u prisustvu stranca nameće svoju volju i reče:

— Da li moja kraljica ide ili ne, ja ću vrlo rado prihvatiti tvoj poziv. — I on ode sa strancem u njegovu kuću.

Kada su posedali, jedna lepa mlada žena uđe u sobu, i na Dijarmidovo pitanje ko je ona, domaćin mu odgovori:

— To je moja kći, i pošto je tvoja kraljica odbila da te prati, ona će te zabavljati. — I mlada žena je sela kraj kralja i razgovarala je sa njim dok se večera pripremala.

— Kćeri — reče domaćin — imaš li odeću za kralja?

— Imam — reče kći, i pokloni kralju košulju i ogrtač.

— Lepo će vam pristajati ta košulja i ogrtač — reče domaćin. — Jer, moja kći ima mnogo čudnih ideja, i posejala je jedno seme pamuka koje je izraslo i tako se razvilo da je od njega izatkala platno za košulju. A ogrtač je napravljen od vune jedne ovce.

Kralj navuče odeću i sede za trpezu na koju iznesoše jelo i piće.

— Slanina praseta koje se nije oprasilo je dobra — reče domaćin.

— Govoriš u zagonetkama — reče kralj nespokojno.

— Nije tačno — reče domaćin. — Rasporili smo krmaču i izvadili smo iz nje žive prasiće, a zatim smo ih tovili.

— A ejl? — upita Dijarmid.

— Dobar ejl — glasio je odgovor — prevreo je iz jednog zrna žita — iz jednog zrna koje sam našla u guši goluba i posejala ga, a ono je bogato ponelo.

Dijarmid ustade, i pogleda u glavnu gredu na tavanici.

— Opazio si gredu? — upita domaćin. — Možda ti je čudno što je ona tako stara dok su ostale nove? Ali to se lako da objasniti. Jednom, kad smo ribarili na moru, ugledamo tu gredu kako pliva na

talasima, i izvučemo je na obalu. I, kao što vidiš, upotrebili smo je kada smo gradili kuću.

— Ali, ti nisi Crni Hju — reče kralj, pokušavajući da se pribere i umiri.

— Crni Hju je ovde — začuo se glas iz kuće i, dok se kralj okrenuo u pravcu glasa, jedno koplje mu probode grudi i polomi kičmu.

Kuća je već bila opkoljena, i oni spolja je sada zapališe; i, kako je gorela, glavna greda, nosač slemena, sruši se kralju, koji je izdisao, na glavu. I tako se Beg Mak Dejovo predskazanje obistinilo.

BEG FOLA

Jednoga dana Dijarmid, sin Eja Slejna, ode iz Tare do trimskog gaza, u pratnji svog posinka Krimana i jednog sluge. Čim su stigli do gaza, oni ugledaju jednu ženu izvanredne lepote kako im preko reke dolazi u susret. Cipele su joj bile od srebrne bronze ukrašene dragim kamenjem, a haljina sva od grimiza i zlata, ogrtač joj je bio pričvršćen na grudima zlatnim brošem sa dragim kamenjem; oko vrata joj je blistala zlatna ogrlica, a na glavi zlatna kruna; i dva vranca su bila upregnuta u dvokolice, a konjska zaprega je bila od čistoga zlata.

Dijarmid je upita odakle dolazi.

— Ne iz daleka — odgovori ona.

— A zašto si ovamo došla? — upita je on.

— Da nabavim pšenično seme — odgovori ona — jer imam za njega dobru zemlju.

— Ako ti se seme ove zemlje dopada, možeš ga od mene dobiti — reče Dijarmid.

— Neću ti ga odbiti ako uz njega dobijem i poklon — reče žena.

Dijarmid skide broš sa svog ogrtača i ponudi joj ga. Ona ga primi i pođe sa njim.

U Tari su ga pitali:

— Ko je ta žena koju si sa sobom doveo da ti bude žena?

— Nije mi rekla svoje ime — odgovori Dijarmid.

— P1ta si joj dao kao svadbeni poklon? — pitali su.

— Broš sa mog ogrtača — odgovori on.

— To je mali svadbeni poklon — rekoše oni.

— Neka joj to bude ime — rekli su druidi. — Beg Fola, mali svadbeni poklon.

Pristala je da postane kraljeva žena, ali je neprestano nastojala da zavede njegovog posinka Krimana, koji nije imao ni trenutka mira od njenog saletanja. Najzad ga je primorala da joj obeća da će se iduće nedelje, u ranu zoru, sastati kod Kluan Dej Kalija, nameravajući da sa njim pobegne. Međutim, on se poveri nekim svojim ljudima i oni ga uveriše u ludost tajnog sastanka sa ženom irskog kralja.

U nedelju rano ujutru, pre svitanja, Beg Fola se oprezno iskrade iz Dijarmidove postelje.

— Zašto ustaješ tako rano? — upita je on.

— Imam neka posla — odgovori mu ona.

— Zar nemaš sluge?

— Sluge su već otišle, a ostavile su neke moje stvari u Kluan Dej Kaliju. Ne bih volela da se izgube.

— Kakve stvari?

— Sedam divnih ogrtača sa sedam broševa koji im divno pristaju, i tri zlatne krune.

— Ja ti ne bih savetovao da danas ideš. Putovanje nedeljom ne završava se dobro, sem ako se ne izbegne.

— Tamo će sa mnom biti i neko iz tvog kraljevskog doma.

— Bez mog pristanka i znanja.

Ali, i pored Dijarmidove zabrane, Beg Fola ode sa svojom sluškinjom u Kluan Dej Kali. I kada su videle da ih tamo niko ne čeka, one nastaviše svoj put na jug, dok nisu stigle do Duvora u Linsteru. Ovde su lutale okolo dok nije pala noć, i vukovi nisu došli. Tada Beg Fola pobeže na jedno visoko drvo, izvan njihovog domašaja, i izgubi svoju sluškinju.

Dok je bila na drvetu, ugledala je vatru usred šume, i, sišavši dole, ode do nje. Tamo zateče jednog mladog ratnika kako seče prase. Nosio je tuniku od svetlog purpura ukrašenu zlatnim i srebrnim kolutovima, a na glavi mu je bila kruna od zlata, srebra i kristala, sa divnim zlatnim nitima koje su mu preko kose padale na ramena,

zlatne brzletne dosezale su mu do laktova, a i oružje mu je bilo ukrašeno zlatom. Ogrtač mu se bogato presijavao u raznim bojama.

Ona sede kraj vatre; ali on na nju ne obrati pažnju, već nastavi da natiče prase na ražanj. Kada ga je najzad stavio na vatru, on opra ruke, pogleda u nju radoznalo i pođe. Išla je za njim sve dok nisu stigli do jednog jezera.

Nasred jezera nalazio se bronzani čamac, a bronzani palamar protezao se od čamca do obale. On dovuče čamac do obale, ona uđe u njega, a on uskoči za njom i odvesla do ostrva. Tamo oni ostaviše čamac u bronzano sklonište za čamac, i uđoše u lepo sagrađenu i lepo nameštenu kuću.

Seli su za bogatu trpezu, i pili su dok se nisu malo opili. Bili su sami u kući, i te noći spavali su zajedno; ali on je ležao leđima okrenut k njoj.

Ujutru začuše povik:

— Flen, izađi napolje. Stigli su.

On odmah ustade, navuče oklop i izađe napolje. A ona ustade i izađe za njim, i ugleda tri muškarca veoma slična Flenu po crtama lica stasu i godinama. Zatim vide drugu četvoricu gde im se primiču sa spuštenim štitovima, spremni za borbu. Borili su se dok svi nisu bili obliveni krvlju. Tada se raziđoše, i Flen joj se vrati.

— Bila je to dobra bitka, i ti si se sjajno borio — reče ona.

— Bila bi dobra, sigurno, da je bila protig neprijatelja — odgovori on.

— Ko se sa tobom borio, a ko protiv tebe? — upita ona.

— Moja tri brata i ja protiv četiri naš« brata od strica.

— A zbog čega se borite?

— Zbog ovog ostrva.

— Kako se ono zove?

— Inis Feda Mik an Doil.

— Kako se ti zoveš?

— Flen O Feda.

— A da li ovo ostrvo vredi da se zbog njega boriš?

— Dobro je to ostrvo — reče Flen. — Svake večeri može da nahrani stotinu ljudi. Prošle noći večera je bila pripremljena za dvoje, jer nas je i bilo samo dvoje.

— Zašto ja ne bih mogla da ostanem ovde sa tobom? — upita Beg Fola.

— Zato što si žena irskoga kralja — odgovori joj on. — A ja sada nisam spreman da se branim od njegove osvete. Ali, ako zadobijem ostrvo, doći ću po tebe i uzeću te za ženu. A za sada me ostavi.

— Moram da pronađem moju sluškinju — reče ona — ako je još živa.

— Živa je — uveravao ju je on — i čeka te pod drvetom na koje si od vukova pobegla. Sedi okružena srndaćima, i ništa ne zna o našem susretu.

Pronašla je sluškinju i vratila se Dijarmidu, i zatekla ga je gde ustaje iz kreveta istoga dana kao što ga je ostavila.

— Dobro je da nisi nedeljom putovala protiv moje volje — rekao joj je on.

— Ne bih se usudila da te ne poslušam — odgovorila je ona.

Ali od tog doba često je pevala:

Noć na ostrvu,
noć u šumi; sa mnogo ejla,
i mnogo jela.
Noć sa junakom pokušah zadobiti;
noć sa junakom, ali bez greha.

I niko nije razumeo njenu pesmu.

Na kraju godine, jedne nedelje, četiri mlada duhovnika dođoše u Dijarmidov dvor.

— Šta to znači? — povika Dijarmid. — Duhovnici a putuju nedeljom! I da ih ne bi gledao, pokri ogrtačem glavu. Jer, to je predskazivalo neku nesreću.

— Ne putujemo iz svog zadovoljstva — rekoše mu oni — već po naredbi našeg nastojnika manastira Molesa od Deveniša. Jutros je jedan seljak, dok je napasao krave, video četiri naoružana ratnika gde kreću ka Devenišu sa oborenim štitovima, spremni za borbu: a druga četvorica ih presretoše i zametnuše žestoku borbu, i tresak njihovih štitova i zveket njihovog oružja mogli su se čuti na celom ostrvu. I borili su se dok svi nisu izginuli sem jednog koji, iako opasno ranjen, ostade živ. Moles je sahranio ostalu sedmoricu, i pokupio je zlato i srebro sa njihovih vratova, ruku, štitova, mačeva, kopalja i tunika. A to je težak teret za nas. I Moles nas je poslao da utvrdimo koji će deo srebra i zlata tebi pripasti.

— Što mu je sam bog poslao neka Moles i zadrži — odgovori im Dijarmid. — Ja za sebe ne tražim ništa. Ali neka to blago Moles iskoristi za biskupski štap, crkvene putire i svešteničke odežde.

Glasnici mu se zahvališe i dodaše: — Seljak je još nešto rekao.

— A šta to? — pitao je Dijarmid.

Ali pre nego što su mogli i da odgovore, jedan ranjenik dođe do vratnica i, pogledavši unutra, zastade. A Beg Fola završi svoju pesmu:

Junak iz borbe dolazi,
gde nam pokaza svoju moć;
dobivši ostrvo,
traži i nagradu za jednu lepu bezgrešnu noć.

Dijarmid je razumeo pesmu. Glasnici su nastavili:

— Seljak je rekao da je za vreme borbe na ostrvu bila prisutna i kraljica.

Beg Fola priđe Flenu, a Dijarmid reče:

— Neka ide sa njim. Jer, u stvari, mi ne znamo ni njene odlaske ni dolaske.

Beg Fola ode sa Flenom i nikada se više ne vrati.

BRIJAN BORUOV SIN

Jednoga dana kada su veliki kralj Brijan Boru i njegovi sinovi Mara, Dona i Konor sedeli zajedno sa svojim prijateljima na proplanku kod Kinkora, ugledaše kako putem dolazi neki stranac, koji je sa sobom vodio dva psa, jednog rasnog hrta a drugog lovačke pasmine. Što im se više približavao, sve su više raspoznavali srebrni lanac kojim je vodio pse, finu tkaninu njegove odeće koja se presijavala u žuto i crveno, odsjaj zlatnog nakita na njegovom vratu i u kosi, i lovački rog što mu je o ramenu visio.

On im priđe, pokloni se, i reče: — U znak ljubavi doneo sam tri poklona kraljice gordosti sinu velikoga kralja Irske. Kada se dune u ovaj rog — ali samo dok se duva — ovaj hrt će uporno goniti jelenove, lisice i jazavce. A ovaj drugi pas će za njim pojuriti i svaku progonjenu životinju oboriće na zemlju i zaklaće. I, eto, to su pokloni koje kraljica gordosti u znak ljubavi šalje Mari, Brijanovom sinu.

— Nimalo me ne iznenađuje da dobijem poklon od bilo koje kraljice iz bilo kojeg kraja sveta — reče Mara — ali voleo bih da znam kako je kraljica gordosti saznala za moje ime i slavu.

— Ispričaću ti, sine kralja. Jednoga dana bili smo na zabavi u palati grčkog kralja, i usred mnogobrojnih domaćih i stranih gostiju ustade herald, povuče svoj lanac, i zamoli za tišinu. Tada on upita da li postoji neki čovek, kralj, lord ili grof, bogat i od poseda, koji bi se usudio da za sebe isprosi kraljicu gordosti. A jedan junak ustade i reče da on smatra sebe dostojnim kraljice gordosti. Ali ja ustanem i kažem da sam prošao svetom i uzduž i popreko i da dobro znam svakog kralja, princa i junaka, a da još nisam naišao ni na jednog

koji bi se uporedio sa Maraom, Brijan Boruovim sinom. I tako si, Mara, dobio ove poklone.

I izgovorivši poslednju reč, on iščeze kao kapljica kiše u zimskoj magli ili iznenadni udar martovskog vetra.

Idućeg jutra Mara uze rog i pse, i sa celom svojom pratnjom ode u lov. I ranije je samo dva puta imao tako bogat ulov kao tog dana. A kada je lov bio završen, Mara naredi svojoj pratnji da svako od njih ponese jedan deo lovine u Kinkor; ali oni se uvrediše što on od njih zahteva da izvrše tako nedoličan im posao i odoše, ostavivši ga samog.

I dok je tako u nedoumici stajao, on ugleda onog istog stranca kako mu dolazi u susret, ali ga nije poznao jer je bio prerušen. Na sebi je imao kratku košulju od grubog platna i dugačak prost ogrtač, a pod miškom je nosio tri tisove cepanice za potpalu vatre. On se pokloni Marau i reče mu da je sluga koji traži gospodara.

— Upravo mi je sada potreban sluga — reče Mara. — Koliku platu tražiš za godinu dana?

— Platu ću odrediti tek na kraju godine — odgovori sluga.

— A kakve ti to naročite sposobnosti poseduješ kada odredbu svoje plate odlažeš za kraj godine? — upita Mara.

— Ja sam najbolji pripovedač koji postoji, koji je postojao, i koji će ikada postojati.

— Flahu, koji je živeo za vreme vladavine Fijaha Finlija, bio je najbolji pripovedač koji je ikada živeo.

— Poznavao sam ga dobro — uzvrati sluga. — On je pričao o stvarima koje su bile. A priče koje ja pričam govore o stvarima koje nikada nisu postojale, niti će ikada postojati, tako da svakog ko je bolestan ili neraspoložen mogu lako da umirim i uspavam.

— Da li raspolažeš još nekim osobinama? — upita Mara.

— Ja sam najbolji pešak koji postoji, koji je postojao, i koji će ikada postojati.

— Grbavi Luilua, koji je živeo u doba Crvene Grane, bio je najbolji pešak koji je ikada živeo.

— Poznavao sam ga dobro — uzvrati sluga. — Mogao je za pet dana da obiđe zemlju, i nije bilo žene na njegovom putu od koje nije uzeo hranu. A ja mogu za jedan dan da obiđem čitavu zemlju, i potrebno mi je da samo od jedne žene uzmem hranu, a mogu i bez toga.

— Rekao si mi da se sećaš vremena Crvene Grane?

— Da, sećam se, pa i ranijih vremena, čak Eremonovog doba.

— Vere mi, ti si stari momak — reče Mara. — Imaš li još nekih sposobnosti?

— Ja sam najbolji potpaljivač vatre koji postoji, koji je postojao, i koji će ikada postojati.

— Mak Lisk od teškog tovara, koji je živeo u doba kada je Kormak vladao u Tari, bio je najbolji potpaljivač vatre koji je ikada živeo.

— Poznavao sam ga dobro — uzvrati sluga. — Iz šume bi doneo tovar drva i s njim bi kuvao sedam dana i sedam noći, a posle toga bi spavao drugih sedam dana i sedam noći. A meni nije više potrebno od tri tisove cepanice s kojima mogu da zagrejem i zgotovim jelo za sve ljude koji postoje, koji su postojali, i koji će postojati, i na kraju moje tri cepanice ostaju netaknute.

— Ako je sve što si mi rekao istina — reče Mara — onda si ti najbolji sluga.

— Istina je — reče sluga.

— U redu, prihvatam tvoje uslove — reče Mara.

— Ovde imaš mnogo lovine — reče sluga. — Zašto nisi naredio svojoj pratnji da ti je odnese u Kinkor?

Mara mu ispriča šta se desilo. Sluga odmah izvuče iz svog ogrtača nekoliko žica pređe i čitavu lovinu sveže u jedan ogroman svežanj.

— Pomogni mi da to podignem — zamoli on Mara.

— Mom položaju ne odgovara takav posao — odgovori mu Mara.

— U redu, ti si gospodar. Ja sam sluga. Podići ću sam. — I on podiže tovar. — Sada idi napred i pokaži mi put — reče on.

— Gospodar ne služi slugu — reče Mara.

I tada se sluga jednim odskokom i skokom nađe u Kinkoru. Njegova pojava prestraši stražu na vratima; a kada je sa sebe zbacio tovar, zatresoše se dvor i zemlja oko njega. I za tren oka on skuva divljač i pripremi gozbu.

Godinu dana služio je svog gospodara, i dokazao je istinitost svojih reči. Pošto je proputovao svet, svake noći je pričao novu priču, i svršavao je sve poslove ostalih slugu i sluškinja. A kada se navršio dan njegove službe, on ode Marau da mu odredi svoju platu.

— Kao platu — reče on — tražim da mi staviš okov na kraj mog štapa, ali tako da tačno na njega nalegne.

— Uistinu, očekivao sam da ćeš za svoju službu mnogo više tražiti — reče Mara.

— Ja ne mislim da je ovo sitnica — reče sluga.

Mara odnese štap svom kovaču i naredi mu da na njega stavi okov. Kovač izmeri štap i napravi okov tačno po meri, ali ipak nije odgovarao. I on napravi drugi, i opet drugi, i još drugi, i nikako nije mogao da napravi takav okov da tačno nalegne na štap. Obišli su sve kovače u zemlji, i nijedan nije mogao da napravi okov za štap.

Kada su se odmarali kraj Dergskog jezera, sluga reče: — Mogu da ti kažem da nijedan kovač na svetu neće moći da napravi okov za moj štap, jer nijedan ne može da nalegne na štap sem onog jednog koji je već bio na njemu. I želim da mi taj okov nabaviš.

— A gde je taj okov? — upita Mara.

— Ako me malo saslušaš, reći ću ti — reče sluga, i započe svoju priču. — Na ovom istom mostu, kraj Dergskog jezera, jednom je bila priređena velika i bogata gozba, na kojoj su bili veliki kralj Irske, kralj Fijanaca i kralj Podzemne Zemlje, sa svojom pratnjom. I usred gozbe herald ustade, udari svojim lancem moleći za tišinu, i upi« ta sve prisutne da li su ikada videli lepšu i bogatiju trpezu. I svi, sem mene, odgovoriše „Nikada“. Ja ništa nisam rekao. Tada mi oni rekoše da ako želim još neko jelo ili piće da će mi ga odmah doneti. A ja im odgovorih da ne mogu ni da pohvalim ni da nađem manu njihovoj gozbi, ali da nijedno jelo ne mogu uporediti sa jelom iz velikog kotla u Danskoj. Taj kotao mora da se postavi na tri čarobna kamena, između njih se stave tri tisove cepanice za potpalu vatre, i

tada se mogu nahraniti svi ljudi koji postoje, koji su postojali, i koji će ikada postojati, a da se u sam kotao ništa ne stavi od hrane. Ali oni su mi se smejali i govorili da takav kotao ne postoji, dok im kralj Fijanaca nije rekao da ja nikada ne bih izgovorio laž; a tada svi oni izjaviše da moraju da idu i pronađu taj kotao. I sedam stotina Fijanaca krenuše sa mnom u Dansku. Kada smo konačno tamo stigli, ugledasmo brdo do kojeg su vodila četiri puta, i svaki put je čuvalo stotinu snažnih ratnika, a na samom vrhu brda nalazio se kotao oko koga je bilo postrojeno dve hiljade osam stotina ratnika, a narod te zemlje neprestano je išao gore-dole i uzimao hranu iz kotla.

— Ratnici koji su sa mnom pošli uplašiše se od velikog broja danskih ratnika, i odustaše od napada na njih. Tada ja obrijah glavu kao neki idiot ili ludak i popeh se gore sa ostalim svetom, kao da i ja želim da dobijem hranu. Čekao sam na pogodan momenat i najzad uspeh da tri čarobna kamena i tri tisove cepanice za potpalu, koji su bili ispod kotla, ubacim u kotao. Onda podigoh kotao i kao vihor odjurih daleko od pogleda okupljenog naroda i vojske.

— Oni pođoše za mnom, sukobiše se sa mojih sedam stotina ratnika i zametnuše krvavu bitku.

A ja se rasrdih kad videh da će moji prijatelji izginuti zbog jednog starog kotla, zbacih kotao što sam dalje mogao i napadoh danske ratnike; i još i danas možete čuti kako se priča o našoj pobedi.

— Zatim smo uzeli kotao i doneli smo ga do kuće koja se ovde nalazila, ali bio je i suviše veliki da se unese kroz vrata. Zato smo ga namestili ispod jednog velikog drveta sa nožicama postavljenim na tri čarobna kamena, a ispod njega smo stavili tri tisove cepanice za potpalu. I tada su se svi uverili da je ono što sam govorio o kotlu istina; jer se ceo narod Irske snabdevao kuvanim mesom, a da se nikada ništa nije stavilo u njega.

— Nije dugo potrajalo a Irci se popraviše i nagojiše usled lakog i dobrog života. Ali, jednoga dana jedno čudovište, namirisavši kuvano meso, izađe iz jezera i pravo se ustremi na kotao, i poče da proždire jelo koje se u njemu nalazilo. Irci se od njega silno prestrašiše i pobegoše. A ja pomislih da je to žalosno da čudovište ubire blagodeti natpih muka koje smo podneli dok nismo zadobili kotao. I zato ga napadoh s jedinim oružjem koje sam imao, s ovim

štapom, a okov mi se odlomi i upade u kotao, i morao sam da pobegnem na drvo, dok je čudovište zajedno s kotlom nestalo u jezeru. I eto gde s« nalazi okov sa mog štapa, ispod jezera, u kotlu.

Kada je saslušao sluginu priču, Mara se vrati u dvor i dobro se odmori te noći. A ujutru navuče svoj oklop i ode na jezero. Skočivši usred jezera, on siđe do njegovog dna, gde nađe čudovište, i, bacivši na njega svoje veliko koplje, polomi ga nadvoje. Tada se hrabro uhvati sa čudovištem u koštac, i odseče mu glavu. A od njegove krvi jezero odjednom postade crveno (zato se još uvek zove Dergsko jezero, Crveno jezero) i ljudi pomisliše da je Mara ubijen i da je to od njegove krvi jezero crveno. Ali sluga reče da kad bi bili pobijeni svi Irci zajedno sa Maraom, i još sedam puta toliko, jezero ne bi bilo tako crveno od njihove krvi. — To je čudovište ubijeno — reče on; i uto oni ugledaše Maraa gde dolazi sa glavom čudovišta u jednoj ruci i sa okovom od štapa u drugoj ruci. Stigavši do njih, on stavi okov na štap, i okov odmah čvrsto na njega naleže.

— Isplatio si mi moju platu — reče sluga — ali blago koje si za sobom ostavio mnogo je veće od tog što si sa sobom doneo.

— Vrlo dobro — reče Mara. — Sada ću pa drugi put bolje znati put. — I on ponovo zaroni u jezero i iznese kotao napolje.

— Sada sam zaista dobio svoju platu — reče sluga. I zajedno sa kotlom nestade u jezeru.

Mara se rasrdi što je njegov narod ostao bez dragocenog kotla i dade reč starome kralju, svome ocu, da dve noći neće spavati na istom krevetu, niti će dva obeda jesti za istim stolom dok ne vrati u Kinkor slugu, kotao, tri čarobna kamena i tri tisove cepanice za potpalu.

— Želim ti da u tome uspeš, sine moj — reče Brijan.

Sa blagoslovom svog oca, svoje majke i svojih rođaka, Mara idućeg jutra, navukavši prinčevski oklop i u punoj ratničkoj opremi, ponovo zaroni u jezero, i išao je pod vodom tri dana i tri noći dok nije stigao u Podzemnu Zemlju. Čim je tama stigao, on začu bolan lelek neke žene. A Mara je imao običaj da kad čuje plač žene nastoji da dozna i uzrok njenoj žalosti, da bi mogao da joj pomogne.

Kada ju je upitao, ona mu odgovori: — Gde si rođen, i iz koje si to zemlje kad ne znaš za moju žalost?

— Ejra(13) je moja zemlja, i ja ništa ne znam o tvojoj nevolji i žalosti — reče Mara.

— Onda ću ti ja reći — reče žena. — Nekada je ova zemlja pripadala podzemnom kralju, ali petoglavi džin i ono čudovište od veštice, njegova majka, preoteše mu dve trećine njegovog kraljevstva i nametnuše mu danak. I svaki put kad god ovuda prođe moramo za svaku noć da mu damo devojku, koju on sledećeg jutra pojede za doručak. I u celom kraljevstvu nije više ostala nijedna mlada žena sem kraljeve kćeri, moje jedinice, koja je jedna od najlepših žena na svetu. A maločas je opet došao sa kotlom na leđima i poručio mi da mu za ovu noć moram poslati svoju jedinicu kćer. Sada, dragi moj junače, znaš razlog mojoj velikoj žalosti i nevolji.

— Daj meni svoju kćer za ženu — reče Mara — a ujutru ću ja, umesto nje, otići do džina.

— Dajem ti je i želim ti hiljadu dobrodošlica — reče žena.

Zatim mu žena reče da će po proročanstvu Mara, Brijan Boruov sin, doći iz Irske i spasti zemlju od džina.

— Ali ne znam — dodala je žena — da li je on već rođen ili nije, ili njegov otac, ili deda, ili pradedovi.

Kada je Mara rekao ko je, ona je bila presrećna, i pravo je čudo da ga nije ugušila poljupcima i udavila suzama. Poslužila ga je najboljim jelom i najstarijim pićem, a onda ga je odvela na vrh kule, gde je pred sobom ugledao jednu lepu devojku, zlatne kose, plavih očiju i bisernih zuba. Koža joj je bila belja od sveže napadalog snega, a obrazi su joj bili rumeni. I dok ga je gledala, njena majka joj reče ko je on. Devojka ga pozdravi i ponudi mu da sedne. A tada su tu noć podelili na tri trećine: u prvoj trećini su pričali i slušali priče o Fijancima i ostale bajke, u drugoj trećini su se gostili i veselili, a u trećoj trećini su se odmarali i spavali dubokim snom.

Kada je jutro osvanulo, Mara se spremi da izađe pred džina, koji se uvredio i razbesneo zbog noći provedene bez devojke i jutra bez doručka. Mara ostavi devojku i njenu majku, tužne i zabrinute, i ode

pravo u džinov dvor i tri puta snažno udari bojnim kopljem u vrata izazivajući džina na megdan. Ogromni, ružni, petoglavi džin izađe pred njega i reče: — Nema ti više života, ružni Mara iz Irske. Začas ću te rastrgnuti na komadiće.

I napali su jedan drugog kao dva divlja bika, ili dva razjarena lava, ili dve aždaje u divljini, ili dva jastreba na nebu. Rvali su se i borili dan i noć, daveći se, lomeći jedan drugom kosti, čupajući glave, i nijedan od njih nije mogao drugog da pobedi, dok se nije začuo glas gde dovikuje: — Velika je sramota za takvog junaka da padne od ruke jednog odvratnog čudovišta, a udaljen od kuće neće imati nikog svoga da ga mrtvog oplakuje.

Čuvši ovo, Marau se povrati snaga i jednim snažnim udarcem obori džina na zemlju.

— Odrubiću ti glave, džine — povika Mara.

— Ako to želiš, to ćeš i učiniti — odgovori džin. — Ali ako me poštediš, dobićeš od mene pobedničko koplje, konja bržeg od vetra, lekoviti krčag koji zaceljuje i najljuće rane, mnogo nakita i dragocenosti, dve trećine kraljevstva posle moje smrti, a ja ću sam da ti budem umesto sluge.

— Sve ću ja to već dobiti zajedno sa tvojim glavama — reče Mara, i svojim mačem odrubi svih pet džinovih glava, pa ih zatim nabi na jedan kolac i ode sa njima u dvor podzemnog kralja. Tamo zateče svog slugu gde sedi na zlatnom prestolu sa srebrnim jastukom ispod nogu, a pred njim su gorele tri tisove cepanice za potpalu. I pravo je čudo da Maraa nije ugušio poljupcima i nije udavio suzama. A tada iznese pred njega najbolje jelo i najstarije piće, i pozva ga da ostane na gozbi i slavlju.

Posle izvesnog vremena sluga, sada kralj, upita Maraa:

— Šta misliš, koliko si dugo ovde bio sa nama?

— Jednu ili dve nedelje — odgovori Mara.

— Zar ne znaš — reče kralj — da je ovo Tir na nog, zemlja mladosti, u kojoj se ne primećuje prolaznost vremena? Ovde si bio tačno godinu i jedan dan.

A Mara se odmah zabrinu za svoje roditelje i rođake. Ali kralj ga umiri, podsetivši ga na jednu od svojih sposobnosti kada mu je bio

sluga, da nije bio loš pešak, tako da je znao sve šta se dešava u svetu.

— Ali ja znam da si zadao reč — dodade on — da se bez mene i kotla nećeš vratiti natrag.

— Stvarno — reče Mara — da nisam zadao reč, ne bih ti ni tražio kotao.

— Ako mi obećaš da ćeš mi vratiti kotao — reče kralj — poći ću i ja sa tobom u Irsku, a zatim ću ga sa sobom vratiti. — I Mara mu to obeća.

Kada su stigli u Kinkor, svi plemići Irske su se sakupili da ih dočekaju, i veselili su se i gostili tri dana i tri noći.

A na kraju gozbe Mara reče: — Ja sam ispunio moju zadanu reč, a sada vraćam kotao svome sluzi sa blagoslovom, jer mi je zaista bio dobar sluga, i zaslužio je platu koju je tražio. A možda ne bi ni bilo dobro da irski narod ima ovaj kotao.

I tako sluga uze kotao i vrati se sa njim natrag u Podzemnu Zemlju, gde još i danas živi i uvek će živeti.

DEMON PROŽDRLjIVOSTI

Kahal Mak Fingan je bio veliki i slavni kralj Manstera, a borio se i za titulu moćnoga kralja Irske. Njegov suparnik je bio Fergal Mak Meldon, kralj Elija na severu. O ovoj dvojici spevana je pesma:

Sa severa on dolazi, dolazi
Meldonov sin, u iznenadni napad na stoku.

Ako ga Kahal susretne,Kahal od Manstera,
biće srećan da iz bitke utekne živ.

Da bi se stvar još više iskomplikovala, između Kahala i Fergalove sestre Ligi razvila se velika ljubav, a da se nikada nisu ni videli. (Bila je to obična pojava toga vremena.) Pri svem tom Ligi je imala običaj da svom draganu, Kahalu, šalje slatkiše i jabuke, i to je izazvalo nesreću. Jer, Fergal je doznao za to i jednoga dana je poslao po nju.

— Za istinu te blagosiljam, a za laž te proklinjem — reče on. — Sada mi reci šta je to sa tobom i Kahalom od Manstera?

Iako je devojka mnogo volela Kahala, ipak se više plašila bratovog prokletstva. Zato mu sve ispriča.

— Idućeg puta kada mu budeš slala jabuke — reče on — daj ih meni; a ja ću mu ih već poslati.

Devojka je učinila kao što joj je rečeno; i kada su jabuke došle do njega, on posla po svog čarobnjaka i objasni mu šta želi. Čarobnjak upotrebi sve svoje čarolije i vradžbine da začara jabuke, a glasnici ih kao dokaz Ligine ljubavi odnesoše Kahalu, i on ih sve pojede.

To ga je i dovelo do propasti. Jer, jabuke su u njemu stvarale mala stvorenja, koja su se zajedno pretvarala u čudovišnog demona proždrljivosti. I ako je Kahal ranije imao apetit jednog čoveka, sada je dobio apetit čudovišta. Da bi utolio glad dok mu se glavni obrok ne spremi, on bi pojeo kravu i tele, i prase, sa trideset jaja i šezdeset pečenih pogača, i sve bi ovo zalio buretom svežeg ejla. A o njegovom glavnom obroku ne treba ni govoriti. I tako je Fergal uništavao Manster, moć i snagu juga, da bi sebi obezbedio pravo na veliko kraljevstvo. Ali, pretila je opasnost da uništi i celu Irsku: jer je proždrljivost čudovišta bila nezajažljiva.

A u to vreme u Irskoj su njih osmorica kroz svoje pesme opevali Armu, duhovni i prosvetni centar Irske; i jedan od njih bio je učenjak Anir Mak Kon Glin. Nikada ni ranije ni kasnije nije bilo tako snažne satire kao što je njegova, i niko se u strahu od nje nije usuđivao da mu bilo šta odbije ili protivreči. Tako je uspeo da proslavi svoje ime.

Jedne večeri, dok je sedeo nad svojim knjigama, odjednom ga obuze odvratnost prema bednom životu učenjaka i stade da razmišlja o bogatstvu i životnom sjaju koji bi mu pružio poziv pesnika. Tada odluči da ode u Manster i stupi na Kahalov dvor. Jer, čuo je da Kahal grdno voli da jede sve vrste belog mesa, koje i on sam toliko priželjkuje.

I tako on prodade svu svoju imovinu za dve pšenične pogače i komad stare slanine sa tankom linijom mesa preko sredine i, napravivši sebi par cipela sa špicastim vrhom, stavi pogače i slaninu u svoju torbu za knjige, prebaci je preko leđa, zgrabi svoj čvornovat štap, koji je bio dugačak pet pedalja od kraja do kraja, prođe pored groblja, pozdravi se sa svojim starešinom, koji mu očita nekoliko bajalica za put, i pođe u Manster; i nije se zaustavljao sve dok nije stigao do manastirskog konaka u Korku. Propešačio je dug i zamoran put.

Kada je stigao u Kork, konak je bio širom otvoren i vetar je vitlao po njemu, jer je toga dana duvao jak vetar sa susnežicom. A korito za kupanje sa prljavom vodom od prošle noći stajalo je kraj vrata. Postelja je bila u neredu, a po pokrivačima su vrvele buve i vaši.

Nikoga nije bilo da opere gostu noge. Zato ih je on sam oprao, a i cipele koliko je mogao. Tada je legao u postelju, a buve i vaši ga

tako izujedaše da nije mogao da zaspi. Izvukao je svoj psaltir iz torbe i pojao je svoja jutrenja, i tropare, i psalme, i crkvene pesme, i antifone, i molitve iz Svetog pisma, i Pesmu nad pesmama u desetercu i petnaestercu, i molio je Očenaš i sve molitve Gospodnje sa brojanicama. I njegovo pojanje čulo se u svim kućama Korka.

Menin, starešina manastira u Korku, ležao je u postelji. On pozva manastirske slute i upita ih:

— Ima li nekog noćas u manastirskom konaku?

— Nema nikog — reče jedan sluga.

— Video sam jednog da je tamo otišao — reče drugi.

— Otidite do njega i odnesite mu njegovo sledovanje — reče Menin.

Sluge odoše u konak sa sledovanjem koje se sastojalo od zdele surutke, dve žeravice vatre u snopiću ovsene slame, i dva vlažna grumena treseta. U konaku je bio mrkli mrak. Stali su na otvorena vrata i povikali:

— Ima li nekog unutra?

— Ima jedan — odgovori Mak Kon Glin.

— Po našem običaju, nikada ne spremamo konak samo za jednog — rekoše oni.

— Običaj može i da se prekrši — reče Mak Kon Glin — a ja sam čovek koji ga uvek krši. Samo vi bez brige spremite konak.

— Onda ustani i pojedi svoje sledovanje — rekoše oni.

— Dugo sam na to čekao — reče on. — Dajte mi da vidim šta ste mi to doneli.

Oni dunuše u žeravicu i zapališe slamu da bi mogao da vidi zdelu surutke. Kada je video, odmah je o njoj spevao satiru, i nije hteo ni da je okusi.

Sluge vratiše zdelu surutke Meninu i izrecitovaše mu satiru.

— Ako se tvorac tih stihova ne kazni — povika opat u svom besu — on će spevati još mnoge pogrdne stihove o nama.

— A kako da ga kaznimo? — upitaše oni.

— Svucite ga golog, dobro ga išibajte i zagnjurite ga u reku Li, a zatim ga golog vratite buvama i vašima. Ujutru će se pokajati za

svoje pogrdne stihove, i shvatiće da se i suviše drznuo; jer sutra ćemo ga ispovediti i raspeti na krst, u ime moje i crkve i sv. Bara.

Te noći je učinjeno kako je on rekao, a ujutru Menin i njegovi kaluđeri izvedoše Mak Kon Glina na suđenje, i svaki je od njih, od prvog do poslednjeg, po svom znanju i zvanju, govorio protiv njega, i odlučiše da ga, protivno zakonu, razapnu na krst. A on ih zamoli da mu pre izvršenja kazne ispune poslednju želju.

— Da ne tražiš život? — upita Menin.

— Ne, mada bih, svakako, i to poželeo — odgovori on.

— Onda nam reci — naredi Menin.

— Da pre svoje smrti pojedem hranu koju sam sebi pripremio za put. Stavio sam je u torbu za knjige.

Doneli su mu torbu za knjige i on iz nje izvadi dve pogače i parče slanine. I sve to iseče na sitne komadiće.

— Imam običaj — reče on — da ono što imam uvek podelim sa bednijima i siromašnijima od sebe.

Čuvši ovo, svi prosjaci Korka ustadoše i ispružiše ruke. On svakog od njih odmeri i reče:

— Bog mi je svedok da nijedan od vas nije bedniji i siromašniji od mene. Juče sam pešice prevalio put od Roskomona do Korka. A da li je ikada neko od vas tako daleko pešačio? Na tom putu ništa nisam okusio, a kao gost, ovde u manastiru, nisam dobio ni zalogaja. Da li je iko od vas toliko propatio? Psi, lopovi, najobičnija pogan — to ste svi vi kaluđeri Korka. Svukli ste me golog, šibali ste me, zagnjurili ste me u Li. Ne, bih sebi nikada oprostio ni posle smrti da sam vam dao makar i jedan zalogaj, jer, zaista, vi to ne zaslužujete.

I tako celu svoju poputninu sam pojede.

— A sada na izvršenje kazne — naredi opat.

— Čuj našu molbu — povikaše kaluđeri.

— Zar i vi — zagrme opat. — Šta je sad, opet?

— Umorni smo — rekoše oni — a imamo još dosta nedeljnih poslova da posvršavamo. Neka se izvršenje kazne odloži za sutra.

— Onda ga ponovo svucite — reče opat — i vežite ga tamo za onaj stub, i pustite ga da do sutrašnjeg dana ispašta za svoje grehe.

Tako je i učinjeno, i kaluđeri odoše da izvrše svoja dobra dela, da nahrane gladne i sebe same, naravno. A Mak Kon Glin je u hladnoj noći ostao go i gladovao. U neko doba noći anđeo sa neba slete na stub iznad njega, i toliko zagreja stub da ga Mak Kon Glin zamoli da se malo odmakne od njega. I anđeo slete na obližnji greben. (I tako Je nastalo ime Anđelov Greben u zelenilu Korka.) A ujutru ga je anđeo napustio.

Opat dođe sa svojim kaluđerima, i upita ga: — Onda, bedniče, kako se sada osećaš?

— Divno — reče Mak Kon Glin. — Prošlo noći ukazalo mi se priviđenje, i želeo bih di vam ga ispričam.

— Nema više odlaganja — reče opat.

— Želimo da čujemo o priviđenju — povikaše kaluđeri svi uglas. Ali prvo Mak Kon Glim otkri Meninov pedigri još od Adama:

Tvoj blagoslov, opate, izvore znanja,
sine sala, sine haringe,
sine kaše, sine surutke,
sine pečenja (oh, divne reči!),
sine slanine, sine butera,
sine voća u blistavom grozdu,
sine vina, sine ejla,
sine medovine, sine kelja,
sine gutljaja, sine zalogaja,
sine sira, sine škembića,
sine bubrega, sine kobasice,
sine supe, sine čorbe,
sine sosa, sine kapljice,
sine stražnjice, sine bedara,
sine svežeg ovčjeg mleka,
sine oraha, sine žita,
sine svih delova tela stoke,

sine Avelja, sine Adama.

— Tvoj pedigri je originalan, Mak Kon Gline — reče opat hladno — ali nije na mene ostavio nikakav utisak. Jesi li završio?

— To je bio samo uvod — reče Mak Kon Glin. — Priviđenje tek sada dolazi.

I on poče da im priča svoje priviđenje:

Priviđenje što noćas videh
ispričaću sada u prisustvu svih.
Veslah preko jezera mleka,
po površini glatkoj ko svila,
u malom čunu od sala.

Primicah se brzo bedemima
od majoneza uzdignutim oko tvrđave.
Zidovi behu od testa,
vrata od mesa od svih fela.

Iza tvrđave beše vrelo piva
i vir za svačiji hir.
Pored njega šuma slatkih jabuka,
voće koje nikada ne dosadi.

Ugledah starešinu uvijenog
u salo i ženu kraj njega.
I, skoro neverovatno,
đakona na gozbi gde sedi kraj bačve.

Možda bi dobri kralj Kahal
voleo da ispevam kratku
priču mog priviđenja.

Ali jedan čas će trebati da
ispričam o jezeru mleka
i danu kad ga obveslah.

Kada je završio, opat Menin reče:

— Prošle noći sam i ja imao priviđenje, č predskazano mi je da Kahala Mak Fingana može da izleči od njegove bolesti upravo takvo priviđenje kao što si nam ispričao. I zato odmah idi k njemu.

— Ako odem, šta ću dobiti kao nagradu? — upita Mak Kon Glin.

— Zar ne dobijaš svoj život? — reče opat. — Izgleda da ti to nije dovoljno?

— To nije tako velika stvar — odgovori Mak Kon Glin — jer meni je kapija raja širom otvorena i svi verni, od Adama i njegovog sina Avelja pa do vernih duša koje su se upravo ovog časa dok govorim, uznele na nebo, i heruvim i serafim, pevaju od radosti što ću im se pridružitn na nebu — a što svakoga trenutka zavisi od tvojih ruku. I zato me ne bi začudilo ako bi se Kahal od Manstera i svi muškarci Manstera, a naročito iz Korka, pa čak i sam opat Menin, našao ove noći u paklu. A što se mene tiče, ja ću se zauvek združiti sa bogom u ime oca i sina i svetoga duha.

— Dobro, kakvu onda nagradu tražiš? — upitaše ga kaluđeri.

— Ne tako veliku — odgovori Mak Kon Glii — Samo kratku pelerinu opata Menina.

— Za tebe to nije velika nagrada — reče opat — a za mene jeste. I govorim ti pred bogom i sv. Barom da kad bih posedovao čitavi Kork, pre bih ti njega poklonio nego svoju pelerinu.

— Proklet bio onaj ko ne bude dao svoju pelerinu — pojali su kaluđeri — jer je spasenje Kahala i Manstera važnije od jedne pelerine.

— U redu, ako je to za dobro Kahala i Manstera, može da je dobije. Ali ja mu je neću dati. Predaću je biskupu Korka, a on neka mu je da.

Tako je biskup dobio pelerinu, i čuvao ju je. A Mak Kon Glin ode u kuću Pihena od Ajvija, gde sa svojom pratnjom stiže i Kahal. Pihen

se prestraši i zabrinu kako da zadovolji sve kraljeve želje. — Pre bih nahranio čitavu vojsku nego njega samog — jadikovao je Pihen. — Moraću da mu spremim bušel ovsene kaše, i bušel jabuka, i bušel kolača.

I, zaista, tek što su seli za trpezu, a Kahal je već trpao sebi jabuke u usta. Kada je to video, Mak Kon Glin poče glasno da mljacka ustima, ne bi li skrenuo kraljevu pažnju na sebe. Ali Kahal se nije ni osvrnuo na njega.

Tada Mak Kon Glin ode do velikog kamena na kojem su bili isklesani čavli za odlaganje oružja i, podigavši ga, donese ga do kralja, sede, stavi ga sebi na kolena, i poče da grize vrh kamena i da na njemu oštri zube. A to se čulo nadaleko i naširoko.

Kahal za trenutak odvoji svoj pogled od jela, i reče: — Zašto činiš takve gluposti, učeni čoveče?

— Iz dva razloga — reče učenjak. — Prvi je, naime, da Kahal, lepi Finganov sin, veliki kralj južnog dela Irske, prvi zaštitnik Irske protiv potomaka Kona Sto Boraca, bogom i prirodom određeni kralj, mora da jede sam. Drugi je, naime, da bi se svaki stranac koji bi noćas ovde naišio nasmejao da ne vidi i mene kako istovremeno sn tobom pomeram svoju bradu goredole.

— U pravu si — reče Kahal, i baci mu jednu jabuku, a u istom trenutku sebi strpa u usta tri. I svi su začuđeno primetili da u toku tri i po godine, otkako se demon proždrljivosti u njemu nastanio, Kahal nikada nije bio tako darežljiv. A Mak Kon Glin reče:

— Bolje dve nego jednu, po Bibliji. — Kralj mu baci drugu.

— Broj Sv. trojice. — Bacio mu je još jednu.

— Četiri knjige Novog zaveta. — Još jednu, — Pet Mojsijevih knjiga. — Još jednu.

— Broj koji kad podelimo na njegove sastavne delove dobijamo ovo — njegova polovina je tri, njegova trećina je dva, njegova šestina je jedan. — Još jednu.

— Sedam božjih zapovesti. — Još jednu.

I tako je redom nabrajao sve do poznatog broJa — „Hrista i njegovih apostola“. Kahal izgubi strpljenje, pokupi sve jabuke i baci ih na Mih Kon Glina. I toliko se razbesneo da su mu očne jabučice

iskakale iz očnih duplji, i tako je ljutit bio seo da se čitava zgrada iz temelja zatresla.

— Zašto se tako ponašaš? — ljutito ga upita kralj.

— Jer su me prošle noći tvoji kaluđeri iz Korka prokleli — odgovori učenjak.

— Nije trebalo da ovde dolaziš niti da ideš tamo, jer je moj običaj da ubijam učene ljudo — reče kralj.

— Ispuni mi jednu molbu, molim te — reče Mak Kon Glin.

— Čuješ li? — povika kralj Pihenu. — Učenjak traži sada milost.

— Podari mu je — reče Pihen.

— Hoću — reče Kahal. — A sada mi reci šta je to?

— Kada budem sasvim siguran da ćeš je ispuniti, reći ću ti — reče učenjak.

— Budi siguran — reče Kahal.

— Daj mi reč, kralju — reče Mak Kon Glin.

— Imaš je — reče Kahal. — Reci mi sada šta si hteo.

— Prošle noći su me kaluđeri Korka zbog tebe prokleli. Prema tome, i ti ćeš morati zajedno sa mnom da ispaštaš kletvu. Prokleli su me da ove noći moram da postim. A i ti ćeš isto tako morati zajedno sa mnom da postiš.

— Daću ti celi Manster — reče Kahal plačnim glasom — samo to od mene ne traži.

— Ti si već dao svoju reč — reče Mak Kon Glin. — A, uostalom, zar ćeš dozvoliti da zauvek odem u pakao zbog kaluđerske kletve i jednog posta?

— Dobro, ispuniću ti to što tražiš, samo znaj da od postanka sveta pa do njegovog kraja niko nije podneo niti će podneti veću žrtvu od mene.

I cele te noći svi su postili. A Pihen ih u neko doba, ustajući iz postelje, probudi.

— Zašto Pihen tako rano ustaje? — upita Mak Kon Glin.

— Da pripremi doručak za one koji su od posta izgladneli — glasio je odgovor.

— Nemoj da se uznemiravaš zbog doručka — reče Mak Kon Glin Pihenu. — Posle noćnog posta moramo prvo da održimo propoved.

Kada su se svi probudili, Mak Kon Glin ustade, opra ruke, uze svoj psaltir i održa im propoved. I letopisci i stare knjige Korka govore nam da nije bilo ni jednog od prisutnih da nije ronio suze slušajući njegovu propoved.

Kada je propoved bila završena, čitane su molitve za kralja i napredak Manstera, i za sve ono što se u takvim prilikama po običaju moli. Tada Mak Kon Glin priđe kralju i upita ga:

— Kako ti je danas?

— Gore 'nego što mi je ikada bilo, ili što će mi ikada biti — odgovori on.

— Kao što bi se i očekivalo — reče Mak Kon Glin, klimnuvši glavom sa razumevanjem. — Uostalom, u tebi se već tri i po godine krije demon koji u tebi sve proždire. A za sve to vreme nisi nijednom postio, makar jedan dan ili jednu noć, za svoje zdravlje, sem prošle noći kada nisi postio ni za mene ni za sebe, već za sirote i nesrećne.

— Šta želiš time da kažeš, sine znanja? — upita Kahal.

— Ovo — odgovori Mak Kon Glin — da i noćas svi zajedno sa tobom postimo, ne bismo li tr spasli tvojih muka.

I njih dvojica ponovo počeše da se prepiru; ali na kraju kralj, ipak, popusti: i postili su i te noći.

Ujutru Mak Kon Glin probudi Pihena.

— Ustani — reče on — i donesi mi dobru slaninu, govedinu iz salamure, debelu ovčetinu, sat meda, englesku so u srebrnom slaniku, i četiri ražnja od leskovog pruća, da na njih nataknem meso.

I doneli su mu sve što je tražio. A on stani na sebe kecelju i kapu od lanenog platna i uze dm priprema ručak takvom brzinom kao kad košuta hrani svoje lane, ili lastavica svoje tiće, ili kad proletnji razvigorac dune u martu. Kad je zgotovio ručak, on viknu:

— Konopac, Pihene.

S konopcem je čvrsto vezao Kahala za zid kuće tako da se nije mogao ni maći. Zatim je doneo četiri ražnja sa pečenim mesom, i seo prekrštenih nogu ispred Kahala; i, izvukavši svoj nož iz kanija za

pojasom, iseče jedan dobar zalogaj i stavi ga sebi u usta. Zakolutao je očima i mljacnuo ustima sa najvećim uživanjem. Onda iseče drugi zalogaj, i, podnevši ga Kahalu pod nos, stavi ga sebi U usta.

Kahal zaurla:

— Iseci i meni, sine znanja.

— Hoću — reče učenjak, i ponovo mu jedan dobar zalogaj podnese pod nos, a stavi ga sebi U usta.

— Koliko ćeš još dugo tako da nastaviš? — upita Kahal.

— Ne baš tako dugo — odgovori Mak Kon Glin — jer sam strašno gladan. A kada uporedim ovo sa onim što si ti za ove protekle tri i po godine pojeo, moram da priznam da je to i suviše malo.

Kahal je od muke urlao, vikao, vrištao, koprcao se i napinjao da prekine konopac, i zahtevao je od svoje pratnje da ubije učenjaka. Ali niko se nije ni pomakao sa svog mesta. A on je u strašnim mukama, kao mahnit, vapio za hranom; ali učenjak je nastavio mirno da jede.

— A sada — reče Mak Kon Glin — ja verujem da si ti veoma dobar tumač snova, i ispričaću ti jedan san što sam sanjao, jer bih voleo da mi ga baš ti protumačiš.

— Tako mi nebesa — reče Kahal — ako bih i znao da tumačim sve snove što su ih ljudi ikada sanjali, tebi tvoj ne bih nikada protumačio.

— Dobro, ali ga ipak saslušaj — reče Mak Kon Glin. I, mljacnuvši sočno ustima, poče da priča: — Čuo sam glas u svom snu:

„Opasnost, opasnost, okružuje svuda tebe.
Budi oprezan da sos od pečenja ne udavi tebe.“

— Čuo sam to dvaput, ali nisam na to obratio pažnju. A kada je došlo jutro, u snu mi se pojavi neka bestelesna utvara.

„Zdravo“, reče ona.

„Zdravo“, rekoh ja.

„Ja sam te prošle noći opomenula", reče ona, „ali pokušaću i sada

traži vunu na kozi,
veslaj u čamcu bez krmila,
zahvati vodu u situ,
živi bez ženskinja,
opomeni na greh grešnika,
zabiberi mi ručak,
razveseli tužnog čoveka,
požnji neplodnu zemlju,
zadoj odojče pivom,
potraži razum u glupaku,
, i budalaste žene vernost,
odvrati raspusnika od pohote,
propovedaj jevanđelje i antihrista

pouči,kao što te ja poučavam, Mak Kon Gline, o hrani." „To su i suviše teške reči“, rekoh ja. „Zašto?“ upita ona.

„Ne znam ni ko si, ni odakle si, ni kuda ideš, tako da ne mogu sa tobom da raspravljam", odgovorih ja.

„Ja sam iz Vilinskog Brda Proždrljivosti“, reče ona.

„Imaš li nešto dobro za jelo?“ — upitah ja.

„Imam“, odgovori ona, „ali morao bi da budeš najproždrljiviji čovek da bi mogao to da pojedeš."

„Kako to?“ rekoh ja.

„Tako“, reče ona,

„Morao bi da imaš trbuh pet pedalja širok
i mesta da se devet puta dobro naždereš,
i sedam puta da se dobro zaliješ vinom,
i da sedam puta dobro sažvaćeš i provariš svu tu hranu i piće,
i svako varenje mora biti dovoljno za stotinu. Da li to tebi odgovara?"

„Odgovara mi“, rekoh ja, „i poslušaću tvoj savet. Jer stomak koji si mi opisala nije moj. Ali prvo mi reci ko si ti.“

„Ja sam Žito,
sin Mleka,
sin debele Slanine.
Salo mi je žena,
i napuštala me nije nikad
za vreme mog veka.

Ime moje kćeri,
proslavljeno svuda,
je Debela Govеđina.
Masni Sir je moj sin,
moj jedinac, svuda omiljen.

„A sada poslušaj moj savet i odmah idi do doktora Vilenjaka, koji može da izleči svaku bolest apetita s najdivnijim, najprijatnijim, najukusnijim, najmirisnijim, najslađim i najodabranijim jelom i pićem o kojima si ikada sanjao. Stići ćeš u njegovu tvrđavu u pravi čas, jer je tamo sada velika svetkovina zbog otvaranja njegovog ogromnog letnjikovca od masti. Tamo će se okupiti sva njegova rodbina i svi vladari i prinčevi plemenitog roda dobrog zalogaja i kapljice."

„Onda baci na mene svoje čini, i pusti me da idem“, rekoh ja.

„Bacam na tebe trostruke čini“, reče ona.. „Neka te štiti debela slanina, Mak Kon Gline.

Neka te štiti kotao dobre kaše, Mak Kon Gline. Neka te štiti mastan kajmak, žut kao zlato, Mak Kon Gline. I potraži zaštitu velikih junaka, harambaša hrane, jer

Svuda je opasnost, opasnost oko tebe,
opasnost da sos od pečenja ne udavi tebe.“

„A koji od tih harambaša može da mi pruži najsigurniju zaštitu od opasnih talasa sosa od pečenja?“ upitah ja.

„Loj i sir, razume se“, odgovori ona.

— I krenem ja na taj put dobro raspoložen, sa željom da što pre ozdravim. Stignem do Jezera svežeg mleka i na jezeru ugledam divan čamac od sočne govedine premazan debelim slojem loja, bokovi su mu bili od mladoga sira, pramac od sala, kljun od butera, viljuške od moždine, a vesla od slanine starog divljeg vepra. Pravi i valjani čamac.

— Veslao sam preko širokog jezera, preko struje od čorbe sa mesom, pored ušća reka medovine, preko velikih, uzburkanih talasa milerama, pored virova prepunih sosa od pečenja, prolazio sam pored rosnih šuma sa plodovima mesa, pored izvora mirisne masti, pored ostrva od sira, pored opasnih hridina od loja, pored uvala blagog kiselog mleka, duž plaža svakovrsnog sira, I svaki put kad bih podigao vesla, niz njih bi skliznule kapljice surutke. Najzad sam prispeo do doktorovog prebivališta,

— Vratar Slanina Mak Buter pusti me di uđem. Prošao sam pored doktorovog sina, koji je pecao na jezeru raznovrsnu hranu, primamljivog ukusa i mirisa. U kući se nalazio dušek od samog butera. I upao sam do ušiju u njega. Doktor mi priđe, a ja mu sve ispričah o svojoj bolesti i požalih se na nezajažljivu proždrljivost. Dok« tor klimnu glavom i reče: „To je ozbiljna bolest, ali imam za nju lek.“

„Idi sada kući“, reče on, „i operi i očešljaj kosu, i sedni kraj dobre vatre i čekaj na obed. A dopusti da se o tebi stara neka žena, ali žena poznata po dobrom glasu, i dobar sagovornik, ljupkih i brzih pokreta, mekog i umilnog glasa, kao melodija sa žica — bez mane i poroka. Neka ti ona daje tri puta dnevno po devet zalogaja, i neka te svaki put kad ti stavi zalogaj u usta ošamari, a ti kotrljaj očima dok ih gutaš.“ — I on mi nabroja izvrsnu hranu koju mogu da uzmem u već određenim zalogajima. Bogovski jelovnik.

„I ako posle toga bilo kakva bolest naiđe na tebe“, reče on, „izlečiću te od nje sem jedne bolesti, najbolje od svih bolesti, bolesti

večitog dobrog zdravlja, bolesti plemića i mudraca — od proliva.“ — I, eto, to je moje priviđenje, Kahale.

Dok je Mak Kon Glin nabrajao razna jela i pića iz svog sna, i dok je glasno mljackao ustima i kotrljao očima, i govorio tako lirski o mirisu i ukusu jela, demon izađe iz Kahalove utrobe, sede mu na glavu i stade se halapljivo oblizivati.

U međuvremenu, dok je pričao svoj san, učenjak je neprestano podnosio kralju zalogaje pod nos da bi ih zatim sebi stavio u usta, a demon je svojim crnim očima izgladnelo pratio svaki zalogaj, i najzad je zarežao psovke, dograbio kandžama jedan zalogaj i kao strela odleteo do ognjišta, gde ga je proždrljivo progutao. A Mak Kon Glin reče: — Hvala bogu, najzad smo ga se oslobodili. — I desnom rukom brzo poklopi svoja usta, a levom kraljeva.

— A šta ćemo sada? — reče Pihen, motreći demona zabrinuto.

— Neka se sve stvari od vrednosti iznesu iz kuće — reče Mak Kon Glin.

To je i učinjeno.

— Zapalite kuću — reče on onda.

I to je učinjeno.

Kada se kuća pretvorila u jednu ogromnu plamenu buktinju, demon sede na sleme krova.

— Pokori mi se, nesrećniče — povika Mak Kon Glin.

— Moram, kad mi ti kažeš — reče demon. — Jer ja ne mogu da se suprotstavim tebi koji si u milosti božjoj, tvojoj velikoj mudrosti, oštroumlju tvog razuma, tvojoj dubokoj pokornosti; tebi koji si po prirodi pun vrlina, sedmostrano obdaren od svetoga duha, budući da sam ja demon, neobjašnjivo biće. Tri i po godine sam u Kahalovom stomaku bio propast za Manster, i nameravao sam da uništim celu Irsku, da nije bilo tebe. Ali da nije plemenitosti kaluđera Korka iz Manstera, i njihove mudrosti, čistote njihove duše i njihove čestitosti, i da nije mnogobrojnih njihovih biskupa i ispovednika, i duboko poštovanog i plemenitog kralja, koga si došao da spaseš, i da nije tvojih vlastitih vrlina i učenosti, ja bih kroz tvoje grlo ušao u tebe, i to onda ne bi bilo kao da si kralj, jer bi tebe svi oni šibali i batinali duž cele Irske dok najzad ne bi skapao od gladi. — I sa psovkama,

kletvama i pretnjama demon uzlete pravo u vazduh da se pridruži ostalim demonima iz pakla.

Tada su priredili kralju bogatu i sjajnu večeru, a svirači su mu prijatnu muziku svirali, i prostrli su mu udobnu i meku postelju, i on utonu u dubok i miran san, koji je trajao, kako oni kažu, tri noći i tri dana.

Kada se kralj probudio, on posla po učenjaka da bi ga nagradio stokom i stočnim proizvodima, i sabiranjem dažbina iz celog Manstera; a obećao je i nagradu onom ko bude sačuvao i dalje prepričavao priču Mak Kon Glinovog sna.

I neka se tako priča i priča kao što su je zapisali pripovedači i istoričari u starim knjigama Korka. I svako ko je bude čuo neće ništa tužno čuti preko cele godine; a mladi bračni par kome se ona bude ispričala dobiće naslednika, i nikada neće znati za siromaštvo; ako se priča ispriča u novoj kući, niko od ukućana neće umreti, niti će nemaština u njoj zavladati, niti će ikada od vatre izgoreti; a ako se pre bitke ispriča kralju, pobediće. A to su samo nekoliko dobrih osobina od ostalih trideset koje su nabrojane na kraju priče.

I onaj ko je bude pričao dobiće kravu sa belim pegama i crvenim ušima, novu košulju od lanenog platna, vuneni ogrtač sa brošem, od kralja i kraljice, od upravnika dvora, i od mladih bračnih parova...

MLADI FIN

Bitka kod Knua je vođena između Finovog oca Kula, Trenmorovog sina, i Morna i njegovih sinova, zbog prevlasti nad Fijancima i čitavom Irskom. U bici Mornin sin Ej pobedi Lahata i ubije ga; a Lahat ga pre toga, boreći se, rani u jedno oko i oslepi: otuda i ime Gol (Jednooki), po kojem je kasnije bio poznat. Kula rani njegov rizničar, a dotuče ga Gol, i preuzme vlast nad Fijancima.

Kada je Kul ubijen, Fin se još nije bio ni rodio, i Kulovi prijatelji čuvali su njegovu ženu Murni dok se dete nije rodilo. Detetu su dali ime Demni i predali su ga na čuvanje dvema ženama ratnicama, koje su živele u šumi Sliv Bluma. One su ga tajno podizale, jer su ga Mornini sinovi tražili na sve strane da ga ubiju. Ali žene su ga dobro čuvale od svakog zla.

Jednoga dana dečak pođe sam da luta kroz šumu. Došavši do jednog jezera, ugleda na njemu pačiće, zgrabi jedan kamen i baci ga na njih, i jednom pačetu polomi krila i ošamuti ga. On ga uzme i odnese u šumsku brvnaru, gde je živeo sa svojim starateljkama. I bio je to prvi Finov lovački uspeh.

Posle ovoga nije dugo vremena prošlo a on se pridruži jednoj grupi zanatlija koja je putovala po zemlji. Ali oni se nisu dobro brinuli o njemu i on dobi skorbut i izgubi kosu. Zato su ga jedno vreme zvali Demni Ćelavi.

U to vreme u Linsteru je živeo razbojnik po imenu Fijakol. I jednoga dana, on naiđe na ovu grupu i sve ih poubija sem dečaka, koga odnese u svoju jazbinu u močvari. Kada su njegove dve starateljke za to čule, krenule su na jug i, pronašavši ga, vratile su se sa njim natrag u brvnaru.

Ali, jednoga dana on ponovo krenu sam, i nije se zaustavljao dok nije stigao do kotline Lifija. Na proplanku ispred jedne tvrđave ugleda neke dečake gde igraju harling, i ulete među njih da i on učestvuje u toj igri. I niko nije mogao da ga pobedi. Idućeg dana on im se ponovo pridruži u igri, i svi su se protiv njega samog takmičili. Ali ih on sve pobedi. To isto se ponovilo i trećeg i četvrtog dana.

— Kako se ti zoveš? — upitaše ga oni.

— Demni — odgovori on.

A dečaci sve ovo ispričaše ratniku iz tvrđave.

— Ubite ga, ako možete — reče im on.

— Ne možemo — odgovoriše oni.

— A ko je on? — upita on.

— Ime mu je Demni — odgovoriše oni.

— Kako izgleda? — upita on.

— Dobro je građen i plav — odgovoriše oni.

— Plav (Fin) neka bude njegovo ime — reče on.

I dečaci ga prozvaše Fin.

Idućeg dana kada je došao, napali su ga sa svojim štapovima za harling; ali on obori njih sedmoricu, a ostali, videvši to, pobegoše.

Nije im se vraćao nedelju dana, a kada je opet došao, kupali su se u jezeru. I dok je on stajao i posmatrao ih sa obale, oni su ga dozivali:

— Dođi i pokušaj, ako možeš, da nas zagnjuriš. — U stvari, oni su nameravali da njega udave; a on skoči među njih i udavi devetoricu. Tada se on vrati na Sliv Blum i nikada više nije došao u tu tvrđavu.

Jednoga dana dok je sa ratnicama šetao po Sliv Blumu, stado hitrih jelenova istrča pred njih.

— Šteta što ne možemo da uhvatimo jednog od njih — rekoše žene.

— Ja mogu — reče Fin i, potrčavši za njima, uhvati dva snažna jelena, i dotera ih u šumsku brvnaru.

Posle ovog stalno je lovio po Sliv Blumu, i njegove starateljke nisu više morale da strahuju da neće imati dovoljno mesa. Ali, one

shvatiše da je došlo vreme da Fin krene sam u svet da započne svoj život.

One mu poželeše srećan put, i upozoriše ga da se dobro čuva od Morninih sinova.

Oprostivši se sa njima, on pođe na put i nijo nigde zastajao sve dok nije stigao u Kilerni, ni Linskom jezeru; i on stupi u vojsku kralja od Bentrija, kao najamnik. Nikome nije govorio ko je, ali ga je, ipak, njegovo junaštvo izdalo, i jednoga dana kralj mu reče:

— Da je Kul za sobom ostavio još jednog sin sem Tale, čovek bi rekao da si to ti. Ali Tala je u Škotskoj, u službi tamošnjeg kralja. A ko si ti?

Fin ništa ne odgovori; ali toga dana napusti Bentri i stupi u vojsku kralja od Kerija. Jednoga dana kralj pozva Fina da igra sa njim šaha. A Fin odigra sedam partija i svaki put pobedi kralja.

— Ko si ti? — upita kralj.

— Sin jednog seljaka — odgovori Fin.

— Nije istina — reče kralj — jer ti nisi niko drugi do Murnin i Kulov sin. A Mornini sinovi traže da te ubiju. Zato beži odavde da te i pored moje zaštite ne ubiju.

I tako Fin ponovo krenu na put i stiže do kuće glavnog kovača Lohana. A kovač je imao lepu kćer Kruni. I ona se zaljubi u mladića.

— Moja se kći zaljubila u tebe — reče kovač Finu — i mada ne znam ko si, možeš da je uzmeš za ženu.

— Iskuj mi dva koplja — reče Fin. I kovač mu ih iskova.

Fin uze koplja i izađe iz kovačnice. Čim je izašao, kovač za njim dovikne:

— Sine moj, ne idi putem gde je divlji vepar zvani Beo. Jer nam je on opustošio celi Manster.

A to je upravo bio put kojim je Fin krenuo. Vepar je ležao kraj puta i, kada ga je ugledao, mahnito jurnu na njega, ali ga on jednim zamahom koplja obori na zemlju, odrubi mu glavu, i odnese je kao svadbeni poklon kovačevoj kćeri. I to se brdo na kojem je ubio vepra još uvek zove Slii Mek.

Fin je sada smatrao da je došlo vreme da potraži svog ujaka Krimala, Trenmorovog sina, koji se nalazio u Konatu. I na svom putu za Konat čuje naricanje neke žene. On pođe u pravcu glasa i pred sobom ugleda ženino lice, crveno i podnadulo od plača, a iz očiju su joj lile suze. On je upita za uzrok njene teške žalosti.

— Dobri strančе — jecala je ona — mog jedinca sina ubio je svirepi i ružni ratnik koji je sada ovuda prošao.

Fin odmah pođe u poteru za ratnikom. Sustigavši ga, zametnu sa njim borbu i ubije ga. I on pronađe kod njega očevu kesu sa blagom; i po tome je znao da je ratnik koga je ubio onaj isti rizničar koji je ranio njegovog oca Kula, a zatim sa njega mrtvog ukrao kesu.

On ponese sa sobom kesu u Konat, gde je dugo tražio Krimala, dok ga najzad nije pronašao usamljenog u jednoj pustoj šumi. Nekoliko starih Fijanaca bili su mu jedino društvo i lovili su mu divljač.

Fin je sa Krimalom ostao kratko vreme, ali je ipak dosta naučio o Fijancima, njihovim običajima i životu, tako da je već skoro bio spreman da zatraži očevo mesto. Ali jedna stvar mu je nedostajala — pesnička obdarenost. I zato oni odlučiše da on ode do Fina Ekesa, koji je živeo na Bojnu.

Fin Ekes je sedam godina na Bojnu uzaludno pokušavao da ulovi losos znanja. Jer, po proročanstvu, taj će losos preneti veliku učenost na onoga ko ga bude pojeo, a on je protumačio da se to odnosi na njega. I stvarno, on je uspeo da ga ulovi dok je Fin učio kod njega pesničku umetnost.

Sav presrećan, dade ga svom učeniku.

— Demni — reče on — celi ovaj losos je samo za mene. Ispрži ga dobro i donesi mi ga.

Fin mu ga donese, dobro isprženog.

— Jesi li siguran da ga nisi ni okusio — upita on.

— Nisam ga okusio — reče Fin, a zatim dodade, jer je hteo da kaže pravu istinu — ali kada sam pržio losos, oprljio sam palac i stavio sam ga u usta da bih ublažio bol.

— Avaj! — zavapi Fin Ekes. — Iako mi kažeš da ti je ime Demni, trebalo bi da se zoveš Fin. Jer po proročanstvu losos će pojesti neko

ko će se zvati Fin. Moje je ime Fin. Ali ti si pre mene probao losos. I zato ja ne mogu da ga jedem.

— Zvali su me Fin — reče Fin — jer sam plav.

— Onda si ti taj Fin iz proročanstva — reče Fin Ekes. — Pojedi losos.

Fin ga pojede; i otada kad god bi stavio palac u usta, on bi spevao pesmu, ma koliko da je ranije u tome bio neuk.

On je ostao sa Finom Ekesom dok nije dobro naučio svu veštinu poezije, a pre svog odlaska spevao je pesmu da bi pokazao svoje stečeno znanje:

Majsko vreme, čarobno vreme,
prekrasnih boja.
Kos peva svoju zvonku pesmu
na lomnoj stabljici u osvit.

Kukavica kuka u gaju,
pozdravljajući proleće.
Ljuta zima je prošla,
lišće je prekrilo granje.

U proleće reke opadaju,
hitri konji se utrkuju,
vres pruža lelujave rese,
baršunasta vilina kosa raste.

Ustreptali jelen poskakuje,
more mirno otpočiva,
tihe vode protiču,
cveće prekriva zemlju.

Mala pčelica je natovarena

žetvom ubranom sa cveća.
Blatnjava planinska stoka.
Bogata mravlja gozba.

Akordi šumske harfe odzvanjaju,
snežnobelo jedro mirno plovi,
bregovi se prelivaju od boja,
a izmaglica lebdi nad jezerima.

Glasno odjekuje pesma prdavca (14),
vodopad, kristalno čist, hučno pozdravlja vir.
Brzaci počinju da žubore.

Vesele lastavice lete,
muzika se prolama preko brda,
mladi izdanci pupe,
klokoće uzdrhtala močvara.

Treset je crn kao gavran,
prodoran je kukavičin pozdrav
skače šareni losos,
juriša ratnik na straži.

Čovekova snaga buja,
devojka se ponosi lepotom.
Savršenstvo u šumi,
savršenstvo na livadi.

U to vreme u Tari je Kon Sto Boraca davao veliku godišnju gozbu, i bio je običaj da svake godine za vreme te gozbe nastane primirje svih razmirica i neprijateljstava.

Usred gozbe jedan mladić uđe u dvor i sede u prisustvu kralja i Gol Mak Morna. Kralj ga pogleda i upita:

— Čiji si ti sin?

— Ja sam Fin, Kulov sin — glasio je odgovor — sin sam ratnika koji je držao glavnu komandu nad Fijancima, a došao sam kod tebe kao prijatelj, o kralju.

— Prijateljev sin je i sam prijatelj — reče kralj, i uze ga za ruku i posadi ga da sedne do njegovog sina Arta.

Malo kasnije kralj ustade, i kada su se svi utišali, objavi:

— Ovo je vreme kada vilenjak Elen Mak Miona svojom čarobnom muzikom uspavljuje svakog čoveka u Tari, a kada Tara ostane bez zaštite i straže, on je bez ikakve teškoće i prepreke zapali. Ako bi se među vama našao neko ko bi ovo noći, sve do zore, mogao da štiti Taru od vatre, odmah bih mu dao njegovo zakonito nasledstvo, bilo ono veliko ili malo.

Muževi Irske su ćutali. Znali su da niko ne može da odoli zanosnim melodijama čarobno muzike, ni žene u porođajnim mukama ni ratnici sa dubokim i teškim ranama, jer će svi oni zaspati dubokim snom.

Fin ustade i upita:

— Ko će mi garantovati i jemčiti da ću dobiti nasledstvo ako ispunim taj zadatak?

Kon reče: — Kraljevi Irske, Kitru i njegovi druidi. — I tako su se sporazumeli.

Među ostalima na gozbi je bio prisutan i Fijaha Mak Konga, još uvek odani podanik Finovog poginulog oca, i on se krišom prikrade do Fini i otkri mu se, rekavši ko je. Fin se obradova i obeća mu lep položaj među Fijancima ako uspešno izvrši svoj zadatak, i time povrati svoje nasledstvo.

Fijaha mu reče: — Moj mladiću, ako uspem da ti nabavim čarobno koplje koje nikada nije promašilo, kakvu ćeš mi nagradu obećati?

— Ja ne znam šta bi ti želeo?

— Trećinu svega onog što tvoja desna ruka bude zadobila — odgovori Fijaha — i treće mo« sto u tvom upravnom savetu.

— Pristajem — reče Fin, i dade mu svoju reč.

Fijaha mu donese koplje i posavetova ga:

— Kada čuješ čarobnu muziku, skini sa vrha koplja navlaku i nasloni ga sebi na čelo.

Fin je odmah preuzeo svoju stražu, i nije dugo potrajalo a začuli su se prvi zvuci tužne melodije. On brzo nasloni koplje na čelo, kao što mu je rečeno.

Elen je nastavio da svira svoju čarobnu muziku dok nije, kao što se obično dešavalo, sve uspavao. Ali Fin je ostao budan; i kad je Elen prestao da svira da bi iz svojih usta bljunuo plamenove vatre na Taru, Fin mu svojim ogrtačem prepreči put, tako da je ogrtač sav izgoreo i zemlja, duboko ispod njega. Otuda je nastala klisura zvana Glen Vrut, Klisura ogrtača, i brdo pored nje nazvano Ard Tini, Breg vatre.

Kada je Elen video da mu nisu pomogle njegove čarolije, on pobeže u vilinsku tvrđavu, na samom vrhu Sliv Fueda. Ali Fin brzo pojuri za njim i probode ga kopljem na samoj kapiji tvrđave. Tada mu Fin odrubi glavu i odnese je natrag u Taru, gde je nabi na kolac da je svi vide kada se probude.

A Elenova majka je spevala tužbalicu:

Vilinski kralj Ben Bori je pao, jao.
Od Finovog plašta i Fijahovog koplja, jao.
Elin Mak Miona, gospodar Sliv Fueda, jao.
Elin, veseli svirač, jao.
Devet puta je pri gozbama spaljivao Taru, jao.
Ime mu bejaše slavno, a sada je pao, jao.

Kada su se u Tari probudili, Fin im pokaza Elenovu glavu i reče kralju:

— Evo glave onoga koji je spaljivao Taru. Evo i timpana na kojem je proizvodio onu čarobnu muziku. Tara je spasena. Moj zadatak je izvršen.

Kralj pozva k sebi Gol Mak Morna i reče:

— Fin je povratio svoje nasledstvo. A tebi, Gole, preostaje ili da napustiš Irsku ili da se Finu, novome vladaru Fijanaca, zakuneš na vernost i obećaš da ćeš mu od sada biti verni podanik.

Gol reče: — Pružam Finu ruku, i zaklinjem mu se na vernost.

I tako je Fin preuzeo očevo mesto i postao vrhovni poglavar Fijanaca.

LENjIVAC

Bio je mesec maj, i Fin i Fijanci su se radovali prvom velikom proletnjem lovu posle boravljenja u zimovnicima i domovima duž cele Irske još od Semena. Fin, po svom običaju, postavi osmatrača na vrh brda da posmatra razvoj lova i da pazi da im Tuata Dej Danan ne nanese nekakvo zlo, jer je svoju magičnu moć uvek koristio kada su Fijanci bili u lovu. A Fin prilegne na travu da se malo odmori, sa svojim sinom Ušinom i sa Ušinovim sinom Oskarom, i sa Gol Mak Mornom i Kiltijem Mak Ronanom, i sa Dijarmidom o Daibnom i Konanom Ćelavim. I da bi prekratili vreme, igrali su šaha dok je Fin Ban Mak Brizel osmatrao sa brda.

Iznenada se razlegao Fin Banov povik, i oni skočiše na noge, rasturivši šahovske figure po travi, i ugledaše ga gde trči prema njima što brže može, prestrašeno vičući. Ali oni nisu mogli ništa da vide što bi moglo da ga tako uplaši, dok nije dotrčao do njih i viknuo:
— Džin! Džin!

Tada i oni ugledaše džina, pa se i oni preplašiše od njegovog izgleda. Bio je ogroman, ali njegov visoki rast nije mu davao dostojanstveni izgled, jer je bio sasvim disproporcionalno građen. Imao je najružnije lice koje se ikada videlo u Irskoj, debelih usana i dugačkih, žutih, nejednakih zuba. Gusti, neuredni pramenovi koso, zamršeni i prljavi, padali su mu preko lica. A dugački tanki vrat spajao mu je ružnu čupanu glavu sa dugačkim glomaznim telom.

Stomak mu je bio naduven, a noge su mu bilo mršave i krive. Stopala su mu bila velika i rana, i hodao je sa prstima okrenutim unutra. U levoj ruci je nosio dva dugačka koplja, potpuno zarđala, a o levom boku mu je visio teški, zarđali mač. Preko leđa mu je visio

ogroman štit, sap ulubljen i polomljen. Ali njegovo najstrašnije oružje bio je gvozdeni buzdovan, koji je desnom rukom vukao za sobom po zemlji, orući duboku brazdu.

Kada se pojavio iza brda, videli su da je uli rom vukao za sobom jednog konja, koji je isto, kao i on sam, bio ogroman, nezgrapan, ružan i disproporcionalan. Bila je to tvrdoglava životinja i često je, ukopavši se kopitama u zemlju, odbili da krene napred, sve dok je džin ne bi udario svojim buzdovanom po ispalim rebrima.

Fin i ostali nisu izustili nijednu reč dok im se džin polako približavao. Kada je stigao do mesta gde je Fin stajao, džin kleknu na jedno koleno i pozdravi vojskovođu Fijanaca. Tada mu Fin postavi uobičajena pitanja, raspitujući se za njegovo ime, pretke, postojbinu i zanimanje.

Džin odgovori: — O mojim precima ne bih znao ništa da ti kažem jer ne znam ko su mi ni otac ni majka. Ja sam Danac sa severa, ali živim u svakoj zemlji gde mogu da nađem kralja ili plemića da mi plati za moju službu. I pošto sam čuo da je Fin Mak Kul darežljiv i dobar gospodar, došao sam da ti se ponudim za slugu na godinu dana, a da ti tek na kraju godine, kao što je već to moj običaj, lično odredim svoju platu.

— Zovu me Gila Diker, Lenjivac, jer nema goreg sluge od mene. Strašno sam lenj. Gunđam i zbog najmanjeg posla koji bih morao da uradim. I nikada ne pokazujem nikakvu zahvalnost za bilo kakvu ljubaznost koju bi mi neko ukazao. Kažem ti, goreg slugu od mene nećeš naći. A mene i mog konja nikada nećeš moći dovoljno da nahraniš. Da li ti odgovaraju ovakvi uslovi?

— Vidim da si mi pošteno odgovorio na moja pitanja — reče Fin. — Ali ne mogu da verujem da si zaista toliko lenj kao što mi govoriš, i kao što izgledaš. A ja nemam običaj da odbijem čoveka koji želi da stupi u službu kod mene. I, prema tome, uzimam te u službu na godinu dana pod tvojim uslovima.

Tada se džin obrati Konanu Ćelavom. — Reci mi — upita on — da li Fijanci više plaćaju slugu sa konjem ili bez konja?

— Konjanik dobija dva puta veću platu od običnog pešaka — odgovori Konan.

— Dobro — reče Lenjivac. — Biću konjanik. Ali ovde nikoga ne vidim ko bi mogao dobro da mi čuva konja, prema tome pretpostavljam da ću sam morati da se brinem o njemu. Znate, on je divan konj, i ne bih želeo da mu se bilo šta desi. I zato ću ga staviti pod tvoju zaštitu, Fine, i svih Fijanaca koji su ovde.

Na ovu njegovu primedbu svi se nasmejaše, ali Lenjivac se na to i ne osvrte, već samo reče da će pustiti svog konja da pase travu zajedno sa ostalim konjima Fijanaca. Što i učini.

I čim je ružna životinja puštena među ostale konje, počela je besno da ih napada. Ritala ih je, ujedala i rastrzala svojim dugim, oštrim zubima, dok nije ostao nijedan čitav konj, a neki su bili smrtno povređeni. I kada je uništila tu grupu konja, uputila se konjima Konana Ćelavog, koji su odvojeno pasli.

Kada Konan Ćelavi to vide, on smesta potrča da je odvrati, doviknuvši Lenjivcu da će ubiti prokletu životinju ako drukčije ne bude mogao da spase svoje konje.

— Možeš ga umiriti samo ako mu staviš ular — dobaci mu Gila Diker — mada je sramota stavljati konju ular dok pase. Ali, ako si se toliko zabrinuo za svoje konje, evo ti njegovog ulara.

Konan se naljuti što ga džin pretvara u konjušara, ali ništa drugo nije mogao da učini nego da uzme ular i da ga namakne konju oko vrata. I to je jedva uspeo da uradi, jer se konj kopitama ukopao u zemlju i, uprkos svim Konanovim naporima — a Konan je bio jedan od snažnih muškaraca Fijanaca — nije se ni inča pomakao sa svog mesta.

Konan je bio poznat po nadimku „zlousti", a ipak se nije usudio da ispusti ular da besna životinja ne napadne njegove konje. I dok je Lenjivac sve to ravnodušno gledao, ostali Fijanci nalazili su neku utehu za svoju vlastitu štetu u Konanovoj nevolji.

Najzad, pesnik Fergas Finhel prvi progovori. — Konane — reče on — nikada nisam mislio da ću dočekati dan da te vidim kao nečijeg konjušara, a kamoli jednog nezgrapnog, nepoznatog momka i njegove odvratne rage. Ali, ako prestaneš sa svojim psovkama barem jedan minut, reći ću ti jedan savet. Kad već ionako moraš da držiš tu ragu za ular, ti je uzjaši pa je poteraj preko najgoreg zemljišta što možeš da nađeš sve dok je ne naučiš pameti da

ubuduće dvaput dobro razmisli pre nego što pokuša da ponovo nanese nekakvo zlo.

Konan bez reči skoči ragi na leđa, tukao ju je i udarao nogama što je jače mogao, ali ona se i ne pomače.

Fergas ponovo reče: — Sad sam se setio u čemu je problem, Konane. Ta raga je navikla da nosi ovog velikog momka i neće se pomaći sve dok na svojim leđima ne oseti tu istu težinu.

A Konan povika: — Onda, nek se neko od vas ovde popne da zajedno kaznimo ovu bezdušnu životinju za štetu koju vam je nanela, pobivši vam i osakativši vam konje.

Na to Kil Kroa skoči konju na leđa. Ali, on se i dalje nije micao. I Der Don Mak Morna isto tako skoči, a za njim i Engas Art Mak Morna, a za njima i ostali, dok ih nije bilo petnaest, uzaludno ga tukući i udarajući nogama. Ali ništa nisu mogli da učine, sem što su udobno sedeli na raginim koščatim leđima.

Ali Gila Diker se tada naljuti. — Fine Mak Kule — reče on — bojim se da su sve lepe priče koje sam slušao o tebi i Fijancima samo obična laž, i ne želim više da budem tvoj sluga. Daj mi moju platu i pusti me da idem.

— Ah, ne — reče Fin. — Ja sam tebe najmio na godinu dana. Platu ćeš dobiti na kraju ugovorene godine. Želim da ostaneš.

— Ni minuta više — povika Lenjivac. — Platio ne platio, ja sada idem. I gde god budem išao, svuda ću pričati istinu o Finu i njegovim Fijancima.

I on pođe, visoko uzdignute glave. Konj, videvši svog gospodara gde ide, krenu za njim, i petnaest junaka na njegovim leđima. A ostali Fijanci podigoše za njima veliku graju, podsmevajući im se.

Ali, džin ubrza korak i njegove dugačke noge pređoše u nespretan trk, a konj stade da galopira po njegovom tragu. Konan i ostali jahači nađoše se prikovani za svog neobičnog ata, tako da počeše dozivati Fina u pomoć.

A Fin i njegovi ljudi, sa Liganom Lemom na čelu, najbržim trkačem Fijanaca, pojuriše za njima. Posle mnogih pretrčanih milja Ligan uspe da sustigne konja i da ga ščepa za rep. Ali konj ga povuče za sobom i on izgubi tlo pod nogama i, da ne bi pao, grčevito se držao

za rep. I tako su Gila i njegov konj zajedno sa šesnaest Fijanaca otišli pravo u more, koje se pred njima raskločilo i odmah za njima sklopilo.

Fin i njegovi ljudi, posustali od lude trke, stajali su bespomoćno na obali, sećajući se svog podsmevanja Konanu i gledajući u pusto more u čijim je talasima nestao njihov ćelavi junak sa ostalom petnaestoricom. A pesnik Fergas ih je upravo savetovao da odu do Ben Edera i da se ukrcaju na lađu, kad se dva mlada čoveka, otmenog izgleda, pojaviše pred njima i pozdraviše Fina. Bili su odeveni u skerlet i zlato i pod punim oružjem. Fin im postavi uobičajena pitanja i jedan od njih odgovori:

— Ja sam Fara, a ovo je moj brat Fotlor. Naš otac je kralj Inije. Došli smo k tebi, jer si nadaleko čuven po svojoj mudrosti, tako da ćeš moći među nama da rešiš spor, naime, ko od nas zna bolju junačku veštinu. Želeli bismo da nas uzmeš u svoju službu na godinu dana i da nam na kraju godine saopštiš svoje mišljenje.

— Kakve to veštine znate? — upita Fin.

— Kad je potrebno — reče Fara — ja mogu začas da napravim lađu.

— A ja — reče Fotlor — mogu da pratim svaki trag, bilo na kopnu ili po moru.

— Došli ste mi u pravi čas — reče Fin, i ispriča im svoju nevolju. A Fara sagradi divnu lađu i opremi je za dugu plovidbu.

U međuvremenu Fin po glasniku pozva sve Fijance na zbor. I po Ušinovom, Oskarovom i Golovom savetu, odluči da sa sobom povede petnaest Fijanaca u dalju poteru za džinom. A Ušina ostavi da za vreme njegovog odsustva brani Irsku od neprijatelja. Među ostalima koji su sa njim pošli bili su i Oskar i Gol i Dijarmid i Fergas Finel, kao i Fara i Fotlor.

Fotlor je danima pratio tragove Gile Dikera, i po svetlosti i po mraku, i po suncu i kroz maglu, i kroz buru i oluju, sve dok nisu stigli do jedne stenovite obale koja se strmo uzdizala sa morskog dna pravo u oblake. A tu su tragovi nestali. I svakome je od njih bilo jasno da bi morali da se uzveru na vrh okomite obale ako bi i dalje želeli da slede tragove džina: a to je izgledalo nemoguće.

Ali, oštri jezik pesnika Fergasa priteče im u pomoć kad im podrugljivo reče: — Negde na vrhu ovih hridina nalaze se naši drugovi. Sigurno su tamo zarobljeni. A među nama nema nikog da ih izbavi, iako imamo i takvog ratnika koji ne samo što zna sve ratničke veštine već je naučio i mnoge magične veštine od Menona Mak Lira i Tuata Dej Dananaca, a i od Engasa u Bruu na Bojnu. Žalosno je da on i ne pomišlja da svojom veštinom i junaštvom izbavi svoje drugove.

Dijarmida uvredi ovaj prigovor, koji se na njega i odnosio, pa ustade i naoruža se, i zabivši čvrsto dva koplja jedno u drugo, vinu se na njima u vazduh, a koplja se prikovaše visoko gore

na hridinama. Kada su se oblaci razišli, oni dole ugledaše Dijarmida kako im sa vrha maše, a zatim se on odmače od ivice hridina, van domašaja njihovih pogleda.

Išao je kroz divan predeo, preko cvetne livade okružene gusto olistalim drvećem, a ptico i pčele su cvrkutale i zujale. Pred njim se uzdizalo ogromno kamenje poređano u krug oko jednog visokog drveta. Kraj drveta je ugledao bunar, a kraj bunara jedan ogromni kameni stub. Voda u bunaru bila je kristalno bistra, i Dijarmid se naže da je pije. Ali čim se nagnuo nad bunarom, on začu zveket i topot naoružane vojske i brzo se uspravi, spreman da se brani, ali nigde nikoga nije bilo. Nijedan ljudski glas nije se čuo, sem cvrkuta ptica i zujanja pčela.

Potpuno zbunjen, on sleže ramenima i ponovo se naže da pije vodu. Ali, ovoga puta nije više sumnjao da čuje buku i on pažljivo osmotri okolinu ne bi li negde otkrio njen uzrok. Na vrhu kamenog stuba kraj bunara ugledao je rog za piće, lepo ukrašen emaljem i zlatom, i on pomisli u sebi: „Buka koju čujem je opomena. Ako pijem vodu iz ovog bunara, moraću sa rogom za piće." I sada je mogao da se dobro napije bez ikakve smetnje.

Ali, kada se napio vode i vratio rog na svoje mesto, jedan ogroman ratnik, dobro naoružan i spreman za borbu, ljutito opkorači ogromno kamenje i pozva ga na megdan:

— Zar ti nije dosta izvorske vode u Irskoj, Dijarmide O Daibne, već si došao u moju zemlju i bez dozvole piješ iz mog bunara,

služeći so mojim rogom za piće? Ovog istog časa platićeš mi za svoju drskost.

Tada ga besno napade. Ali Dijarmid se sukobi s njim, i hladnokrvno dočekivaše njegove udarce dok jedan drugom ne izmeriše snagu, a tada zametnuše žestoki boj. I borili su se do zalaska sunca, a da jedan drugog nisu mogli da pobede.

Kada je počeo da pada mrak, ogromni ratnik iznenada skoči u bunar i nestade u njegovim dubinama. A Dijarmid, jarostan i smeten, ostade kraj bunara gledajući u njega. Nameravao je da savlada kavgadžiju i da ponese sa sobom Fijancima neki trofej da podrži priču o njegovoj žestokoj borbi. I bio je besan što u tome nije uspeo.

Međutim, bilo je vreme večere i počinka. Zato se on uputi u šumu na ivici livade, gde je opazio jedno stado srna. Bez ikakvih teškoća uspeo je da probode kopljem jednu od njih, jer je bio nepogrešiv strelac; i on odseče najbolje komade mesa i ispeče ih, i donesavši sa bunara rog pun vode, pogosti se dobro i leže da se odmori.

Idućeg jutra, pošto se ispavao i odmorio, on ubi drugu srnu za doručak. (Dijarmid je uvek jeo samo sveže meso.) A kada je otišao da ostavi rog na svoje mesto, on ponovo ugleda svog neprijatelja. I on oslovi Dijarmida još osornije nego prethodnog dana:

— Ubio si moje dve pegave srne, iako u Irskoj ima dosta srna za ubijanje. I opet si uzimao moj rog za piće i pio si vodu iz mog bunara. Ovoga puta teško ćeš mi platiti za štetu koju si mi naneo.

Borili su se ponovo celoga dana, a u suton opet on skoči u bunar. I trećega dana desilo se to isto. Ali četvrtog dana, kad je počeo da pada mrak, Dijarmid je bio na oprezi i stao je između njega i bunara. I čim je ratnik skočio prema bunaru, Dijarmid se uhvatio u koštac sa njim. Dugo su se rvali, i najzad se Dijarmid sunovratio sa svojim neprijateljem u bunar.

Sve niže i niže tonuli su u tamu, beskrajno je izgledalo to njihovo propadanje, dok ih najzad nije obasjala svetlost. Nalazili su se u nekoj drugoj zemlji, mnogo lepšoj od one gornje. Iznenađen prekrasnim prizorom, Dijarmid popusti svoj stisak i njegov neprijatelj pobeže što je brže mogao prema grupi zgrada ispred kojih su ratnici vežbali ratničke veštine. Među zgradama izdvajala se jedna raskošna palata i begunac je prema njoj trčao, projurivši posred

okupljenih ratnika na njihovoj vežbi. Oni ga propustiše, a zatim zbiše svoje strojeve da prepreče Dijarmidu put. Ali Dijarmid se probi kroz njih kao jastreb kroz jato vrabaca, kao kit kroz jato sardina, kao divlji vuk kroz stado jaganjaca, kao ogromni talas preko malih čamaca, kao bujica reke koja sve pred sobom ruši jureći niz planinu. I oni se u strahu razbežaše, a on ostade sam pred zabravljenim vratima palate. Umoran i neraspoložen, on ubrzo zaspa.

Probudio ga je blag udarac, i on skoči na noge, spreman za borbu. Ali jedan mlad plavokosi čovek, plemenitog roda, koji je pred njim stajao, naredi mu da spusti oružje, i reče: — Dijarmide O Daibne, ja nisam tvoj neprijatelj. Došao sam da te odvedem tamo gde ćeš sa manje opasnosti moći da spavaš i da se odmoriš nego ovde. Pođi.

Otišli su u jednu vlastelinsku kuću, u kojoj su ih dočekali, sa svim počastima i poštovanjem, snažni ratnici i lepe dame, svi duge plave kose i obučeni u skerlet i zlato. Mladi ratnik je onda odveo Dijarmida do dvorjana koji su mu pripremili veliko korito da se u njemu okupa, a lekovite trave u vodi osvežiše ga i uminuše mu bolovi; a kada se okupao, čekalo ga je raskošno novo odelo.

Pridružio se ostalima u dvorani, i gostili su se i slušali su muziku i recitovanje pesama i pričanje priča o ratnicima i junacima iz starih vremena. I mada je imao mnogo pitanja da postavi, Dijarmid se uzdržavao da ne prekine zabavu. Tako je tek sledećeg jutra, kada se ispavao i ponovo pridružio ostalima, ugrabio priliku da upita svog novog prijatelja. A on mu odgovori:

— Ovo je Podzemna Zemlja. Njen kralj je onaj sa kojim si se borio kod bunara. Ja sam njegov brat, i proveo sam godinu dana sa Fijancima u Irskoj. Ovde živim u izgnanstvu sa svojim ratnicima, sa sto pedeset neustrašivih ljudi, jer je moj brat prigrabio onaj deo kraljevine koji pripada meni, i izbacio me iz palate. Ali, ako ti budeš na mojoj strani, ja mogu da povratim svoja prava. Hoćeš li mi pomoći?

Dijarmid pristade i mladi kralj povrati svoju kraljevinu. Ali, to je druga priča. A za to vreme, Fin i Fijanci, pošto su dugo čekali na Dijarmidov povratak, odlučiše da pođu u potragu za njim. A to nije bio nimalo lak pothvat, jer niko nije mogao da se uspne uz hridine

kao Dijarmid. Ali ipak, Fara i Fotlor se dosetiše da od svih konopaca i palamara sa njihovog broda naprave dugačak i jak konopac za veranje, i posle dugog naprezanja uspeli su da dovuku konopac do vrha hridine, gde su ga čvrsto zavezali. Tako su Fijanci došli u zemlju čarobnog bunara, i ovde Fotlor pronađe Dijarmidov trag, ugarke od vatre i ostatke od srnetine, tragove žestoke borbe, i jedno slomljeno koplje kraj bunara. Dok su tužno razmišljali o značenju svega toga što su našli, oni ugledaše jednog konjanika kako im prilazi. Stao je pred njih, raskošno odeven u zlato i drago kamenje, poželeo im dobrodošlicu u svojoj zemlji, i pozvao ih u svoju palatu da se odmore i osveže od dugog i napornog puta. I oni prihvatiše njegov poziv. Cele te večeri i idućeg dana gostili su se najsvežijim mesom i najstarijim pićem, i slušali su muziku i recitovanje pesama i pričanje priča.

Na kraju, Fin upita za ime te zemlje u kojoj su on i njegova družina bili tako kraljevski pogošćeni, a kralj mu odgovori:

— Ovo je Zemlja Svile, i nama je ukazana velika čast da pružimo naše gostoprimstvo čoveku čije su ime i dela proslavljeni po celom svetu. Ali, reci nam, zašto putuješ tako daleko od Irske i sa tako malom pratnjom svojih slavnih Fijanaca?

I Fin mu ispriča od početka priču o Lenjivcu i razlog njegovog putovanja. A kralj opomenu Fina na veliku opasnost njegove misije i ponudi svoje ljude da mu pomognu. Ali pre nego što je Fin imao kad i da se zahvali, jedan glasnik dojaha do kralja te zemlje, bez daha i u velikoj žurbi. Kralj mu dade dozvolu da kaže svoje vesti.

— Napala nas je neka vojska, o kralju — reče on — čije su lađe prekrile čitavu morsku pučinu što nam je na vidiku, i ovog istog časa pljačka, pali i pustoši našu zemlju. Kažu da je kralj sveta došao da pripoji našu zemlju svojim ostalim pokorenim zemljama.

Fin mu odmah ponudi svoju pomoć, a kralj posla svoje glasnike da pozovu sve njegove ratnike na zbor; i svi krenuše zajedno na neprijatelja, i posle nekoliko dana teške borbe proteraše kralja sveta i njegove zavojevače iz zemlje Sorha.

I dok su se oni odmarali od žestokog boja, jedan izvidnik najavi drugu četu ratnika na vidiku. Izašli su iz mora, i Fin i njegovi ljudi bili su presrećni da vide Dijarmida na čelu te čete.

Sreli su se i zagrlili, radosni i srećni, i pričali su jedni drugima neverovatne događaje što su im se desili. I Dijarmid im reče da je kralj Podzemne Zemlje otkrio pomoću svojih magičnih sila da je Lenjivac, u stvari, Tuata Dej Dananov Abarta, i da sada drži šesnaest Fijanaca zarobljene u Zemlji Nade.

Radosni što su najzad čuli vesti o svojim nestalim drugovima, Fijanci održaše savet, na kome odlučiše da bi bilo najbolje da se vrate na isto mesto gde su izgubili tragove Gile Dikera i da ponovo pokušaju da ih pronađu. Tako su se vratili do onih hridina, i ovoga puta Fotlor otkri da je džin bio na velikoj muci da zametne svoj trag, znajući da je Fotlor sa Fijancima. Ali, on najzad pronađe trag na drugoj strani ogromnih hridina, i nije ga više gubio iako je vijugao pored ostrva i preko ostrva i preko mora, dok nisu stigli do Zemlje Nade, koju je Dijarmid odmah poznao, jer je u njoj bio pod zaštitom Menenona Mak Lira kad je bio mlad.

Fin je nameravao da opustoši zemlju kao kaznu za Lenjivčevo ponašanje. Ali Dijarmid savetovaše da prvo pošalju izaslanika da traži povratak zarobljenika. Ako Abarta odbije, onda oni mogu da objave rat, mada, dodao je on, rat sa Dej Dananovim podanicima ne bi bila laka stvar, pošto su vični čarobnjaštvu.

Dijarmidov savet je prihvaćen i Fotlor pođe sa izaslanikom. Prateći trag, prešli su svaku prepreku dok nisu stigli u Abartinu palatu, gde su zatekli šesnaest Fijanaca napolju na travnjaku kako vežbaju razne igre. Mnogo su se obradovali što je najzad otkriveno njihovo boravište, i oni pozvaše Abartu da izađe i čuje poruku Finovog izaslanika.

Abarta je, kao i Fin, bio za rat, ali njegovi savetnici bili su u većini, i na kraju je ugovoreno da se ova šesnaestorica oslobode i da im se nadoknadi načinjena šteta. I sporazumevši se, Fin i Abarta se prijateljski rukovaše. Tri dana su se gostili i zabavljali, a četvrtog dana okupiše se da odrede odštetu za načinjenu štetu Finu i Fijancima.

Fin reče: — Ja ne tražim nikakvo obeštećenje. Zahvaljujem ti se, Abarta, na gostoprimstvu koje si nam ukazao, i daću ti platu za godinu dana kao što smo se pogodili kad sam te najmio. I neka među nama vlada prijateljstvo za sva vremena.

Ali Konan Ćelavi reče: — Tebi je lako, Fine, da odustaneš od zahteva obeštećenja; ali ti nisi propatio kao što smo mi. Ja zahtevam zadovoljenje.

Abarta na to odgovori: — Šta si tražio to ćeš i dobiti, Konane. Jer ne bih hteo da svoj prljavi jezik odrešiš na meni i mom narodu.

A Fin se uplaši da će Konan osramotiti Fijance tražeći obeštećenje u blagu ili slično. Ali Konan reče: — Izaberi petnaest najvećih velikodostojnika, Abarta, među tvojim najbližim prijateljima, i neka uzjašu tvoju konjsku mrcinu, a ti se sam uhvati za rep, i vratite se natrag odakle smo mi u Irskoj pošli, podnoseći iste muke kao i mi. To će me zadovoljiti.

Abarta pristade, i Fin i njegovi ljudi vratiše se u Irsku da sačekaju njihov dolazak. Još izdaleka ugledali su konja i njegov jadan teret, i Lenjivca, ogromnog, nezgrapnog i ružnog kao i ranije, kako trči za njim. Smejali su se veselo i dugo, a podrugljivi smeh Konana Ćelavog zaglušio je sve ostale. I svi su čestitali Konanu na valjanoj osveti.

Gila Diker stiže do njih i njegovi ljudi sjahaše s konja, Fin se pripremi da ih dočeka i da ih ljubazno pozdravi. Ali čim je Fin koraknuo napred džin odjednom pokaza na konje Fijanaca koji su stajali iza njih. Fin i njegovi ljudi se osvrnuše u tom pravcu, i videše da su im nestali konji; a kad su se natrag okrenuli, nije bilo ni traga od Lenjivca i njegovih petnaest prijatelja, niti su ih ikada više videli u Irskoj.

DIJARMID I GRANA

Posle smrti Finove žene Majns, Finovi prijatelji primetiše da ga je obuzeo neki nemir i zabrinuše se za njega, jer je malo spavao a ujutru rano ustajao i odlazio van dvora. I jednom, kad je opet tako rano poranio, njegov sin Ušin ga upita:

— Šta te to brine, Fine, te tako malo spavaš i rano raniš?

— To da čovek mora da ima dostojnu ženu — reče Fin — a ja je posle Majnsine smrti više nemam.

— Nema razloga — odgovori Ušin — zašto bi bio bez žene. Jer nema te žene koju ti mi ne bismo doveli, samo ako bi je poželeo.

— Potrebna mi je dostojna žena — reče Fin. — Ali gde da je nađem?

— Znam jednu — reče Dijering.

Ušin i Fin se okrenuše i bez reči ga upitno pogledaše. A on im odgovori:

— Grana, kći velikoga kralja Erina, Kormaka Mak Arta. Od nje nema lepše na svetu, a tebi dostojnije.

Fin se malo zamisli, a zatim ih podseti da jedno vreme odnosi između njega i velikoga kralja nisu bili prijateljski. — Ne bi mi dolikovalo da zaprosim Kormakovu kćer i da me odbije. Zato, idite vas dvojica do Kormaka, i ako vas odbije, nećemo biti baš toliko osramoćeni.

I oni odoše u Taru, a Kormak odloži sve svoje državne poslove da ih dočeka i primi sa dostojnim počastima. Kada je čuo razlog njihovog dolaska, on reče:

— Grana će vam sama dati odgovor. Jer do sada je svakog velikog junaka i ratnika iz Erina odbila, a govori se da sam ja protivan da se ona uda. Hajdemo sada do nje.

Kormak ponovi Grani pitanje i ona mu odgovori: — Ako se on tebi sviđa kao zet, meni će se svideti kao muž.

I oni proslaviše njen pristanak sa velikom gozbom, i dogovoriše se da Fin dođe po svoju mladu u Taru.

Fin dođe i sa njim veliki junaci Fijanaca, a Kormak i plemstvo sa njegovog dvora ih dočekaše i svi posedaše po starešinstvu i rodu za gozbenu trpezu.

Desilo je da je na gozbi mudri druid Der sedeo do Grane i ona zapodenu sa njim razgovor o prisutnim gostima.

— Čudim se — reče ona — da me Fin za sebe traži, a ne za svog sina Ušina, koji mi po godinama više odgovara.

— Ćuti — reče Der, pogledavši oko sebe brzo. — Fin nikada ne sme doznati da si tako nešto ikada pomislila. On bi se uvredio i ostavio bi te, a niko se posle njega ne bi usudio da te zaprosi.

Grana uzdahnu. — Onda, u redu. Ali reci mi nešto o ostalim gostima. Ko to sedi kraj Ušina?

— Gol Mak Morna.

— A pored Gola?

— Kilti Mak Ronan.

— A onaj uobraženko kraj Kiltija?

— Lui Snažnoruki.

— A s druge strane Ušina sedi onaj junak sa crnom bujnom kosom i lepim privlačnim licem. Reci mi, ko je on?

— Dijarmid O Daibn, divnog osmeha, miljenik svih žena na svetu.

Grana je i dalje nastavila da se raspituje, ali više nije obraćala pažnju na druidove odgovore, jer je u svojim mislima kovala plan. Odmah je pozvala svoju dvorkinju i zatražila je svoj veliki pehar, ukrašen dragim kamenjem. I napravivši neki napitak, nasu ga u pehar. Tada naredi dvorkinji da ga odnese Finu i da mu kaže da mu je to Grana poslala da pije, a posle Fina da ponudi napitkom Kormaka i njegovu kraljicu, i svo ostale sa njegovog dvora po redu. I

kako su pili iz pehara, tako su svi postepeno zapadali u duboki san, jer je Grana pomešala uspavljujuću drogu u vino.

Kada su svi čvrsto zaspali, Grana ode Ušinu i upita ga:

— Misliš li ti, Ušine, da je Fin, koji je stariji od mog oca Kormaka, mladoženja za mene?

— Bolje ne postavljaj takvo pitanje, da te Fin ne čuje — odgovori Ušin.

— Hoćeš li da mi budeš ljubavnik? — upita Grana Ušina.

— Neću — odgovori on — jer si Finova zaručnica.

— A ti, Dijarmide, pošto me je Ušin odbio?

— Ništa ne želim da imam sa ženom koja je obećana Finu i Ušinu, čak ako i nije Finova zaručnica.

— Onda — reče ona Dijarmidu — zaklinjem te velikom zakletvom druida da me noćas odavde odvedeš.

— Zašto si od svih muškaraca Erina baš mene izabrala da zakuneš zakletvom koja mi donosi opasnost i smrt?

— Zbog jednog dana koji pamtim. Igrala se velika utakmica na tarskoj ravnici između Fijanaca, na čelu sa Luijem, i Taranaca, na čelu sa Karbrijem. Posmatrala sam utakmicu sa svog prozora. Fijanci su gubili od Taranaca. Tada sam ugledala tebe kako ustaješ sa svog mesta, uzimaš svoj štap za harling i pobeđuješ Tarance. Od onog trenutka kada je moj pogled pao na tebe toga dana, ja samo tebe volim i nijednog drugog. Zato me povedi sa sobom, Dijarmide.

— Ne vidim zašto ne bi mogla da zavoliš i Fina — reče Dijarmid. — Uostalom, kada Fin svrati u Taru, on čuva ključeve Tare. I tako mi ne možemo da idemo.

— Znam jednu tajnu kapiju — reče Grana.

— Zakleo sam se da ne prolazim kroz sporedne kapije — uzvrati Dijarmid.

— Verujem da ti nije teško da preskočiš svaki bedem sa svojim kopljima. Zato izađi na taj način, a ja ću kroz moju tajnu kapiju. I Grana ode da se pripremi za put.

Dijarmid se okrete Ušinu. — Šta da radim? — upita on.

— Pošto te je zaklela, moraš ići — odgovori Ušin. — Ali, moraćeš uvek da se čuvaš o^ Fina.

— A ti, Oskare, šta mi ti savetuješ?

— Idi sa Granom. Ne možeš prekršiti zakletvu.

— A ti, Kilti?

— Iako mi je moja žena draga, želeo bih da sam ove noći na tvome mestu.

— A ti, Dijeringu?

— Moraš da ideš sa Granom, pa makar u smrt.

Tada Dijarmid ustade, dohvati svoja dva koplja i preskoči bedem, i pođe za Granom. Ponovo ju je opomenuo na Finov bes kad ovaj bude doznao šta se dogodilo. — Nema nijednog kraja u Irskoj gde bismo mogli da odemo ove noći a da ga Fin ne zna.

— Nema povratka — odgovori Grana. — Odsada nas samo smrt može razdvojiti.

I nastaviše put bez reči, dok Grana najzad ne reče da je posustala.

— Zakleo sam se — reče Dijarmid — da nikada u svom životu neću nositi nijednu ženu, pa neću sada ni tebe. Zato, hajdemo natrag u Taru dok još imamo vremena, pre nego što prestane dejstvo droge.

— Neću — uzvrati Grana. — Ali, ti se vrati u polje gde su konji moga oca. Upregni dva konja u dvokolice i doteraj ih ovamo.

I tako su se vozili dok nisu stigli do Šsnona, i tu je Dijarmid ponovo opomenu da je Fin sada u poteri za njima i da će ih još lakše pratiti kad može da sledi konjske tragove.

— Onda, ostavimo konje i dvokolice — reče Grana. — Odavde ću nastaviti pešice.

Dijarmid ispregnu konje i pusti svakog od njih na suprotnu obalu, a sam sa Granom zagazi u reku, i išli su jednu milju pre nego što su izašli na obalu da bi se uputili na zapad. Zaustavili su se u Deri da Botu. Dijarmid raskrči na jednom mestu lug i usred raskrčenog namesti od trske i brezovih grančica meku postelju za Granu i napravi sedam vratnica da zatvori sedam pristupa.

Finovi gonioci sledili su Dijarmidove i Granine tragove do Šenona, i prešli su ga, a tada je Fin znao gde su begunci otišli. Ušin, Oskar, Kilti i Dijering se zabrinuše da Fin ne uhvati Dijarmida na prepad, bez prethodnog upozorenja; zato Ušin posla Finovog psa Brana da upozori Dijarmida. Bran zateče Dijarmida gde spava, i probudi ga. A Dijarmid je odmah znao da je to opomena od njegovih prijatelja, koji su mu poslali tog pametnog psa znajući za uzajamnu ljubav ove dvojice.

Grana reče: — Beži, Dijarmide.

— Odavde nema bekstva — reče Dijarmid. — A radujem se što će doći do obračuna.

Istoga časa on začu tri povika upozorenja, koje je Kilti naredio gromoglasnom Fergeru da mu dovikne. Ponovo je Grana molila Dijarmida da beži. I ponovo je on odbio, rekavši da više voli da ostane i dočeka Fina nego da ga on u bekstvu uhvati.

A Fin stiže do ivice luga i reče: — Dijarmid O Daibn neće napustiti ovaj lug dok ne plati za sve što mi je učinio.

Tada Ušin i Oskar pokušaše da ubede Fina da Dijarmid ne bi čekao njegov dolazak, nego da je već pobegao. Ali Fin vide sedam vratnica, poznade rad Dijarmidovih ruku, i povika:

— Dijarmide O Daibne, odgovori mi. Ko je u pravu, ja ili Ušin i Oskar?

— Uvek ti, Fine — odazva se Dijarmid. — Grana i ja smo ovde.

Tada Fin naredi svojim Fijancima da opkole lug. A Dijarmid izvede pred njih Granu i pred svima njima je triput poljubi. Fin se razbesne i zapreti Dijarmidu da će mu za to platiti glavom.

Uto Engas iz Brua od Bojna, Dijarmidov poočim, dolete na krilima vetra, nevidljiv Finu i Fijancima, i upita Dijarmida kakvo je to veliko zlo učinio da navuče na sebe Finovu srdžbu. A Dijarmid mu objasni kako je protiv svoje volje morao da pobegne sa Granom.

Tada Engas raširi svoj ogrtač i pozva ih da se sakriju pod njega da bi ih preneo daleko, van domašaja Fina i Fijanaca. Ali Dijarmid odbi da sa njima pođe.

— Neka Grana pođe sa tobom — reče on — a ja ću doći za vama ako ostanem živ. A ako poginem, vrati Granu njenome ocu i naredi

mu da sa njom dobro postupa.

I tako oni odleteše, i nisu se zaustavili dok nisu stigli u Limerik. A Dijarmid stavi na sebe svoj ratni oklop, uze svoje oružje, i ode do prvih od sedam vratnica, i upita ko je tamo spolja.

— Prijatelji. Ušin i njegov sin Oskar i muškarci bojnskog klana. Izađi kroz ove vratnice, i nikakvo zlo ti se neće desiti.

Ali, Dijarmid je tražio Fina, pa ode do drugih vratnica i ponovi svoje pitanje.

— Ovde je Kilti Mak Ronan sa svojim ljudima. Spremni smo da se za tebe borimo, i da umremo ako treba.

Ali, Dijarmid nije želeo da neko zbog njega navuče na sebe Finovo neprijateljstvo. Zato se uputi trećim vratnicama, gde je stajao Konan sa svojim ljudima, spreman da se bori protiv Fina.

I tako je redom išao od vratnica do vratnica dok mu sam Fin nije odgovorio.

— Ovo su vratnice kroz koje ću proći — reče Dijarmid, i odbacivši se sa svoja dva koplja, prelete preko glava Fina i njegovih najmljenih ratnika. I kad je bio siguran da mu nisu pronašli trag, on pravo ode Engasu i Grani. Kada ga je ugledala, srce joj je uzdrhtalo od silne radosti; a Engas mu pripremi večeru. I tako su oni jeli i odmorili se, a u zoru ih Engas napusti, poučivši Dijarmida kako da izbegne Finovu poteru.

Tako su Dijarmid i Grana započeli svoja duga lutanja; on protiv svoje volje, a ona zaslepljena svojom strašću za njim. Idući na zapad, sretoše nekog momka, koji im se ponudi da ih preko dana služi a noću da im čuva stražu. Dijarmid se sa njim pogodi, i on im se pridruži. I imali su ribe u izobilju, jer je on bio vešt ribolovac. A svakog jutra, kad su nastavljali svoj put, Dijarmid je ostavljao parče nekuvane ribe na mestu prenoćišta, kao znak po kome bi Fin znao, dok ih je pratio, da on još nije podlegao Graninoj bezumnoj strasti. Ali meseci su brzo prolazili, i Fin ih nikako nije mogao da uhvati, jer su se držali Engasovih pouka; a vremenom je Dijarmid prestao da ostavlja za sobom nekuvanu ribu, jer bi to sada bio lažan znak.

Rano jednoga jutra, dok se momak odmarao, Dijarmid ostavi Granu na straži, i pope se na vrh najvišeg obližnjeg brda da bi

osmotrio okolinu. Odavde ugleda veliku flotu lađa na moru, a na obali veliku vojsku ratnika. On siđe dole na obalu i upita ih ko su i odakle dolaze.

Trojica njih istupiše napred i rekoše mu svoja imena, Crnonogi, Belonogi i Snažnonogi, i objasniše mu da oni komanduju morem između Britanije i kontinenta, da ih je Fin Mak Kul najmio da uhvate nekog nitkova koji se zove Dijarmid O Daibn, i da pored njihovih nekoliko hiljada snažnih ratnika imaju i tri ogromna psa, čiji je ujed otrovan, a kojima ni vatra, ni voda, ni oružje, ne mogu naneti nikakvo zlo.

— Reci nam — rekoše oni — da li nešto znaš o tom Dijarmidu? Gde možemo da ga nađemo?

— Upravo sam ga juče video — reče Dijarmid — i mogu vam reći da vam neće biti lako da ga savladate.

Zatim, pre nego što su oni mogli da mu postave nova pitanja, on ih upita da li su sa bobom poneli vino, jer bi voleo nešto da popije. I tako oni donesoše sa broda jedno bure, i brzo ga isprazniše.

Dijarmid tada uze prazno bure i, postavivši ga na vrh brda, stade na njega i, balansirajući na njemu, triput se kotrljao niz brdo i uz brdo.

— To je veština Dijarmida O Daibna — rečo on. — I nema mnogo njih, sem njega, koji mogu to da izvedu.

A oni prihvatiše njegovo izazivanje. Ali, kako je koji od njih počinjao da kotrlja bure, Dijarmid je podmetao nogu, i čovek bi pao, a buro bi prešlo preko njega i ubilo bi ga. Njih pedesetorica bilo je ubijeno na taj način pre nego što su prestali.

Idućeg dana izazivao ih je drugom veštinom. Nabio je u zemlju svoje dugačko koplje, Gej Bi, sa vrhom nagore, i odmaknuvši se unazad, zatrča se i jednim skokom lako se spusti na njega i skoči dole na zemlju a da se nije ni ogrebao. I pedeset stranih ratnika nabilo se na koplje i izdahnulo.

Trećeg dana postavio je dužinom svoj mač iz« među dva račvasta koca i, popevši se gore, hodao je nazad i napred po oštrici a da se nije ni posekao. I kao i prethodna dva dana pedeset ratnika je

poginulo, jer su bili presečeni nadvoje kad su pokušali da se takmiče u njegovoj veštini.

A pre nego što je otišao, oni ga upitaše da li ima nekih novijih vesti o onom nitkovu Dijarmidu.

— Danas sam sreo čoveka koji ga je video — odgovori on. — Sutra mogu od njega da doznam novosti za vas.

Sutradan on navuče na sebe oklop, uze svoja koplja i mač, i naredi Grani da bude na straži dok se momak odmara. A ona se zabrinu kada ga vide spremnog za borbu, i on provede neko vreme umirujući njene strepnje pre nego što je otišao da presretne strane ratnike.

Čim su ga ugledali, odmah su ga upitali za Dijarmida.

— Ovoga časa sam ga video — odgovori on.

— Vodi nas k njemu — narediše mu oni — da mu odrubimo glavu.

— Njegov život je pod mojom zaštitom — odgovori on.

— Onda si ti Finov neprijatelj — rekoše oni — i odrubićemo ti glavu.

Ali, svojim volšebnim oružjem on im nanese velike gubitke i natera ih da se povuku natrag na svoje lađe. I tamo su ostali do idućeg jutra. A Dijarmid se vrati Grani, koja je bila presrećna da ga vidi nepovređenog, bez ijedne rane. Momak im spremi večeru, a kad se oni povukoše na počinak, bdeo je na straži sve dok jutro nije osvanulo.

Ujutru se Dijarmid opet naoruža, i popevši se na vrh brda, prodornim pokličem pozva neprijatelje na megdan. Crnonogi mu se odazva i izađe na obalu da podeli s njim megdan. Nisu se borili oružjem, već su se rvali i tukli, dok ga Dijarmid snažnim udarcem nije oborio na zemlju i čvrsto vezao, tako da nije mogao ni da se pomakne. Na isti način vezao je Belonogog i Snažnonogo, i vratio se u pećinu gde je ostavio Granu na straži dok momak spava.

Tada momak ustade i ulovi tri dobra lososa, i lepo su se pogostili. A Dijarmid i Grana se povukoše u pećinu i ostaviše momka na straži.

Dijarmid ništa nije govorio Grani o tome šta se sve dešavalo otkad je prvi put sreo strane ratnike. Ali sada je znao da će divlji psi biti

pušteni za njihovim tragom: zato joj ujutru ispriča sve događaje iz prethodnih dana do vezivanja trojice stranih ratnika.

— Da im nisi odrubio glave? — upita Grana.

— Nisam. Ali ostavio sam ih još gore — odgovori on — jer niko ne može da skine okove koje sam im stavio sem Finovog sina Ušina, Ušinovog sina Oskara, Konan Mak Morna i Luijevog sina. A oni su moji prijatelji. Ali mislim da je vreme da opet krenemo, jer će glas o svemu ovom sada stići do Fina. — I tako su napustili pećinu koja im je jedno vreme bila srećno utočište.

U međuvremenu, stranci su uzaludno pokušavali da svoja tri junaka oslobode okova. I dok su stajali zbunjeno unaokolo, naiđe neka žena i upita ko je počinio taj veliki pokolj oko njih. Ne znajući mu ime, oni ga opisaše. Onda se onn otkri kao Dijerdri sa Crne planine, Finova glasnica, koju su poslali da izvidi šta je sa stranim ratnicima.

— Ovo je Dijarmidovo delo — reče ona. — Pustite za njim svoje pse, a ja ću se vratiti i poslaću vam Fina.

Psi su pratili Dijarmidov trag do pećine i do njenog najskrivenijeg mesta gde su Dijarmid i Grana spavali, i opet su izašli napolje. Prolazili su pored svih mesta gde su oni bežali dok nisu stigli do Sliv Lohre, gde su ugledali begunce na padinama planine.

Prvi pas je pušten na njih. A momak naredi Dijarmidu i Grani da idu napred dok ih on bude štitio. On izvuče ispod svog pojasa malo štene i kad je besni pas prišao sa razjapljenim čeljustima da ga rastrgne, on baci malo štene u njegovu čeljust. Štene se sjuri niz psa dok ne stiže do srca, koje odgrize i odnese ga natrag momku. Tako je prvi pas uginuo. Drugog psa je Dijarmid ubio bacivši svoje koplje kroz njegovo ždrelo, jer ništa nije moglo da odoli volšebnosti njegovog Gej Derga. Tada je pušten i treći pas, i on se ustremi pravo na Granu, preskočivši Dijarmida preko glave, ali Dijarmid ga zgrabi za stražnje noge i snažnim zamahom razmrska mu glavu o stenu.

Oslobodivši se opasnosti od pasa, Dijarmid se sukobi sa trojicom vodiča koji su ih vodili; i kad su oni pobijeni, vojska se razbeža; a Dijerdri sa Crne planine donese Finu vesti o njihovom porazu.

Međutim, momak koji je tako dobro služio Dijarmida i Granu na njihovim lutanjima sada zamoli da ga otpuste, i njih dvoje nastaviše put žalosni što su izgubili njegovo društvo i pomoć. Idući, stigoše do mesta gde je Servan čuvao čarobno drvo koje je izraslo iz jedne bobice duda, koju je Tuata Dej Danan slučajno ispustio kada je nosio bobice i ostalo voće iz Zemlje Nade.

Dejstvo bobica sa tog drveta bilo je slično dejstvu čarobnog vina: podmlađivale su stare, čeličile mlade i isceljivale svaku bolest. I da bi sprečio irski narod da jede te čarobne bobice, Tuata Dej Danan postavi čuvara, jednog ružnog džina sa ogromnim crvenim okom, koga vatra ne može da izgori, ni voda da udavi, ni oružje da rani. On nije mogao da bude ubijen, sem sa tri udarca ogromnog gvozdenog buzdovana koji je držao na lancu. A bio je tako zastrašujuće pojave da se Fin i Fijanci nisu usuđivali da love ili putuju u njegovoj okolini. Zato Dijarmid ode i sklopi sa njim sporazum da može sebi i Grani da podigne skrovište u okolnim šumama, i da tamo lovi divljač njima za hranu, samo pod uslovom da ne uzbere nijednu bobicu sa čarobnog drveta. Ovde, osećao je on, nije morao da strahuje od Finove potere.

Fin je, osujećen u svojoj poteri za Dijarmidom, bio u Almenu sa Fijancima, kada mu je iznenada iskrsla prilika da nastavi svoje gonjenje iz osvete, a da i ne priđe zabranjenoj teritoriji koju čuva Servan. Jednoga dana izađe pred njega grupa od pedeset ratnika na čelu sa dva junaka visokog roda, lepe spoljašnosti. Bili su nepoznati svim Fijancima. Fin ih zbog toga upita za imena, odakle dolaze i za nameru njihovog dolaska.

Oni mu odgovoriše da su njihovi očevi sudelovali u ubistvu Finovog oca u bici kod Knuha, i da su za to svoje nedelo i pogubljeni; da se oni sami u to vreme još nisu bili rodili; da su im imena Ej i Engas, i da pripadaju Mornaovom klanu; da su sada došli da sklope sa Finom mir i da traže njihova mesta prema njihovom rangu među Fijancima.

Na to im Fin odgovori da je voljan da ih primi, ali da prvo moraju da mu daju zadovoljenje za smrt njegovog oca.

Ušin ga prekore: — Zar ti smrt njihovih očeva nije dovoljna odmazda?

Ali Fin je već imao plan na umu, i nije hteo od njega da odustane.

— Kakvo zadovoljenje zahtevaš? — upita Engas.

— Glavu jednog ratnika — odgovori Fin — ili šaku dudovih bobica.

— Bolje bi vam bilo da se vratite kući — reče im Ušin — jer vi i ne znate kako je strašno to zadovoljenje koje Fin zahteva.

— Reci nam ga — rskoše oni.

Ušin im reče, ali nije mogao da ih odvrati; i oni krenuše da traže Dijarmidovu glavu ili šaku bobica sa čarobnog drveta. Otišli su pravo Dijarmidu i poverili su mu njihovu nameru.

— To je opasan zahtev koji Fin od vas traži — reče Dijarmid.

Ali oni mu na to odgovoriše da nije lepo što tako govori s obzirom na to da je Finu preoteo Granu. Tada im Dijarmid predloži da se odluče da li da sa njim izađu na megdan ili da potraže bobice koje čuva Servan. Oni odlučiše da sa njim podele megdan. A Dijarmid ih pobedi, i čvrsto ih zaveže.

U to vreme Grana je bila bremenita, i rekla je Dijarmidu da ju je obuzela neodoljiva želja za bobicama sa čarobnog drveta, i da će umreti ako ih ne okusi. Dijarmid, iako nije želeo da prekrši sporazum koji je sklopio sa Servanom, protiv svoje volje obeća Grani da će ih dobiti. A dva zarobljena junaka stadoše ga preklinjati da ih oslobodi čvrstih veza da bi videli kako će on dobiti bobice od ružnog džina koji ih je čuvao. I Dijarmid ih oslobodi.

Servan je spavao kad je Dijarmid došao kod njega, i Dijarmid ga probudi. Džin je prozreo njegovu nameru i upita ga: — Nameravaš li da se ponovo pogađamo?

Tada mu Dijarmid reče o Graninom prohtevu za bobicama.

— Ne tiče me se da li će ona živeti ili umreti — glasio je njegov odgovor. — Ali niko sa ovog drveta neće okusiti bobice.

— A ja neću birati sredstvo da dođem do njih — odgovori Dijarmid. — I ona će dobiti bobice za kojima žudi.

Vitlajući svojim ogromnim buzdovanom, Servan skoči na Dijarmida. Dijarmid se uhvati sa njim u koštac, podiže ga sa zemlje, preote mu buzdovan, i tresnuvši ga o zemlju, triput ga udari buzdovanom, jer je Servan samo tako mogao da bude ubijen.

Engas i Ej odmah sahraniše džina, jer Dijarmid nije želeo da ga Grana vidi mrtvog. Tada Dijarmid pozva Granu da jede dudove bobice koliko god želi. Ali ona htede da jede samo one koje je Dijarmid sam brao. I tako ih je Dijarmid brao i za nju, i za sebe, i za Ejla, i za Engasa.

Onda on naredi dvojici junaka da sami naberu šaku bobica da odnesu Finu, pošto je to bilo zadovoljenje koje je zahtevao za smrt svoga oca. Ali, kada su oni odneli Finu bobice, on oseti na njima miris Dijarmidovih ruku i odbi da ih primi kao naknadu, jer je znao da ih nisu oni ubrali nego Dijarmid, i znao je da Servan mora da je mrtav, inače ih niko ne bi smeo da uzbere. Zato on postroji svoje Fijance i krenu u šumu čarobnog drveta.

Stigao je pod drvo po najvećoj vrućini, tačno u podne, i odluči da se odmori u njegovom hladu i da odigra partiju šaha sa Ušinom. Dijarmid i Grana bili su gore među gustim granama, na mekoj postelji gde se Servan obično odmarao, i posmatrali su igru. Fin je bio bolji igrač; a sa Ušinom su bili Oskar i Dijering i Luijev sin. Fin reče:

— Imaš samo još jedan potez, Ušine. Ako ga pogodiš, pobedio si. A ako ne, izgubio si.

Ušin i njegovi prijatelji dugo su razmišljali, ali nisu mogli da se dosete koju bi to šahovsku figuru trebalo pomaći pa da se ta partija šaha dobije. Grana izgubi strpljenje i reče Dijarmidu:

— Zar ćeš dopustiti da Fin dobije partiju?

Dijarmid, bez reči, baci jednu bobicu pravo na jednu figuru, a Ušin je pokrenu i dobi tu partiju. Odigrali su i drugu partiju, i treću, i u svakoj od njih pobeda je pripala Ušinu preko bobice koja bi sa drveta pala pravo na određenu šahovsku figuru.

— Nije nikakvo čudo što pobeđuješ, Ušine — primeti Fin — kad imaš tako dobre kibicere i savetodavce kao što su Oskar, Dijering i Luijev sin — i Dijarmid O Daibn.

— A šta ti misliš — reče Oskar — da bi Dijarmid ostao na tom drvetu i sačekao da ga ovako sa svojim Fijancima opkoliš?

— Upravo to mislim — reče Fin. — I neka sam Dijarmid kaže da li sam u pravu ili nisam.

— Kao uvek, i sada si u pravu — odgovori mu Dijarmid, i razmaknuvši nekoliko grana, pred svima njima triput strasno poljubi Granu. Videvši ovo, Fin se razbesne i obeća veliku nagradu onome ko mu donese Dijarmidovu glavu.

I odmah se jedan od devetorice Geravana, koji su bili među Fijancima, pope uz drvo ne bi li dobio nagradu. Ali Dijarmid ga jednim udarcem obori natrag na zemlju, posred gomile okupljenih Fijanaca, i dok je padao kroz vazduh, Engas iz Brua na Bojna, izmenivši mu izgled, pretvori ga u Dijarmida; a najamnici koje je Fin poveo sa sobom odsekoše mu glavu i donesoše je Finu. Ali tada se ona pretvori ponovo u glavu prvog Geravana. I Fin je bio van sebe od besa.

A i ostala osmorica su pokušala da napadnu Dijarmida, i zadesila ih je ista sudbina. Zato Oskar stade da preklinje Fina da prekine taj užasni pokol.; ali ovaj ne htede. Tada Engas iz Brua na Bojna dolete da spase Dijarmida i Granu, a Dijarmid mu naredi da pod svojim ogrtačem odnese Granu, i reče mu da će im se on već pridružiti ako preživi ovaj Finov napad; a ako ga ubiju, neka Engas odvede Granu njenome ocu u Taru i neka se o njoj stara.

Kada Engas sa Granom nestade, Dijarmid se obrati Finu i podseti ga na sva umorstva koja je počinio u njegovoj službi, i reče mu da će pre poubijati sve oko sebe nego što će sebe prepustiti njegovoj osveti.

Ponovo je Oskar pokušao da posreduje i da primora Fina da se pomiri sa Dijarmidom, i ponovo je Fin tvrdoglavo odbio. Ali tada Oskar, rasrđen, svečano izjavi da je spreman da brani Dijarmida od svih napada. I kad je Dijarmid skočio sa drveta, odbacivši se sa svojim kopljima, Oskar se borio sa svim napadačima sve dok on nije bio van njihovog domašaja.

Fin je, međutim, nemilosrdno pokušavao da se osveti pomoću najamnika iz Irske i preko mora, pomoću vradžbina, koristio se svim lukavstvima koje je znao, i tek kad su prošle mnoge godine, on najzad shvati da su svi njegovi napori uzaludni. I zato kad je Engas iz Brua na Bojna najzad došao da ga nagovori da se sa Dijarmidom pomiri, on pristade, iako je potajno u sebi i dalje gajio nadu da će se jednoga dana ipak osvetiti.

I tako Engas utvrdi mir između Fina i Dijarmida i velikog kralja Kormaka. Dijarmidu je pripala njegova pokrajina Ben Damas i pokrajina Kes Koran, kao Granin miraz od velikog kralja. Obe pokrajine bile su oslobođene od dažbina i Fijanci u njima nisu više smeli bez dozvole da love. Tako je posle šesnaest godina Finovo osvetoljubivo proganjanje Dijarmida okončano.

Mir je doneo Dijarmidu i Grani sreću i napredak, i ona mu rodi četiri sina i jednu kćer. I kad je njegova kći porasla, Dijarmid joj pokloni pokrajinu Ben Damas da bi mogla tamo samostalno da živi, sa svojom pratnjom i dvorkinjama. Ali, iako je sada vladao mir, ipak nije došlo do iskrenog prijateljstva između Dijarmida i Fina, i između Dijarmida i velikog kralja Kormaka. Grana, videći da joj se sinovi i kći razvijaju u već odrasle ljude, zabrinu se zbog toga i jednoga dana reče Dijarmidu:

— Bogati smo i moćni, a još nam dva najveća glavara Irske nisu nikada prekoračila prag. Zar ne misliš da je sramota što još nikada nismo pozvali mog oca, velikog kralja, i Fina, vrhovnog vođu Fijanaca, da nas posete?

— Oni nisu moji prijatelji — reče Dijarmid. — Zašto bismo ih zvali?

— Volela bih da stekneš njihovo prijateljstvo — odgovori Grana. — Hajdemo da im priredimo veliku gozbu.

Dijarmid se sa tim složi.

— A hajdemo da zamolimo i našu kćer da im i ona pripremi gozbu, jer možda ćemo joj tako pronaći dobrog muža.

Dijarmid se i sa tim složi. I tako su godinu dana proveli u velikim pripremama. I na veliku gozbu došao je Fin sa Fijancima, i Kormak sa svojom svitom, i glavari iz cele Irske. Proveli su godinu dana kao Dijarmidovi i Granini gosti, gosteći se, loveći po bogatim lovištima i u svakovrsnoj zabavi.

Na kraju godine, baš poslednje noći, Dijarmid se odjednom trže iz sna, tako da je probudio Granu. Sva prestrašena, ona ga zagrli i upita ga šta ga je probudilo.

— Lajanje nekog psa — odgovori on. — Zar nije čudno da čuješ psa u gluvo doba noći?

— To Tuata Dej Danan želi da te izmami napolje — reče ona. — Nemoj na to da obraćaš pažnju, nego spavaj.

Međutim, san mu više nije dolazio na oči, i pre nego što je osvanula zora, čuo je još dvaput lajanje psa.

— Moram da idem i vidim šta je izazvalo psa da laje noću — reče on.

— Ako već ideš — reče Grana — ponesi sa sobom mač Menenona Mak Lira i veliko koplje Gej Derg.

— Ne — reče on — poneću samo svoj mali mač, Gej Bi i svog psa.

I tako je otišao, i nije se zaustavljao sve dok nije stigao u Ben Galben, gde zateče Fina, samog.

— Da li to neko sada lovi? — upita Dijarmid.

— Noćas je neko od Fijanaca poterao divljeg vepra iz Ben Galbena, i već je trideset njih ubio. Nemam namere da ga sretnem — odgovori Fin.

— A ja idem da ga presretnem — reče Dijarmid.

— Bolje bi ti bilo da to ne pokušavaš — savetovaše ga Fin. — Zar si zaboravio da te po proročanstvu smrt očekuje od divljeg vepra?

— Ako već tako mora da bude, neka i bude — dobaci mu Dijarmid. — Gledaću da ne istrčavam pred njega — i potrča sam da ga presretne, jer čak je i njegov pas pobegao kad je video divljeg vepra iz Ben Galbena. Tada Dijarmid reče: — Muž uvek treba da posluša savet dobre žene, jer da sam poslušao Granin savet, ja bih sada sa sobom imao moje veliko koplje i mač. — Kad ga je vepar napao, on baci svoje koplje pravo vepru u glavu, ali koplje ga je samo malo ogreblo. Zatim ga on dočeka sa mačem, ali oštrica se slomi i u ruci mu ostade samo balčak. A razjareni vepar skoči na njega i raspori mu stomak, tako da mu se sva utroba rasula po zemlji. Ali Dijarmid, iako smrtno ranjen, sa balčakom od mača razmrska vepru glavu i ubije ga.

Dijarmid je bio u samrtnom ropcu kad su ga Fin i Fijanci pronašli.

— Šteta što te sada ne mogu da vide irske žene — pakosno mu dobaci Fin. — Ne bi više videle onu lepotu koja ih je toliko očaravala.

— Fine — zaječa Dijarmid. — Čak i sada bi mogao da me izlečiš, samo kad bi ti to hteo.

— Kako? — upita Fin.

— Znaš ti kako — odgovori Dijarmid. — Kada ti je data moć proricanja, istovremeno ti je podarena i moć isceljivanja: tako da kome god bi dao da pije vodu iz tvojih sklopljenih dlanova taj bi odmah ozdravio, makar bio i na samrti.

— Nisi to zaslužio, Dijarmide O Daibne — reče Fin.

— Sećaš li se — odgovori mu Dijarmid — kad si bio u kući Derka, Donartovog sina, kako su naišli tvoji neprijatelji i kako su te tri puta izazivali na megdan, i zapalili kuću? I kako sam ti ja, kad sam ustao od gozbene trpeze da bih otišao napolje da se sa njima borim, naredio da ostaneš na svom mestu i da nastaviš sa gozbom, i onda sam napolju sam ugasio vatru i pobio njih sto pedeset? Sećaš li se kako si bio srećan kad sam se tada vratio? I da mi je te noći bio potreban isceljujući napitak, ti bi mi ga rado dao. A sada mi kažeš da ga nisam zaslužio.

— Sećaš li se — uzvrati mu Fin — šta se desilo kad si sa mnom došao u Taru da bih sebi za ženu isprosio Granu, kćer velikoga kralja Kormaka? Pred svim Ircima ti si mi je preoteo. A da li si i time zaslužio moju naklonost?

— Ti znaš, Fine — reče Dijarmid — da me je Grana zaklela i da ja ne bih prekršio zakletvu i za sve ovozemaljsko blago, a da sam sa njom otišao protiv svoje volje. A zar možeš da zaboraviš kad sam te mnogo, mnogo puta spasavao iz strašne nevolje i od same smrti? Stvorio si mnogo neprijatelja, Fine, i stići će i tebe i Fijance velika odmazda. I žalim što neću biti tamo da te zaštitim i da odbranim moje prijatelje Oskara i Ušina, i sve ostale. Jer, doći će do krvave bitke i malo Fijanaca će je preživeti. Ali Ušin će ostati u životu da oplakuje Fijance. Ovo će vas zadesiti ako pustite da umrem, a smrt se već nadvila nadamnom.

Oskara ganuše ove reči i reče Finu: — Po krvnom srodstvu bliži sam tebi nego Dijarmidu. Ipak ti savetujem da mu odmah doneseš taj isceljujući napitak. Napominjem ti još ovo: da nisi to ti, samo bi jedan od nas napustio živ ovo mesto ako bi ti nastavio sa svojom zlom namerom.

— Ali ovde nema vode — reče Fin.

— Devet koraka od tebe — reče Dijarmid — nalazi se izvor sa najbistrijom vodom na svetu.

Fin protiv svoje volje ode do izvora, ali kad se vratio, već je sva voda iz njegovih ruku bila iscurila.

— To si namerno učinio — reče Dijarmid.

Bez reči, Fin i drugi put ode do izvora, ali pri povratku pomisli na Granu, i ispusti vodu. A Dijarmid je teško disao u samrtnom ropcu.

Tada Oskar isuče mač i naredi Finu da bez oklevanja odmah donese vodu. On ga posluša, ali kad je prineo vodu Dijarmidovim usnama, on je već bio mrtav.

Prisutni Fijanci glasno zakukaše nad njim, ali im Fin reče: — Hajdemo odmah odavde, da nas Engas od Brua na Bojna ovde ne zatekne i okrivi za njegovu smrt.

Četvorica njih, Ušin, Oskar, Kilti i Mak Lui, skidoše sa ramena svoje ogrtače i prebaciše ih preko mrtvog junaka. I tada svi odoše Grani.

Kada ih je Grana ugledala gde dolaze, i Fina kako vodi na kaišu Dijarmidovog psa, znala je da je Dijarmid mrtav, i pošto je bila bremenita, pade u nesvest. A kad je došla svesti i čula šta se, u stvari, desilo, ona posla svoje ratnike da donesu kući Dijarmidovo telo.

Međutim, Engas iz Brua na Bojna saznao je za smrt junaka koga je štitio i o kome se brinuo od detinjstva, i kad su Granini ratnici stigli, on im reče da on nosi telo u Bru na Bojnu, gde će udahnuti dušu u njega, tako da će svakoga dana jedno kratko vreme moći da razgovara sa mrtvim junakom.

A Dijarmidovi sinovi, spremni na osvetu, odoše da se pripreme za borbu sa Finom. Ali Fin, znajući za njihovu nameru i za podršku koju im pružaju Oskar, Ušin i ostali junaci koji su se svi okrenuli protiv njega, ode sam lično do Grane i, mada ga je upočetku neprijateljski primila, ipak je najzad uspeo da zadobije njenu naklonost i da je privoli da se za njega uda. Jer, takva je ćud žena.

Kada su ih Fijanci opet videli zajedno, oni nisu mogli da prikriju svoj prezir prema njima. I Ušin reče: — Nadam se da ćeš je ovoga

puta bolje čuvati, O Fine. I svi se podrugljivo nasmejaše, tako da je Grana postiđeno oborila glavu.

I kada su se Dijarmidovi sinovi vratili sa svojih priprema van zemlje, oni zatekoše Granu sa Finom, i ona ih prisili da se izmire i da zauzmu očevo mesto među Fijancima. I bila je priređena velika gozba da bi se proslavilo njihovo izmirenje. I otada su Grana i Fin živeli zajedno sve dok nisu umrli.

LUDA U SIVOM KAPUTU

Jednoga dana kada su Fin i Fijanci bili na zboru na Ben Ederu, ugledaše jednu ratnu lađu kako im se punim jedrima približava. Posmatrali su je bez reči sve dok se nije primakla kopnu. A tada se sa njene palube jedan visoki ratnik, dobro naoružan, odbaci pomoću dva konja i jednim skokom se iskrca na peščanu obalu. Kad im je prišao, oni primetiše njegovo sjajno oružje i divni crveni ogrtač koji mu je padao preko ramena, pričvršćen pod grlom zlatnom kopčom.

On pozdravi Fina i vođe Fijanaca koji su bili prisutni, a Fin mu požele dobrodošlicu i upita ga za ime i postojbinu.

— Ja sam Kil — odgovori on. — Dolazim iz Tesalije, gde je moj otac kralj.

Fin ga onda upita kakve su ga namere dovele u Irsku.

— Putujem po svetu — odgovori on — i svaku zemlju u koju dođem stavljam pod svoju vlast, jer još ni u jednoj zemlji nisam naišao na ratnika ravnog meni. Sada sam došao u Irsku da i ovde nametnem danak i zavedem vlast.

Konan Mil progovori: — Takvog ratnika još nikada nismo imali, ali mora da mu se pronađe takmac u Irskoj.

— To su reči hvalisavca — reče Kil — i kad god sam ranije našao nekog hvalisavca, našao sam slabu žrtvu svoje vičnosti u oružju. Ali, pošto mi je vaš vladar poželeo dobrodošlicu lepim rečima, neću ni njemu ni njegovim ljudima naneti smrt, već ću se sa vama mirno i lako pogoditi. Ako se među vama nalazi takav junak koji može da me pobedi u brzini nogu, ili u dvoboju, ili u rvanju, ja vas više neću uznemiravati.

— Lepo je to od tebe — reče Fin — ali, junak koga bismo mi izabrali da se sa tobom takmiči nije ovde. On je najbrži trkač Fijanaca i zove se Kilti, Ronanov sin. A on je sada ili u Tari, na dvoru velikoga kralja, ili u Keskoranu na Fijanu.

— Vrlo dobro — reče Kil — dovedite Kiltija. A za to vreme, ako me primiš kao vašeg gosta, mogu da provedem vreme prijatno u društvu tvojih Fijanaca.

— Kao našeg gosta rado te primamo — reče Fin — a ja ću lično da odem da dovedem Kiltija.

Fin odmah pođe, i put ga je vodio kroz mračnu šumu, u kojoj srete jednog golemog klipana u dugačkom sivom kaputu, čije su noge bile kao dva brodska jarbola, a ružna stopala u teškim čizmama, potkovanim ekserima, širokim kao čamci. Koža mu je bila mrkožuta i prljava, a kaput mu je bio isprskan debelim slojem blata, i pri svakom njegovom koraku blato ga je prskalo do glave.

Fin nije na njega obraćao pažnju, iako ga je njegov neobični izgled začudio; ali klipan ga oslovi:

— Čudno je to videti Fina da putuje sam bez ikoga od Fijanaca da ga prati. Postoji li neki razlog za ovu slučajnost?

— U takvoj sam nevolji — reče Fin — da bih jedva mogao da ti je i objasnim, a i kad bih mogao, sumnjam da bi od toga bilo ikakve koristi.

— Ako mi je ne objasniš — reče klipan — ispaštaćeš zauvek za svoje ćutanje.

I on je tako ubedljivo govorio da je nagovorio Fina da mu ispriča sve što ga je mučilo.

— Poznajem dobro Kila — reče klipan — i znam da nema nijedne neistinite reči u svemu tome što ti je rekao. I znam da je vaša stvar propala ako se uzdate u Kiltija, Ronanovog sina.

— Onda smo zaista izgubljeni — reče Fin — jer ne znam kako bismo mogli da pobedimo Kila.

— Ako mene uzmete za svog takmaca — reče klipan — ja ću trčati za vas i prestići ću ga.

— Ja mislim da je tebi dosta što nosiš samog sebe i to brdo blata na kaputu, a da se ne govori o trkanju sa Kilom.

— Sem mene, niko ne može to da učini — reče klipan.

Fin nerado pristade da ga primi za takmaca; i prvo ga upita za ime.

— Možeš me zvati Luda u Sivom Kaputu — glasio je njegov odgovor.

Kada su stigli na Ben Eder, Kil upita Fina da li mu je pronašao takmaca za trku; Fin mu pokaza Ludu, a Kil ustuknu sa gađenjem, i reče da ne želi da gubi svoje vreme u trci sa takvim prljavim, nezgrapnim momkom.

— Varaš se ako misliš da možeš da me prestigneš — reče Luda, zakoračivši napred. — Samo ti odredi razdaljinu.

Kil sleže ramenima i reče: — Vrlo dobro. Ja nikada ne volim kraću trku od šezdeset milja.

A Luda reče: — To je upravo razdaljina od Sliv Lohre pa dovde do Houta.

— Neka nam to bude trkačka staza — reče Kil.

— Otići ćemo na Sliv Lohru — reče Luda — ako si saglasan, i provešćemo tamo noć, a trku ćemo započeti ujutru.

Kil pristade i oni odoše na Sliv Lohru.

— Moramo ovde da sagradimo kuću za ovu noć — reče Luda.

— Ne nameravam da se vraćam na Sliv Lohru — reče Kil — a sigurno da neću graditi kuću da u njoj provedem samo jednu noć.

— Vrlo dobro — reče Luda — ako mi ne pomogneš u građenju kuće, provešćeš ovu noć napolju.

I on ode u šumu i ubrzo se vrati sa tovarom drvene građe i sa čitavim brdom trske sa kojima bi se sagradila i prekrila kuća za deset ljudi. Podigao je udobnu kuću i zapalio je veliku vatru, a onda reče:

— Dobro, barem ćeš mi pomoći da ulovim divljač za našu večeru.

— Ja ništa ne znam o lovu — reče Kil — a kad bih i znao, ne bih ti pomogao.

— Onda ćeš ove noći ostati bez krova nad glavom i bez večere — reče Luda, i ponovo ode u šumu odakle se vrati sa ovećim divljim veprom, koga raseče i natače na ražanj da se peče; a ražanj tako vešto namesti da se sam okreće.

Ostavivši vepra da se peče, on opet ode do jednog zamka, trideset milja daleko, i vrati se sa stolom, stolicom, sudovima, sa onoliko hleba koliko je bilo ispečeno, i sa dva bureta vina, i zateče vepra ispečenog i spremnog za jelo.

Pola vepra i bure vina odvojio je za doručak. a drugu polovinu je pojeo u slast i zalio sa buretom vina. Onda je legao na široku postelju od meke trske, i spavao je čvrsto i zadovoljno sve dok ga nije probudilo jarko jutarnje sunce i Kil koji ga je drmao, ljutito mu govoreći da je već vreme za trku.

Luda grdno zevnu i otrese sa sebe Kilovu ruku.

— Ti pođi ako hoćeš — reče on pospano. — Ja još imam da odspavam jedan sat i posle toga da doručkujem. Idi. Ja ću te već stići. — I tog istog trenutka ponovo zaspa.

Tako je Kil otišao ljut zbog Ludinog potcenjivanja njegovog junaštva i, iako nije hteo da prizna, osećao je neodoljivu glad. A Luda je odspavao svoju porciju sna, ustao i umio se, pripremio svoj doručak, pojeo ga, popio bure vina i, pre nego što je pošao, strpao je kosti vepra u džepove svog dugačkog sivog kaputa. I tada je uprkos svom trapavom hodu pojurio brzo kao lastavica, ili srna, ili martovski vetar na planinskom vrhu, dok nije prestigao Kila.

Zastao je pred Kilom i pobacao je kosti iz džepova svog kaputa.

— Mora da umireš od gladi — reče on. — Možda ćeš na njima naći nešto da oglođeš.

— Pre bih umro od gladi nego što bih se dotakao tih kostiju koje su tvoji konjski zubi glodali — reče Kil.

— Onda, u redu — reče Luda. — Samo, bolje dodaj svom koraku još jedan inč ako želiš da se sa mnom trkaš. — I rekavši to, jurnuo je kao lud, i nije se zaustavio sve dok nije pretrčao trideset milja. A zaustavio ga je pogled na zrele kupine koje su rasle sa obe strane puta. I ostao je tu, jedući ih, dok ga Kil nije stigao.

— Ludo — reče Kil — deset milja odavde video sam jedan peš tvog sivog kaputa zakačen za žbun, a drugi deset milja dalje.

— Gle, stvarno ih nema — reče Luda, gledajući svoj kaput. — U tom slučaju bilo bi pravo da ti ostaneš ovde i utoliš tvoju glad sa ovim kupinama, dok se ja vratim natrag i pokupim peševe mog kaputa.

— Budi siguran da tako nešto neću učiniti — reče Kil i odjuri.

Tako se Luda vrati natrag i pokupi peševe kaputa, i sednuvši, izvadi iglu i konac i ponovo ih zaši. Onda ustade i pojuri brzo kao lastavica, ili srna, ili martovski vetar na planinskom vrhu, dok nije prestigao Kila.

— Bolje svom koraku dodaj još jedan inč ako želiš da se sa mnom trkaš — doviknuo je dok je prolazio.

I ponovo je zastao kraj kupina, ali ovoga puta, kada se dobro najeo, skide sa sebe svoj dugački sivi kaput, izvadi iglu i konac i saši ga u obliku džaka, pa ga napuni kupinama. I dobro se istrlja kupinama dok i sam nije postao iste boje. Onda ponovo pojuri.

Fin i Fijanci su nestrpljivo čekali na Ben Ederu, a Fin je bio zabrinut da nije i suviše poverovao rečima Lude. Zato je poslao jednog od svojih ljudi da mu javi kada na vidiku ugleda prvog trkača. A ovaj, ugledavši Ludu bez kaputa, i džak od kaputa na njegovim leđima, otrča natrag i javi Finu da je Kil na vidiku, a da je telo Lude na njegovim leđima.

— Najbolje oružje i oklop dajem čoveku koji mi donese bolje vesti — uzviknuo je Fin.

Uto drugi izviđač javi da je to u stvari Luda, i jedva je on uspeo da završi svoj izveštaj, kada se Luda pojavi, a Fijanci ga radosno dočekaše, nestrpljivo ga ispitujući o trci.

— Ima vremena za pitanja — reče on. — Prvo moram da jedem. Želim zdelu pečenog kukuruza i kupina. Ja imam kupine, a vi spremite kukuruz. — I on isprazni džak na veliki čaršav prostrt na travi. A gomila kukuruza bila je izručena posred kupina.

Ali, upravo kada je svoju nezgrapnu šaku prepunu kupina prineo ustima, dojuri Kil sa isukanim mačem u ruci i sa pakosnim besom u očima, tako da je bilo očigledno da je nameravao da sve pred sobom pobije. A Luda sa takvom snagom baci na njega pregršt kukuruza i kupina da mu je potpuno odvojio glavu od tela. Zatim skoči na noge, jer je sedeo za ručkom, i snažnim udarcem ponovo sastavi glavu sa telom, okrenuvši glavu naopako. Ali pre nego što je on mogao i da se pokrene, Luda ga zgrabi i čvrsto ga zaveže.

— A sada mi dopusti, sine tesalijskog kralja — reče Luda — da nije tvoja misija u Irskoj bila neka greška? — Kil klimnu glavom okrenutom naopako.

— A da li pristaješ da Finu i Fijancima daješ danak dok god budeš živ?

Ponovo je Kil klimnuo potvrdno glavom. Tada ga Luda zgrabi i stavi ga u lađu, a lađu odgurne punih sedam morskih milja na more. I Kil se nikada više nije pojavio u Irskoj. A Luda otkri Finu da je on vilinski kralj iz Rat na Krohana, i Fin i Fijanci prirediše mu gozbu koja je trajala godinu i jedan dan.

UŠIN I SVETI PATRIK(15)

PATRIK: USTAJ, UŠINE. DUGO SI SPAVAO, ONEMOĆALI STARČE. USTAJ I SLUŠAJ DIVNE PSALME.

UŠIN:SLUŠAO SAM MUZIKU LEPŠU OD TVOJIH PSALMI, PATRIČE, MADA IH TOLIKO HVALIŠ. ČUO SAM KOSA IZ LETERLIJA, ARIJU DROZDA IZ GLENKULA, LAVEŽ PASA U HAJCI. KADA JE KNU, MOJ DRAGI MALI KNU, FINOV PATULjAK, PEVAO SVOJE MELODIJE I PESME, MI SMO TONULI U PREKRASNE SNOVE. KADA JE DVANAEST FINOVIH LOVAČKIH PASA BILO PUŠTENO KROZ GLEN RAT, NjIHOV LAVEŽ JE BIO PRIJATNIJI OD SVIH INSTRUMENATA I PSALMI. O PATRIČE, PITAJ GOSPODA AKO SE SEĆA KAD SU FIJANCI ŽIVELI, DA LI IM JE IKADA VIDEO RAVNE NA ISTOKU ILI ZAPADU OVOGA SVETA, I DA LI JE VIDEO NA SVOM NEBU ČOVEKA TAKO DOBROG KAO FIN.

PATRIK: Ušine, prijatno mi je da slušam tvoj glas. Pričaj mi o Finu i Fijancima.

UŠIN: Nikada nismo izgovorili nijednu laž, već smo u svakoj borbi istinom i oružjem izvojevali sebi pobedu. Nije bilo nijednog klerika u crkvi, iako su tebi drage sve njihove psalme, istinitija njihova reč nego Fijanaca. Nije bilo nijednog klerika u crkvi, O Patriče, blagog, umilnog glasa, gostoljubivijeg od samog Fina, koji nije znao za škrtost u davanju zlata. Oh, kad bi snažni i brzi Gol Mak Morna bio živ, ili Dijarmid O Daibn, ljubavnik, ili pesnik kralj Fergas, ili Der što je lepo pevao, ili kopljanik Mak Gare, ili moj sin Oskar, ili veseli Kelte Mak Ronan, ili mali Ej, Finov sin, ili Konan Ćelavi, ili Finov patuljak

dragi Knu. Tužan sam bez njih. O dobri, darežljivi Fine, gde si?! Ogluveo sam od zvonjenja zvona i zaglušnog pevanja psalmi.

PATRIK: O plemeniti Ušine, kraljevski sine, veliki u junačkim delima, pričaj mi bez tuge kako se to desilo da si nadživeo Fijance.

UŠIN: Iako mi je teško, Patriče, ipak ću ti to ispričati. Posle gavranske bitke, u kojoj je, tugo moja, moj plemeniti Oskar poginuo, Fijanci se okupiše na zbor i tada ugledasmo jednu lepu devojku kako nam se približava sa zapada jašući. Kraljevska kruna krasila joj je glavu, a ogrtač joj je bio od svile, zlatom protkan. Kosa joj je u bujnim zlatnim uvojcima padala niz ramena, a oči su joj bile plave, sjajne i bistre kao rosa na vrhovima vlati trave. Jahala je na belom paripu, u sedlu od žeženog zlata, držeći zlatne uzde. Prišla nam je i obratila se Finu.

— Dug i dalek je moj put, kralju Fijanaca.

— O, najlepša devojko — reče Fin — reci nam svoje ime i postojbinu, i razlog svog dolaska izdaleka.

— Nijam Zlatnoglava je moje ime, O Fine — reče ona. — Ja sam kći kralja Tir na Oga.

— A razlog tvog dolaska? — pitao je Fin. — Da te nije muž napustio, pa si došla da ga tražiš?

— Još nijedan muškarac nije postao moj muž, jer moje srce pripada tvome sinu, plemenitom Ušinu, O Fine. Mnogi kraljevi i prinčevi nudili su mi svoju večnu ljubav. Ali nijednom od njih nisam mogla da je uzvratim, jer volim Ušina.

Tako mi tvoje ruke, O Patriče, drhtao sam svim svojim telom od prevelike ljubavi prema toj lepoj devojci sa blistavom kosom. I rekoh joj:

— Ti si moja izabranica, Nijam Zlatnoglava, najlepša ženo sveta, divna zvezdo lepog lica.

Odmah me je, O Patriče, zaklela da sa njom, na njenom paripu, idem u Zemlju Mladosti; i opisivala mi je tu zemlju, njeno drveće, prepuno voćem i cvećem, njeno obilje u medu i vinu, bogate gozbe, veličanstvene igre, prekrasnu muziku, njeno zlato, srebro i drago kamenje. Rekla mi je da ću tamo biti večito mlad, jer se tamo ne zna za prolaznost vremena i za smrt. Pričala mi je o hiljadu lepih stvari

koje me tamo očekuju. A meni je od svega bila najlepša njena želja da mi postane žena.

Na paripu, sedeći iza nje, napustio sam Irsku, i mog oca Fina, i Fijance. O Patriče, mada sam bio srećan što sa njom odlazim, ipak me je obuzela tuga kad sam se sa Finom opraštao. Fin i Ja smo zajedno proveli mnoge lepe dane, igrajući šaha, loveći, slušajući prijatnu muziku, ili ponekad ubijajući naše neprijatelje.

PATRIK: Ušine, ostavi sada Fijance i njihove velike podvige i pričaj mi o svom putu u Zemlju Mladosti.

UŠIN: Išli smo na zapad, i mada sam oko nas video mnogo prirodnih lepota dok sam prelazio preko talasa okeana, Nijam mi reče da na njih ne obraćam pažnju jer ni izdaleka nisu tako lepe kad se uporede sa čarobnim lepotama Zemlje Mladosti. I, zaista, prošli smo kroz mračnu buru okeana i izašli smo iz nje u najlepšu zemlju, svu u cveću, sa prostranim i prekrasnim livadama, gde se uzdizala kraljevska tvrđava. Nije bilo boje koje je oko videlo — zlatna, zelena, i bela, purpurna, grimizna i žuta — da nije bila u kraljevskoj tvrđavi o kojoj govorim. Kuće i palate sijale su se kao sunce, sagradili su ih zanatlije i umetnici od dragog kamenja. A sto pedeset stasitih i lepih boraca došlo je da nas dočeka i veličanstveno pozdravi. I Nijam upita:

— Jesam li te obmanula, plemeniti O Ušine? Postoji li nešto što sam ti obećala a da nije tu pred tvojim očima?

I stvarno, Patriče, nije me obmanula. Prispeo je i kralj Zemlje Mladosti, uzeo me za ruku i pred svima mi je, kao mužu njegove kćeri Nijam Zlatnoglave, poželeo hiljadu dobrodošlica i rekao:

— Ovde ćeš biti večito mlad, hrabri Ušine. I nema tog zadovoljstva za kojim si ikada čeznuo da te u ovoj zemlji ne očekuje.

Naša svadbena gozba trajala je deset dana i noći. I tako sam, O Patriče, došao u Zemlju Mladosti i oženio se sa Nijam Zlatnoglavom.

PATRIK: Nastavi dalje svoju priču, Ušine. Jesi li imao dece u Zemlji Mladosti? Šta te je navelo da napustiš tu divnu zemlju?

UŠIN: Troje dece neopisive lepote, Patriče: dva sina i nežnu kćer. Nijam je mojim sinovima dala imena: Fin, po mom ocu, i Oskar, po mom sinu. A moju kćer sam ja, uz pristanak Zlatnoglave Nijam,

nazvao Plur Na Mban, Cvet Ženstvenosti, zbog njenog lepog, milog lica. I proveo sam sa njima trista godina i više pre nego što sam se odlučio da se vratim i da ponovo vidim Fina i hrabru vojsku Fijanaca. Zamolio sam kralja i svoju ženu da me puste. I oni su mi dozvolili. Ali Nijam se rastuži i izdade mi najstroža upozorenja:

— Zapamti, Ušine, šta ću ti reći: ako staneš svojom nogom na zemlju Fijanaca, nikada se više meni i u ovu divnu zemlju nećeš vratiti. Ako jednom sjašeš sa belog paripa, nikada mi se više nećeš vratiti. I po treći put ti kažem, Ušine, mili moj, ako sjašeš sa belog paripa ili ispadneš iz sedla, izgubićeš svu svoju mladost koju ovde imaš, i bićeš star, izboran, obnevideo, bez živosti, bez radosti, nepokretan. — Kad sam je poljubio, O Patriče, bilo je žalosno videti je tužnu zbog mog odlaska, i moje sinove, i moju kćer, oblivene suzama.

I ponovo sam se vratio, na belom paripu, u zeleni Erin. Osmotrio sam pažljivo svaki kraj, ali nigde nisam našao ni traga od Fina. Ugledao sam čitavu vojsku muškaraca i žena kako mi sa zapada prilaze. Pozdravili su me ljubazno i učtivo, ali na licima im se ocrtavalo čuđenje zbog mog izgleda. Upitao sam ih da li znaju je li Fin još uvek živ, ili neko od Fijanaca, i zašto se nigde ne vide. A oni mi odgovoriše:

— Čuli smo da se pominje Fin. Nikada mu niko nije bio ravan ni po snazi, ni po moći, ni po slavi. Slatkorečivi i muzikalni gelski pesnici napisali su mnoge knjige o junačkim delima Fina i Fijanaca. Ali mi o njima ništa ne znamo da ti kažemo.

O Patriče, bio sam poražen da čujem da je Fin iekome u Irskoj nepoznat. I odmah sam pošao u Amlen, gde smo se u dane Fijanaca okupljali, ali tamo osim korova i koprive ništa drugo nisam video. O moje žalosti, bez ikakvih vesti o Finu i Fijancima. Takvih više neće biti ni na zemlji ni na nebu.

PATRIK: O Ušine, prestani da jadikuješ za Finom i Fijancima. Bog je veći od njih, i otišli su božjom voljom.

UŠIN: Patriče, nema tog mesta ni u raju ni u paklu gde bi mogli da ih drže zatvorene. Kad bi moj rođeni sin Oskar bio tamo, nema te vojske, ma kako velika bila, koju on ne bi uništio. Patriče, kad bih ugledao Oskara i boga kako se rvu na Bregu Fijanaca, i ako bih

video svog sina pobeđenog, onda bih mogao da se složim sa tobom da je bog jači.

PATRIK: Ostavi se svog detinjastog raspravljanja, dragi Ušine, i reci šta se dogodilo kad si video da Fijanaca nema.

ušin: Pretražio sam svako mesto gde su Fijanci bili, i nisam ih našao, i dok sam prolazio kroz Klisuru drozdova, ugledao sam pred sobom veliku grupu ljudi, od njih trista i više. Jedan od njih istupi napred i zamoli me:

— Pomozi nam, hrabri kralju.

Pošao sam napred i ugledao sam ogromnu mermernu ploču i ljude prignječene pod njenom težinom, bespomoćne da je odignu. Da je moj sin Oskar bio tamo, on bi svojom desnom rukom dohvatio ploču i podigao iznad njihovih glava. A ja se nagoh i lako je odbacih sedam perča(16) od njih. Ali zlatni kolan na belom paripu puče, i ja se odjednom nađoh na travi. Parip kao munja odjuri. A ja postadoh star, iznemogao, slab i slep, bez snage, bez razuma, tražeći uzaludno Fijance.

PATRIK: BLAGOSLOVEN BIO, UŠINE. NEKA PISAR BROGAN ZAPIŠE TU PRIČU DA BI KASNIJIM POKOLENjIMA BILA PRIJATNA RAZONODA.

POGOVOR

Predanje irskog naroda je najstarije od predanja evropskih naroda severno i zapadno od Alpa. Irci su narod najduže nastanjen na svojoj zemlji.

Cezarev Rim je znao za postojanje Irske, ali Cezarevi legionari nikada nisu kročili na irsko tlo. Antički pisci su spominjali Irsku kao središte kulture, i na sanskritskom i grčkom zvala se „Ijernija". Tacit i Ptolomej — čak i sam Cezar — pisali su o ovom ostrvu, a Plutarh ga je nazvao „Ogija“, što znači „najdrevnije".

U doba prvih stanovnika Irska je bila poznata kao „Ostrvo šuma“. Mora da je to bilo davno, mnogo pre nastanka svih evropskih predanja, jer u ranim pričama iz tog doba nigde se nije pominjala nijedna druga zemlja sem Irske. Rana zemljana utvrđenja — ratovi — rasuta po zemlji, bila su naseljena drevnim precima Iraca.

Ta ostrvska zemlja, bogata rekama, jezerima i močvarima, bila je prekrivena šumama i prošarana pašnjacima. Ljudi su krčili šume, bavili se lovom i čuvali stoku. Tamo gde je kamena bilo u izobilju, živeli su u tvrđavama i kućama od nemalterisanog kamena. Gde je bilo drvene građe, obične kuće su građene od omalterisanih snopova pruća sa krovom prekrivenim trskom ili slamom. A i na samim jezerima podizana su naselja na kolju.

Stari Irci nosili su odeću od vunene tkanine, lana i kože i mnogo zlatnog nakita, broševa i lanaca. Alatke za domaće poslove pravili su od gvožđa, bronze, bakra. Negovali su grnčariju, drvodeljstvo i rezbariju.

Koliko je Irska stara, pitanje je na koje nauka treba da odgovori. Neki naučnici tvrde da su prvi ljudi nastanili Irsku 5000. god. pre n.e.,

drugi navode 3000. god. pre n.e. Do dolaska Kelta na ostrvo, postojale su tri glavne grupe prastanovnika, ali su mnogi od njih izginuli u neprestanim bojevima, i poumirali od velike epidemije kuge. Kelti su došli u tri glavna naleta u razdoblju od 1500. do 350. god. pre n.e. Ta keltska plemena bili su Firbolzi, Tuata Dej Dananci i Milesijanci. Njihove priče i legende sačuvale su se do današnjeg dana.

Firbolzi, niska rasta, crnih očiju i kose, došli su sa Mediterana i grčkih ostrva. Njih su kasnije pobedili Tuata Dej Dananci, „ljudi boginje Dane“, pleme veće kulture i ratovanju vičnije. Nekoliko vekova kasnije Tuata Dej Danance su gotovo uništili ratoborni Milesijanci, ljudi visoka rasta, riđoplave kose i plavih očiju. Uticaj Milesijanaca u Irskoj bio je najtrajniji keltski uticaj.

Irski Kelti došli su iz južne Francuske i, verovatno, iz severne Španije; britanski Kelti, koji su napali i osvojili Britaniju, došli su iz severne Francuske i sa ušća Rajne. Ogromno keltsko carstvo se nekada prostiralo centralnom Evropom, ali su pod pritiskom Germana sa istoka i Rimljana sa juga Kelti bili najzad suzbijeni u Galiju i severnu Španiju. Britanija i Erin bili su poslednji osvajački poduhvati Kelta, a Irska je danas jedina keltska nacionalna država u svetu.

Irska je već tada bila zemlja drevnih kultura. Od Firbolga i Tuata Dej Dananaca primila je i pridružila svojim bogovima i takva božanstva kao što su Engas Og, Dagda i Dana, majka svih bogova. Irci su imali mnoga svetilišta posvećena božanstvima i umrlima i velike tvrđave na bregovima, kao što su Tara i Eman Maha. Muzika i umetnost starijih rasa stopile su se sa umetnošću Gela, koji su imali i političku nadmoćnost. Monarhija je bila oblik njihove uprave, iako su na Kontinentu Kelti bili republikanci. Gelska Irska je bila podeljena na pet „petina" ili kraljevstava, i ova podela očuvala se do danas. Alster, Konat, Severni i Južni Linster i Manster formirali su ovu pentarhiju, a pokrajinska kraljevstva su opet bila podeljena na male državice zvane „tuata", kojih je oko 1000. godine bilo oko stotinu.

Starokeltski sveštenici, druidi, ulivali su ogromno strahopoštovanje, imali su veliki uticaj i ugled među irskim Keltima. Njihova religija keltskog porekla stopila se sa mnogo ranijim

paganstvom. Druidi su po društvenom položaju bili ravni kraljevima i ratnicima; pripisivana su im volšebna svojstva, moć lečenja bajanjem, bacanje čini, moć opkoljavanja bojnog polja „druidskom maglom". „Brehonci", pravnici kasnijeg doba, nasledili su njihovu zakonsku službu, jer su Irci većinom bili pod uticajem druida i upravljali su se prema Brehonovom zborniku zakona. Po ovom zakoniku pravda je uglavnom zavisila od javnog mnenja. A ako bi jedan čovek naneo nepravdu drugom, onaj kome je ta nepravda nanesena otišao bi pred kuću prekršioca i gladovao bi sve dok pravda ne bi bila zadovoljena.

U III veku, kraljevi iz Konata zauzeli su Taru i uspostavili kraljevstvo cele Irske. Od tog vremena do sredine V veka Irci su bili stalni pljačkaši Engleske, pod imenom Škoti (pljačkaši), i njihova naselja na severnom delu Britanskog ostrva docnije su se razvila u škotsku monarhiju. Tako je nastala mala stajaća vojska Fijanaca, vernih pratilaca Fina. Irski ratnici su bili na glasu kao srčani i neustrašivi borci, pa su ih, da bi se to istaklo, prema drevnim irskim ratničkim običajima, sahranjivali uspravno, sa kopljem u ruci, da i po smrti hrabro dočekuju neprijatelja.

Učena klasa „fili“ ili pesnici bila je nasledni čuvar narodnog predanja i usmene književnosti i oni su to narodno blago prenosili sa pokoljenja na pokoljenje. Verovalo se da „fila“ ima natprirodnu moć i dar, i da može svojim satirama da nanese veliku sramotu ili nesreću. Njegovo znanje rodoslovlja i istorije davalo mu je mogućnosti da za lepe darove pothranjuje sujetu gelske vlastele ili da pesničkim bodrenjem i opominjanjem izvojuje pobedu svome patronu. „Fili“ su bili verni čuvari tradicija, epskih pesama, zakona, rodoslovlja i istorije svoga naroda.

Najraniji oblik pisma bio je ogem, i sačuvan je na nadgrobnim natpisima i kratkim zapisima na drvenim i kamenim stubovima. Širenjem hrišćanstva u Irsku, latinski alfabet je zauzeo mesto paganskog ogema. Irska, kojoj je hrišćanstvo dalo novi pravac, iako varvarska i izolovana, imala je značajnu kulturu i jedinstvenu vladavinu. Vrhovni kralj Tare bio je samo neka vrsta starešine nad nekoliko kraljeva Erina, ali on je vodio glavnu reč. Njegova zaštita bila je potrebna svakom strancu koji bi pristao u neku irsku luku. On

je mogao da pošalje narodnu vojsku da odbije ili napadne neprijatelja, i bio je ovlašćen da rešava sve sporove između svojih potčinjenih i da predsedava svim irskim skupovima u Tari. Iako mu je nedostajao ugled i uticaj srednjovekovnih hrišćanskih kraljeva, on je bio moćni stožer paganske religije i kulture, jer je vrhovni kralj Tare bio po drevnim običajima i prvosveštenik.

Širenjem hrišćanstva nicali su mnogi manastiri. „Ostrvo svetaca i učenjaka“ se stvaralo. Prepisivači u manastirima iz VI i poznijih vekova provodili su godine u slabo osvetljenim ćelijama da zabeleže ogromnu građu keltske književnosti, rodoslovlja i zakona. Pri tom teškom i odgovornom poslu služili su se gelskim jezikom. Irska je prva zemlja u Evropi koja upotrebljava svoj jezik u književnosti.

Period od VI do IX veka doneo je veliki preporod irskoj kulturi i manastirskom radu. Zahvaljujući izučavanju i upotrebi latinskog jezika, Irska je postala sholastički centar zapadnog sveta kada je Evropa bila još u mračnom dobu varvarske vladavine, i širila je latinsku kulturu u Britaniji, Francuskoj i Nemačkoj. Mračno doba u Evropi postalo je doba svetlosti u Irskoj. Irske manastirske škole privlačile su učenike iz svih krajeva Evrope. Iz tog doba potiču manastirski rukopisi ukrašeni umetničkim ilustracijama u boji, ikone i kovani radovi. Arhitektura je cvetala, i Irska može da se pohvali jedinstvenom zbirkom ranih hrišćanskih manastira. Sačuvalo se oko sedamdeset okruglih kula — karakterističan oblik primitivnih irskih manastira — pored 250 velikih krstova podignutih u slavu neke poznate ličnosti ili značajnih događaja.

Godine 807. počinju prvi upadi vikinga (Danaca i Staronordijaca). Vikinzi su počeli da pljačkaju irska priobalska naselja i manastire. Docnije su osnovali

* Staro britansko i irsko pismo od 20 slova.

stalna naselja u Irskoj i trgovačke gradove Dablin, Vekford, Voterford, Kork i Limerik.

Godine 1014. vlast Danaca je zauvek slomio Brijan Boru, kod Klontarfa. Brijan i njegovi sinovi su poginuli u toj bici, i posle njega nije više bilo kraljeva cele Irske, već samo kraljeva „sa opozicijom".

Tih nemirnih godina Irska je podigla neke od najlepših romanskih crkava u Evropi. A irska književnost je i dalje nastavila da ispisuje

stranice krvave istorije svoga naroda. Stvarale su se nove legende i priče.

Hrabri duh irskog naroda, koji se vekovima čeličio kroz borbu i nikada nije klonuo, ogleda se i u ovoj zbirci starih bajki i legendi. Ona je izraz večite drame života i ukazuje da bi ljudi iz tih davnih vremena mogli da budu i ljudi našeg doba. Ali i u najtragičnijim pričama oseća se sposobnost za humor drevnih pripovedača koja se u Irskoj sačuvala i do danas.

Legende, priče i bajke iz ove knjige mogle bi se podeliti u tri grupe. Prva od njih je gotovo epskog karaktera i odnosi se na Alster u doba Kuhulina; u središtu su joj Konor Mak Nese i ratnik Crvene Grane, kao i Kuhulin, heroj „niska rasta i crnih obrva“, sin boga, kome je sudbina dodelila kratak život bogat čudima i pun sjaja od samog detinjstva. Bajke iz druge grupe odnose se na Fina i njegovog sina Ušina i ostale ratnike Fijanaca. A treća grupa opisuje razne heroje, heroine, kraljeve, kraljice i duhovnike. U svim tim pričama kreću se i žive prirodno ljudi iz raznih svetova: natprirodni Tuata Dej Dananci, veliki bog Dagda, Lu i Engas Og iz vilinske tvrđave na Bojnu, večito mlad narod iz zemalja mladosti i nade, i maleni narod Leprekonjana sa svojom pričom Isart.

Legenda Dijerdri je mnogim irskim piscima XX veka poslužila kao osnovna zlatna nit za stvaranje njihovih dela. Istorija lepe Dijerdri vekovima je bila neiscrpno vrelo irskim bardima. Njena sudbina mnogo podseća na sudbinu Lepe Helene iz trojanskog rata, i zato su je irski bardi i prozvali „Helena ostrva".

Priča Demon proždrljivosti ubraja se među najstarije satire života duhovnika u Irskoj. Njeno slobodno i groteskno prikazivanje života u manastirima govori o smelom i samokritičnom duhu toga doba.

Kolamkilovo progonstvo je Jedna od značaJnih legendi istorijskog i kulturnog karaktera. Jer, Kolumba ili Kolam Kil — „golub crkve“ — uspeo je da zadobije srca gelske rase i da svojim radom i životom skoro prevaziđe i samog Patrika, osnivača irskog hrišćanstva. Posle istorijske bitke kod Kaldrevana, u kojoj je izginulo mnogo Kolamkilovih pristalica, on je odlučio da napusti Irsku i ode na ostrvo Ionu18, gde će osnovati novi duhovni centar.

O irskom narodu — njegovoj prošlosti i budućnosti — dovoljno govori misao Konora Mak Nese, kralja Alstera i Fijanaca: „Snaga u našim rukama, istina na našim usnama i čistota u našim srcima."

Anka ŠULENTIĆ

1 Druidi — sveštenici svetog hrasta kod starih Kelta (u Galiji, Britaniji itd.), starokeltski sveštekici. — Prim. prevod.

2 Bard — pesnik i pevač starih Gala i ostalih keltskih naroda, koji je pevao, uz pratnju harfe, u slavu junaka i bogova; pesnik. — Prim. prev.

3 Vušel — mera za količinu (nešto više od 36 litara). — Prim. prev.

4 Erin — Irska.

5 Alba — Škotska. Imena za Škotsku i Irsku u starim pričama i baladama, a takođe i u starim istorijama. — Prim. prev.

6 Harling — jedna vrsta irskog hokeja. — Prim. prev.

7 Dan — keltska reč za brdo, naročito sa utvrđen.em, — Pr1m«. prev.

8 Milesijus — legendarni kralj Irske.

9 El- pivo

10 Besnik — botanički naziv biljke. — Prim. prev.

11 Ogem — staro britansko i irsko pismo od 20 slova. — Prim. prev.

12 Klan — u Irskoj i Škotskoj: bratstvo čiji su članovi verovali da vode poreklo od jednog osnivača, tako da je starešina bratstva imao nad njima neku vrstu patrijarhalne vlasti; članovi bratstva svetili su s« zajedničkom neprijatelju. — Prim. prev.

13 Ejra- Irska Slobodna Država

14 Prdavac — naziv ptice. — Prim. prev.

15 Sveti Patrik, Patricije — apostol i zaštitnik Irske.

16 Perč — vrsta mere za dužinu: 5,029 m. — Prim. prev.